

DAADKRACHT

VOOR DE OVERHEID

NATIONAAL RAADSLEDENONDERZOEK 2014

Trendonderzoek naar de tijdsbesteding en werkzaamheden
van gemeenteraadsleden: driemeting

Samenvatting

Sinds de invoering van de Wet Dualisering gemeentebestuur in 2002 is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden een veelbesproken onderwerp. In 2004 heeft de Stuurgroep Dualisering gemeentebestuur de aanbeveling gedaan dat raadsleden minimaal 50% van hun raadstijd aan volksvertegenwoordigende taken zouden moeten besteden.

Bestuurskundig onderzoeks- en adviesbureau Daadkracht voert op eigen initiatief een trendonderzoek uit naar de tijdsbesteding, werkzaamheden en honorering van gemeenteraadsleden. Deze driemeting is een vervolg op de nul-, één- en tweemeting uit 2007, 2009 en 2012.

Hoofdvraag

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

“Waaruit bestaan de werkzaamheden van gemeenteraadsleden, wat is de concrete tijdsbesteding voor deze raadswerkzaamheden, welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden voor het raadswerk in 2014, in hoeverre komt dit overeen met de tijdsbesteding, werkzaamheden en vergoeding in 2007, 2009 en 2012, en in hoeverre maken gemeenteraadsleden in 2014 gebruik van internet in het kader van hun volksvertegenwoordigende taken?”

Tijdsbesteding

Raadsleden besteden in 2014 gemiddeld 15,9 uur per week aan het raadswerk. In vergelijking met 2012 is de gemiddelde tijdsbesteding met 5,1% gedaald. Raadsleden besteden gemiddeld meer tijd aan het raadswerk naarmate de gemeente groter is. Net als in 2007, 2009 en 2012 besteden linksgeoriënteerde raadsleden gemiddeld meer uren per week aan het raadswerk dan raadsleden van rechtsgeoriënteerde partijen en raadsleden van lokale of samengevoegde partijen. Vrouwelijke raadsleden besteden, net als in 2007, 2009 en 2012, gemiddeld meer tijd aan het raadswerk dan hun mannelijke collega's. In 2014 zijn relatief meer raadsleden tevreden over het totaal aantal uur dat zij gemiddeld per maand aan het raadswerk besteden dan in 2009 en in 2012.

	2007	2009	2012	2014
Gemiddeld aantal uur per week	14,01	13,95	16,76	15,91

Werkzaamheden

De werkzaamheden van raadsleden zijn te verdelen in bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten. Net als in voorgaande jaren besteden raadsleden in 2014 verreweg de meeste tijd aan bestuurlijke activiteiten: 64,8%. Het grootste deel daarvan gaat op aan vergaderen en het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten. In 2014 besteden raadsleden 30,9% van de raadstijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. De meeste tijd daarvan gaat op aan activiteiten in maatschappelijke organisaties en persoonlijk contact met (groepen van) burgers.

	2007	2009	2012	2014
Bestuurlijke activiteiten	66,7%	64,5%	66,0%	64,8%
Volksvertegenwoordigende activiteiten	29,5%	30,8%	29,8%	30,9%
Overige activiteiten	3,8%	4,7%	4,2%	4,3%

Meer dan de helft (55,8%) van de raadsleden is tevreden over de tijdsverdeling over de verschillende werkzaamheden.

Raadsleden besteden in vergelijking met 2012 relatief minder tijd aan bestuurlijke- en meer tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten, waardoor zij dichter bij de aanbeveling van de Stuurgroep in de buurt komen. Het verschil tussen de feitelijke situatie en wenselijke verhouding tussen bestuur en volksvertegenwoordiging blijft echter substantieel.

Honorering

In 2014 wordt voor € 106.662.949 aan publieke gelden besteed aan de vergoeding voor Nederlandse raadsleden. Dit is een groei van ruim € 2,7 miljoen ten opzichte van de tweemeting in 2012. Het gemiddelde uurtarief dat raadsleden voor hun raadswerkzaamheden ontvangen bedraagt € 14,20 per uur. Het gemiddelde uurtarief is met € 1,16 gestegen ten opzichte van 2012. Naarmate de gemeente groter is, ontvangen raadsleden een hoger uurtarief voor het raadswerk en zijn relatief meer raadsleden tevreden over de vergoeding die zij ontvangen.

	2007	2009	2012	2014
Totaalbedrag vergoedingen op jaarbasis (in miljoenen)	€83 milj.	€91 milj.	€104 milj.	€107 milj.
Gemiddeld uurtarief	€12,20	€13,50	€13,04	€14,20

Internetgebruik

Het internet is in 2014 onmisbaar voor Nederlandse raadsleden. Sinds 2009 zijn raadsleden relatief steeds meer tijd gaan besteden aan internetactiviteiten, inmiddels komt bijna 40% van de raadsleden dagelijks via internet in contact met de burger.

In 2014 is e-mail het belangrijkste digitale medium voor gemeenteraadsleden. Ook social media speelt anno 2014 een prominente rol in het vervullen van de volksvertegenwoordigende taken van het raadslid. Meer dan driekwart van de raadsleden is momenteel als volksvertegenwoordiger actief op Twitter, Facebook, LinkedIn of een combinatie van deze drie platforms.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk	Pagina
1. Inleiding	3
2. Methode van onderzoek	6
3. Theoretisch profiel van het raadslid	11
4. Tijdsbesteding	15
5. Werkzaamheden	24
6. Honorering	32
7. Internetgebruik	37
8. Conclusies	45

Bart-Jan Flos

Directeur Daadkracht

De raad het hoogste orgaan

Ik vraag tijdens sollicitatiegesprekken vaak “Wie of wat is het hoogste orgaan van de gemeente?”. Dat leidt steevast tot twijfel bij de sollicitant. Is dat nu de burgemeester of toch het gehele college van B&W? Als je daarna vraagt dat te beredeneren, komt daarna toch nog wel eens het juiste antwoord eruit: de raad. Dit is exemplarisch voor hoe weinig kennis er is van de verhoudingen binnen de politiek. Dit is natuurlijk maar de helft van het verhaal. Het primaat van de raad is vaak maar een papieren werkelijkheid. Het komt in de praktijk (te) vaak voor dat één of meer krachtige wethouders met grote dossierkennis de dienst uitmaken op het gemeentehuis. De vele samenwerkingsverbanden met andere decentrale overheden maken het daarenboven niet makkelijker voor raadsleden hun kaderstellende en controlerende taken uit te voeren.

De uitdaging voor de raad is het primaat dat ze formeel hebben ook daadwerkelijk te effectueren.

Het raadsprogramma biedt daarvoor kansen en moet naar mijn mening een veel prominentere plaats in de lokale democratie krijgen. De ‘Doe-democratie’ en de G1000 geven ruimte aan burgerinitiatieven. Die initiatieven moeten ruimte krijgen, tegelijkertijd mag de raad daarbij niet totaal afwezig blijven. Het mooie van deze trend, waarbij burgers betrokken worden bij facetten van het democratisch proces, is dat dit in potentie leidt tot een onvermoed neveneffect: de versterking van de rol van de raad. Daar is de dualisering uiteindelijk om begonnen. Dit vraagt niet zozeer om een hogere, wel om een andere tijdsbesteding door raadsleden.

 [linkedin.com/in/bjflos](https://www.linkedin.com/in/bjflos)

 twitter.com/bjflos

1. Inleiding

Sinds de invoering van de Wet Dualisering gemeentebestuur in 2002 is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden een veelbesproken onderwerp. Met het oog op het doel om de volksvertegenwoordigende rol te versterken, heeft de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur in 2004 tussentijds onderzoek gedaan naar de werking van het duale bestel. Zij constateerde dat het doel van de dualisering nog niet behaald was en dat raadsleden nog veel tijd besteden aan vergaderen en het lezen van stukken. De Stuurgroep heeft vervolgens de aanbeveling gedaan dat raadsleden minimaal 50% van hun raadstijd aan volksvertegenwoordigende taken zouden moeten besteden¹.

1.1 Doel van het Nationaal Raadsledenonderzoek

Het doel van het Nationaal Raadsledenonderzoek is het meten van de gemiddelde tijdsbesteding van gemeenteraadsleden aan bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten over de jaren heen en het in kaart brengen van de vergoeding die raadsleden voor deze activiteiten ontvangen. Daadkracht voert het onderzoek op periodieke basis uit, waardoor het mogelijk is trends inzichtelijk te maken.

1.2 Voorgaande edities van het Nationaal Raadsledenonderzoek

In 2007 is Daadkracht het trendonderzoek naar de tijdsbesteding van raadsleden gestart met een nulmeting². In 2009³ en 2012⁴ is het onderzoek opnieuw uitgevoerd. De tijdsbesteding van raadsleden vertoont sinds de start van het Nationaal Raadsledenonderzoek lichte schommelingen, maar kwam niet in de buurt van de aanbeveling van de Stuurgroep om 50% van de tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten te besteden. Figuur 1 biedt een overzicht van de resultaten van voorgaande edities van het Nationaal Raadsledenonderzoek.

1.3 Huidige editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek

De huidige editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek is de driemeting, en bestaat net zoals de voorgaande edities uit een aantal vaste onderdelen en een eenmalige verdieping in een specifiek onderwerp.

De driemeting heeft als doel het in kaart brengen van de gemiddelde tijdsbesteding van Nederlandse gemeenteraadsleden aan bestuurlijke en volksvertegenwoordigende werkzaamheden in 2014. Standaard onderdeel van de rapportage is een vergelijkend onderzoek tussen gemeenteraadsleden op diverse factoren. Zijn gemeentegrootte, politieke partij, fractiegrootte, leeftijd, geslacht, ervaring, rol (coalitie of oppositie), functie (fractievoorzitter of 'regulier'

raadslid) van invloed op de invulling van het raadslidmaatschap? Ander standaard aspect van dit onderzoek is de honorering die gemeenteraadsleden ontvangen. De vergoeding die gemeenteraadsleden in 2014 voor het raadswerk ontvingen is in kaart gebracht. Dit biedt de mogelijkheid om een gemiddeld uurloon en de kosten, bijvoorbeeld per hoofd van de bevolking, te berekenen.

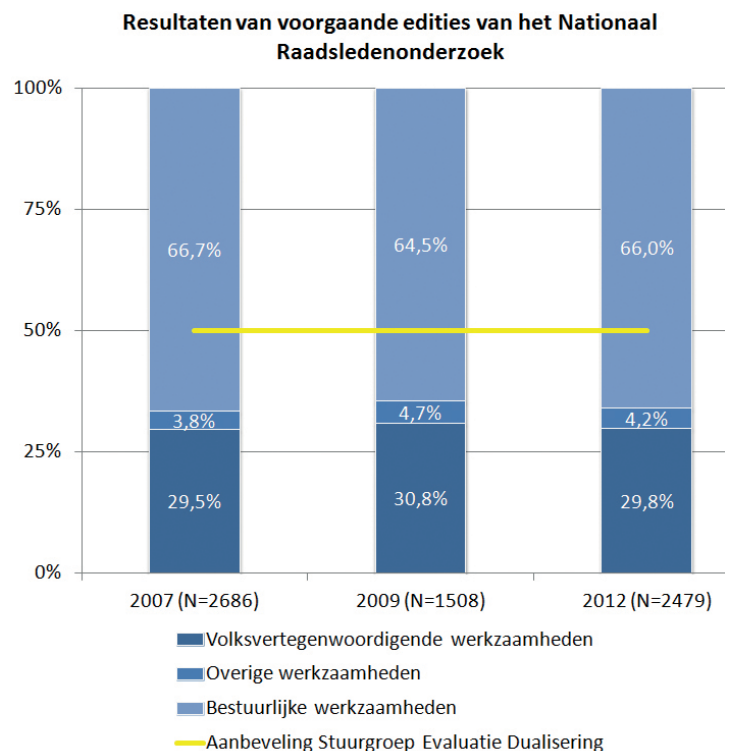
Aanvullend gaat deze editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek in op het gebruik van internet in het kader van de volksvertegenwoordigende taken van het raadslid.

De resultaten van het onderzoek leiden tot een gedetailleerde beschrijving van de invulling van het Nederlandse raadslidmaatschap anno 2014. De onderzoekers zetten de resultaten van de driemeting af tegen de resultaten van de metingen uit 2007, 2009 en 2012 en het advies van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur.

1.4 Vraagstelling

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

“Waaruit bestaan de werkzaamheden van gemeenteraadsleden, wat is de concrete tijdsbesteding voor deze raadswerkzaamheden, welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden voor het raadswerk in 2014, in hoeverre komt dit overeen met de tijdsbesteding, werkzaamheden en vergoeding in 2007, 2009 en 2012, en in hoeverre maken gemeenteraadsleden in 2014 gebruik van internet in het kader van hun volksvertegenwoordigende taken?”

Figuur 1. Resultaten van voorgaande edities van het Nationaal Raadsledenonderzoek

1.5 Onderzoeksvragen

De hoofdvraag van dit onderzoek is geconcretiseerd naar de volgende onderzoeksvragen:

1. Wat is er in recente onderzoeken bekend over het dualisme in relatie tot de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland?
2. Wat is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland in 2014 en in hoeverre verschilt deze van de tijdsbesteding in 2007, 2009 en 2012?
3. Wat is de tijdsbesteding gerelateerd aan de werkzaamheden van gemeenteraadsleden in Nederland in 2014 en in hoeverre verschilt de tijdsbesteding aan deze werkzaamheden ten opzichte van 2007, 2009 en 2012?
4. Welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden in Nederland voor het raadswerk in 2014 en in hoeverre verschilt deze van de vergoeding in 2007, 2009 en 2012?
5. In hoeverre maken gemeenteraadsleden in 2014 gebruik van internet in het kader van hun volksvertegenwoordigende taken?

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 behandelt de methode van onderzoek. Daarin onder meer aandacht voor de opzet en validiteit van het onderzoek. Hoofdstuk 3 geeft het theoretisch profiel van het raadslid weer. In de hoofdstukken 4, 5, 6 en 7 komen achtereenvolgens de tijdsbesteding, de werkzaamheden, de honorering en het internetgebruik van gemeenteraadsleden aan de orde. Hoofdstuk 8 geeft als besluit de conclusies.

De analyses in dit rapport zijn deels uitgewerkt in relatieve cijfers. Dit betekent dat de tijdsbesteding aan diverse activiteiten in percentages van de totale tijdsbesteding is weergegeven. Tenzij nadrukkelijk de tijdsbesteding in aantal uren staat aangegeven, gaat het in dit rapport over de relatieve tijdsbesteding van raadsleden.

De procentuele verschillen tussen 2007, 2009, 2012 en 2014 zijn in dit rapport telkens als het absolute verschil tussen de betreffende percentages uitgedrukt. Bijvoorbeeld; als een bepaalde activiteit in 2012 15% en in 2014 20% van de totale tijdsbesteding in beslag neemt, staat dit vermeld als een toename van 5% ten opzichte van 2012.

René Jetten
Raadslid CDA Uden

Sinds 2010 ben ik namens het CDA raadslid in Uden. Naast mijn reguliere raadswerkzaamheden verdiep ik mij in de mogelijkheden om de lokale democratie te vernieuwen. Het raadslidmaatschap bleek anders dan ik me had voorgesteld, en om me heen zie ik een verborgen teleurstelling onder gemeenteraadsleden.

Beginnende raadsleden worden veelal gedreven door idealisme. Ze willen bijdragen aan de ontwikkeling van hun stad en worden daarin gevoed vanuit hun persoonlijke ervaring en opvattingen. Na aansluiting bij een politieke partij, het voeren van campagne en uiteindelijk het betrekken van een zetel in de raad komt men direct terecht in de hectische cyclus van vergaderingen, informatieavonden en andere bijeenkomsten, terwijl ze bedolven worden onder het bijbehorende papierwerk. Dit blijkt een cyclus waar raadsleden niet of nauwelijks aan kunnen ontkomen, zoals uit de resultaten van dit onderzoek blijkt. Als raadslid heb je de taak om kaders te stellen en op grote lijnen te sturen, maar in de praktijk blijkt dat verschrikkelijk moeilijk zonder de diepte in te gaan.

Tegen het einde van mijn eerste periode als raadslid twijfelde ik of ik me opnieuw verkiesbaar wilde stellen, en ik was niet de enige. Met een aantal collega-raadsleden en de griffier hebben we besloten de schouders eronder te zetten, en de mogelijkheden te verkennen om de lokale democratie van binnenuit te veranderen. Vanuit deze gedachte organiseerden inwoners, ambtenaren en raadsleden op 4 oktober 2014, gezamenlijk, een G1000. Burgers hebben op deze dag zelf de agenda bepaald en zijn nu bezig om hun ideeën vorm te geven. Inmiddels hebben we al diverse mooie stappen gezet resulterend in een nieuw, groots opgezet evenement met als titel 'G1000, de volgende stap'. (red. 2 november 2015)

Met de doe-democratie zit het dus wel goed in Uden. In de volgende stap gaan raadsleden/college, ambtenaren en inwoners gezamenlijk op zoek (in een 'Democratic Challenge' van BZK) naar mogelijkheden om inwoners op een structurele manier te betrekken in de besluitvorming.

Zo zetten de raadsleden en de inwoners van Uden samen kleine stapjes naar de lokale democratie van de toekomst. Daar krijg ik veel energie van en dat is wat mijn raadswerk waardevol maakt. Dan speelt tijd geen rol.

r.jetten@raad-uden.nl

2. Methode van onderzoek

Dit hoofdstuk beschrijft de methodologie achter het onderzoek die is gebruikt om antwoord te geven op de onderzoeksvragen uit paragraaf 1.5. De eerste onderzoeksvraag is beantwoord middels een literatuuronderzoek; een chronologisch overzicht van de belangrijkste evaluatie- en onderzoeksrapporten biedt zicht op de ontwikkeling van het dualisme in relatie tot het gemeenteraadslid. Paragraaf 2.1 beschrijft dit literatuuronderzoek. Voor het beantwoorden van de tweede, derde en vijfde onderzoeksvraag is een uitgebreide webenquête ingezet, welke aan alle raadsleden in Nederland is voorgelegd. Deze webenquête bouwt voor de standaard onderdelen verder op de enquête voor de eerdere trendonderzoeken. Voorafgaand aan de webenquête is een oriënterend onderzoek uitgevoerd, welke in paragraaf 2.2 is toegelicht. Paragraaf 2.3 beschrijft vervolgens op welke manier de webenquête is ingezet. De beantwoording van de vierde onderzoeksvraag volgt uit het combineren van gegevens uit het literatuuronderzoek, de webenquête gericht aan raadsleden en een beknopt schriftelijk onderzoek onder alle Nederlandse griffiers. Paragraaf 2.4 beschrijft kort de aanpak van het onderzoek onder griffiers en hoe de resultaten ervan verwerkt zijn. In paragraaf 2.5 volgt informatie over de respons op de webenquête en het onderzoek onder griffiers. Vervolgens komen de interne en externe validiteit van het onderzoek aan bod in paragraaf 2.6 en 2.7. Het hoofdstuk sluit af met de beperkingen van het onderzoek in paragraaf 2.8.

2.1 Literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek geeft allereerst antwoord op onderzoeksvraag 1. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van recente literatuur over het dualisme in relatie tot de tijdsbesteding van raadsleden. Het huidige onderzoek bouwt voort op de bestaande inzichten uit voorgaande metingen, aangevuld met informatie uit een aantal recente publicaties, zoals 'Staat van het Bestuur' (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2014), 'Verkenning van de Lokale Democratie in Nederland' (Stichting Decentraal Bestuur, 2014) en 'In gesprek of verkeerd verbonden?' (Raad voor het openbaar bestuur, 2012). Hierdoor is het mogelijk de belangrijkste recente feiten en ontwikkelingen met betrekking tot het dualisme in relatie tot de gemeenteraad en hun tijdsbesteding weer te geven. Het literatuuronderzoek vormt de basis voor de operationalisering van de werkzaamheden van raadsleden.

Ten tweede geeft het literatuuronderzoek deels antwoord op onderzoeksvraag 4. Hiervoor is het Rechtspositiebesluit raads- en commissieleden zoals dat geldig is in 2014 geraadpleegd⁵.

2.2 Oriënterend onderzoek

Ter voorbereiding op de webenquête is een oriënterend kwalitatief onderzoek verricht. Hiervoor is een selecte steekproef gehouden onder de 403 gemeenten die Nederland in 2014 telt⁶. Hiervoor

zijn allereerst raadsvergaderingen bijgewoond in de gemeenten Enschede, Nijmegen en 's-Hertogenbosch. Daarnaast zijn in de gemeente Nijmegen een commissievergadering en in de gemeente Enschede een fractievergadering bijgewoond. Door het bijwonen van deze vergaderingen is inzicht verworven in de werkzaamheden en tijdsbesteding van raadsleden en het gebruik van elektronische hulpmiddelen en social media tijdens vergaderingen.

Verder zijn persoonlijk interviews gehouden met vijf deskundigen (drie raadsleden en twee griffiers) uit de gemeenten Alkmaar, Enschede en Nijmegen om de theorie aan de praktijk te toetsen. Er is gekozen voor een splitsing omdat griffiers informatie ontvangen van meerdere raadsleden van diverse politieke partijen, en zowel oppositie- als coalitiepartijen. Griffiers kunnen daardoor het geheel in een breder perspectief plaatsen. Raadsleden kunnen daarentegen meer specifieke, gedetailleerde informatie geven. Op deze manier ontstaat een breed beeld van de werkzaamheden van raadsleden in Nederland. De informatie uit dit oriënterend kwalitatief onderzoek is samen met de uitkomsten van het literatuuronderzoek gebruikt als input bij het vaststellen van vragen en antwoordcategorieën voor de webenquête.

2.3 Webenquête

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen 2, 3, 4 en 5 is gebruik gemaakt van een webenquête. De webenquête richt zich, net als in de vorige edities, op de totale populatie van alle 9.077 Nederlandse gemeenteraadsliden⁷. Van de meting uitgesloten zijn raadsleden van deelgemeenten (deze bestuurslaag bestaat niet meer sinds 19 maart 2014) en 'bijzondere' gemeenten (de BES-eilanden: Bonaire, Sint Eustatius en Saba).

Om de webenquête te kunnen verspreiden zijn e-mailadressen van zo veel mogelijk raadsleden verzameld. Voor deze inventarisatie is gebruik gemaakt van gegevens die via het onderdeel 'Overheidsorganisaties' op de website almanak.overheid.nl beschikbaar zijn⁸.

Deze database bevat naast algemene gegevens van elke Nederlandse gemeente (o.a. gemeentenaam, postadres, website, oppervlakte, inwonertal) ook de namen van de raadsleden van deze gemeenten en de politieke partij waartoe zij behoren. De gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de volledigheid, juistheid en actualiteit van de gegevens. Van deze gegevens wordt dagelijks een exportbestand samengesteld⁹. Voor deze meting van het Nationaal Raadsledenonderzoek is het exportbestand van 10 september 2014 als uitgangspunt gebruikt¹⁰.

Voor elk gemeenteraadslid zijn de gegevens uit het exportbestand vergeleken, gecorrigeerd (in het geval van verouderde gegevens) en aangevuld met informatie die gemeenten over hun raadsleden

op hun websites publiceren: hun e-mailadres, geslacht, functie ('regulier' raadslid of fractievoorzitter) en rol in de gemeenteraad (coalitie of oppositie).

Als deze gegevens niet beschikbaar waren via de gemeentelijke website, zijn de websites van de betreffende politieke partijen geraadpleegd. In een aantal gevallen is contact opgenomen met de griffier, omdat zowel de gemeentelijke website als de partijwebsite geen uitkomst bood. Enkele griffiers gaven de e-mailadressen van raadsleden niet vrij, voornamelijk om privacyredenen. Uiteindelijk is van 8.811 raadsleden een e-mailadres verkregen, 97,1% van de totale onderzoekspopulatie.

De omvangrijke inventarisatie van openbaar beschikbare informatie voorafgaand aan de webenquête leidt uiteindelijk tot een kortere vragenlijst voor de respondenten en een robuustere dataset. De eerste pagina van de enquête toont de respondent ter controle een overzicht van de verzamelde gegevens. Eventuele onjuistheden kunnen aangegeven en toegelicht worden. Dit beperkt de tijd die respondenten aan de enquête besteden en voorkomt dat deze gegevens onduidelijkheden bevatten of geheel ontbreken.

Om de drempel voor raadsleden laag te houden is de uitwerking van de webenquête geanonimiseerd. De verzamelde gegevens zijn niet op individueel maar op geaggregeerd niveau geanalyseerd (onder andere naar politieke partij, gemeentegrootte, geslacht, leeftijd, functie en rol), wat de bereidheid om aan het onderzoek mee te doen aanzienlijk vergroot. Ten slotte ontvangen de respondenten als dank voor hun deelname een samenvatting van het onderzoek met daarin de belangrijkste bevindingen.

Het gebruik van een digitale enquête kent ook nadelen, met name omdat de onderzoeker geen invloed heeft op de 'technische omgeving' van het raadslid. Om technische problemen tot een minimum te beperken en deelname aan het onderzoek zo toegankelijk mogelijk te maken, is de enquête onder verschillende omstandigheden getest en in orde bevonden:

- verschillende apparaten: Desktop PC, laptop, tablet en smartphone.
- verschillende besturingssystemen: Windows, OSX, iOS en Android;
- verschillende internetbrowsers en -versies: Internet Explorer, Mozilla Firefox, Google Chrome en Safari.

Voor het samenstellen en verspreiden van de webenquête is gebruik gemaakt van software die ontwikkeld is door Parantion, een samenwerkingspartner van Daadkracht. De software is bekend onder de naam Burgeronderzoek.nl of Easion Survey. Het is een professioneel digitaal onderzoeks- en panelplatform dat voldoet aan de hoogste beveiligingsnormen. Respondenten kunnen de enquête via een unieke link op hun computer, tablet of smartphone invullen. Hun respons wordt versleuteld op Nederlandse bodem verwerkt en opgeslagen, alvorens de dataset geëxporteerd kan worden naar Excel en SPSS.

Moment van meting

Ten tijde van de webenquête voor deze editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek was de raadsperiode minder dan 1 jaar oud; de huidige raadsleden zijn (vrijwel) allemaal tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2014 gekozen¹¹. Ten tijde van de nulmeting (2007) was de raadsperiode één jaar oud, ten tijde van de éénmeting (2009) was de raadsperiode ruim drie jaar oud, en tijdens de tweemeting (2012) hadden de raadsleden inmiddels twee jaar zitting in de raad.

De looptijd van de webenquête bedroeg een maand; van 12 december 2014 tot en met 12 januari 2015. Elk raadslid is op 12 december 2014 persoonlijk per e-mail uitgenodigd om deel te nemen aan de webenquête. In de uitnodiging komt onder meer naar voren wie het onderzoek uitvoert, wat het belang van het onderzoek is, wie de opdrachtgever is en waarom het voor de respondent zinvol is om mee te werken. Gedurende de looptijd van de enquête is op twee momenten een herinneringsmail verzonden aan raadsleden die de vragenlijst op dat moment nog niet (volledig) hadden ingevuld¹².

2.4 Onderzoek onder griffiers

Griffiers van alle Nederlandse gemeenten zijn per e-mail benaderd met de vraag of raadsleden in hun gemeente tussen 1 januari 2014 en 30 juni 2014 de maximale vergoeding ontvingen¹³. Indien dit niet het geval was, is hen gevraagd welke vergoeding de raadsleden in de betreffende gemeente daadwerkelijk gedurende deze periode ontvingen. De vergoeding van de raadsleden uit de betreffende gemeenten is vervolgens gecorrigeerd waarna de diverse berekeningen zijn uitgevoerd.

2.5 Respons Webenquête

De totale onderzoekspopulatie van dit onderzoek bestaat uit 9.077 raadsleden. Van 8.811 raadsleden is een e-mailadres achterhaald. Na het versturen van de uitnodigingen bleken 162 raadsleden niet op dat adres te bereiken, wegens uiteenlopende redenen¹⁴. Dit betekent dat uiteindelijk naar 8.649 raadsleden een uitnodiging voor de webenquête is verzonden.

In totaal hebben 2.495¹⁵ raadsleden deelgenomen aan het onderzoek: Dit is een respons van 28,8%¹⁶.

In totaal heeft 27,5%¹⁷ van alle Nederlandse raadsleden deelgenomen aan het onderzoek: 25% van de raadsleden (2.267) vulden de vragenlijst volledig in, 2,5% van de raadsleden (228) deed dat gedeeltelijk.

	Aantal raadsleden	Aandeel totaal (%)
Enquete volledig ingevuld	2267	25,0%
Enquete gedeeltelijk ingevuld	228	2,5%
Enquete niet ingevuld	6154	67,8%
Bounce	162	1,8%
E-mailadres onbekend	266	2,9%
Totaal	9077	100%

Zodra een respondent begint met het invullen van de vragenlijst, blijven de ingevoerde antwoorden bewaard. Vanwege het verschil tussen het aantal volledig afgeronde vragenlijsten en de vragenlijsten waarbij de respondent voortijdig is gestopt met invullen, verschilt het aantal valide respondenten per vraag. Bij de uitwerking van de onderzoeksresultaten is telkens het aantal valide respondenten weergegeven.

Onderzoek onder griffiers

282 van de 403 griffiers (70,0%) hebben gereageerd op de vraag of de raadsleden in hun gemeente voor 1 juli 2014 de maximale vergoeding ontvingen.

2.6 Interne validiteit

Interne validiteit betreft de geldigheid van het onderzoek: heeft de onderzoeker gemeten wat hij wilde meten? Deze driemeting is een vergelijkend onderzoek. Om de interne validiteit en betrouwbaarheid te waarborgen zijn wijzigingen van de meetinstrumenten tot een minimum beperkt. Voor de driemeting maakt Daadkracht gebruik van de onderzoeksopzet en operationalisering van begrippen uit het Nationaal Raadsledenonderzoek 2012. Aan de hand van oriënterende interviews en het literatuuronderzoek is gecontroleerd of de concepten en meetinstrumenten nog steeds valide zijn voor de driemeting. Dit blijkt grotendeels het geval te zijn, met uitzondering van de tijdsbesteding aan internetactiviteiten.

Ten tijde van de eerste editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek is op basis van kwalitatief onderzoek een verdeelsleutel vastgesteld om de tijdsbesteding aan internetactiviteiten aan te merken als werkzaamheden van bestuurlijke of volksvertegenwoordigende aard. Deze verhouding is in 2007 vastgesteld op $\frac{2}{3}$ bestuurlijk - $\frac{1}{3}$ volksvertegenwoordigend. De kwalitatieve onderzoeken in 2009 en 2012 boden geen aanleiding om van deze verdeelsleutel af te wijken.

Gedurende de kwalitatieve onderzoeksfase van de huidige editie is echter duidelijk geworden dat de tijdsbesteding van raadsleden aan internetactiviteiten aan verandering onderhevig is; het internetgebruik van raadsleden is anno 2014 niet meer overwegend bestuurlijk van aard. Steeds vaker zijn de internetactiviteiten van volksvertegenwoordigende aard. Het toenemende gebruik van laptops, tablets en smartphones in de raadszaal en de opkomst van social media dragen ongetwijfeld bij aan deze verschuiving. Vanwege deze ontwikkeling zal met ingang van de huidige editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek van een gelijkmatige verdeling over bestuurlijke en volksvertegenwoordigende internetactiviteiten uitgegaan worden: 50% - 50%.

2.7 Externe validiteit

Zoals in paragraaf 2.3 is aangegeven zijn diverse gegevens van raadsleden geïnventariseerd, zoals het geslacht van het betreffende raadslid, de politieke partij waarvoor het raadslid in de gemeenteraad zit, welke rol deze partij binnen de raad vervult en welke functie het raadslid bekleedt. Naast de gemeente en provincie van herkomst zijn ook de gemeentelijke inwonertallen in kaart gebracht. Hiermee is een indeling naar gemeentegrootte gemaakt. In de webenquête is daarnaast gevraagd naar de leeftijd van de respondenten. Door deze demografische kenmerken van de respondenten te vergelijken met de demografische kenmerken van de gehele onderzoekspopulatie is het mogelijk uitspraken te doen over de representativiteit van dit onderzoek. Enkel respondenten die het onderzoek volledig en geldig hebben afgerond zijn meegenomen in deze vergelijking (N = 2.264).

Geslacht

Van de respondenten in dit onderzoek is 72,9% man en 27,1% vrouw (1.650 mannen, 614 vrouwen). De gehele onderzoekspopulatie (alle gemeenteraadsleden) bestaat uit 6.496 mannen en 2.581 vrouwen, respectievelijk 71,6% en 28,4%. Dit betekent dat het aandeel vrouwelijke respondenten 1,3% lager ligt dan het aandeel vrouwen in de totale onderzoekspopulatie. Middels een binomiale toets is vastgesteld dat er geen significant verschil bestaat tussen de frequentieverdeling op basis van geslacht tussen de respondenten en de gehele onderzoekspopulatie. Mannelijke en vrouwelijke raadsleden zijn in de responsgroep in dit onderzoek naar verhouding vertegenwoordigd.

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de respondenten was ten tijde van de webenquête (december 2014) 52,4 jaar. De leeftijdsverdeling onder de respondenten spreidt zich uit van een minimum van 19 jaar tot een maximum van 80 jaar. Omdat de leeftijdsopbouw van de totale populatie niet exact bekend is, is de gemiddelde leeftijd van de respondenten vergeleken met de gemiddelde leeftijd van raadsleden uit andere onderzoeken. De meest recente editie van het tweejaarlijkse trendrapport "Staat van het Bestuur" (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2014) vermeldt de gemiddelde leeftijd van raadsleden vlak na de gemeenteraadsverkiezingen van 1998 (49,2 jaar), 2002 (50,9 jaar), 2006 (51,9 jaar) en 2010 (51,5 jaar). De gemiddelde leeftijd van de respondenten binnen dit onderzoek ligt in lijn met deze gegevens; zij waren vlak na de verkiezingen van 14 maart 2014 gemiddeld 51,6 jaar oud.¹⁸

Politieke partijen

Ten derde is gekeken naar de verdeling van raadsleden over de verschillende politieke partijen. Raadsleden van de VVD, de SP, de ChristenUnie, de SGP, de samengevoegde partijen en de lokale partijen¹⁹ zijn in iets mindere mate vertegenwoordigd in het onderzoek dan in de totale populatie. Raadsleden van het CDA, de PvdA, D66 en GroenLinks zijn daarentegen relatief in sterkere mate vertegenwoordigd. Onder de noemer 'samengevoegde partijen' behoren fracties die samengesteld zijn door een samenvoeging van twee of meer partijen, bijvoorbeeld ChristenUnie/SGP of PvdA/GroenLinks. De verdeling van respondenten over de politieke partijen wijkt in zeer lichte mate af van de verhouding binnen de gehele populatie, maar vormt wel een betrouwbare afspiegeling van de realiteit. De lichte statistische afwijking biedt daarom geen aanleiding om op dit vlak aan de representativiteit te twijfelen.

Positie in de raad

Ten vierde is gekeken naar de rol die de partijen van de raadsleden binnen de raad vervullen: coalitie of oppositie. 61% (1.382) van de respondenten zit namens een coalitiepartij in de raad, 39% (882) behoort tot een oppositiepartij. Van de gehele populatie is 57,6% (5.225) lid van een coalitiepartij en 42,4% (3.852) van een oppositiepartij. In dit onderzoek zijn de raadsleden die namens een coalitiepartij in de raad zitten dus enigszins oververtegenwoordigd, zij het in zeer lichte mate. De verdeling komt statistisch niet geheel overeen met de werkelijke populatie, maar de verhoudingen liggen zo dicht bij elkaar dat dit geen gevolgen heeft voor de representativiteit van het onderzoek.

Functie

Ten vijfde is gekeken naar de functie die gemeenteraadsleden vervullen: fractievoorzitter of 'regulier' raadslid. 35,2% (798) van de respondenten is fractievoorzitter, 64,8% (1.466) van de respondenten is 'regulier' raadslid. Van de totale populatie is 31,4% (2.852) fractievoorzitter en 68,6% (6.225) 'regulier' raadslid. De enquête is door relatief veel fractievoorzitters volledig ingevuld, waardoor zij relatief sterker vertegenwoordigd zijn dan raadsleden die geen fractievoorzitter zijn. Ook op dit vlak is het verschil vanuit statistisch oogpunt significant te noemen maar ligt de verdeling onder de respondenten zeer dicht bij de werkelijke verdeling binnen de populatie, waardoor de representativiteit van het onderzoek gewaarborgd blijft.

Gemeentegrootte

Ten zesde is het aantal raadsleden naar gemeentegrootte in kaart gebracht. Op basis van de Chi-kwadraat toets is vastgesteld dat de frequentieverdeling op basis van gemeentegrootte representatief is voor de werkelijke verdeling binnen de populatie. Hierdoor zijn de uitkomsten van het onderzoek met betrekking tot gemeentegrootte te veralgemeniseren voor de totale onderzoekspopulatie.

	Aantal raadsleden per partij	Aandeel binnen populatie (%)	Aantal respondenten per partij	Aandeel binnen responsgroep (%)	Vershil (%)
CDA	1584	17,5%	410	18,1%	0,7%
VVD	1145	12,6%	268	11,8%	-0,8%
PvdA	878	9,7%	226	10,0%	0,3%
D66	829	9,1%	245	10,8%	1,7%
SP	456	5,0%	109	4,8%	-0,2%
ChristenUnie	381	4,2%	89	3,9%	-0,3%
GroenLinks	364	4,0%	114	5,0%	1,0%
SGP	232	2,6%	56	2,5%	-0,1%
Samengevoegde partijen	167	1,8%	31	1,4%	-0,5%
Lokale partijen	3041	33,5%	716	31,6%	-1,9%
Totaal	9077	100%	2264	100%	0%

	Aantal raadsleden per gemeentegrootte	Aandeel binnen populatie (%)	Aantal respondenten per gemeentegrootte	Aandeel binnen responsgroep (%)	Vershil (%)
0 - 14.000 inwoners	1080	11,9%	261	11,5%	-0,4%
14.001 - 30.000 inwoners	3062	33,7%	796	35,2%	1,4%
30.001 - 50.000 inwoners	2228	24,5%	556	24,6%	0,0%
50.001 - 100.000 inwoners	1624	17,9%	385	17,0%	-0,9%
100.001 - 150.000 inwoners	507	5,6%	133	5,9%	0,3%
> 150.000 inwoners	576	6,3%	133	5,9%	-0,5%
Totaal	9077	100%	2264	100%	0%

	Aantal raadsleden per provincie	Aandeel binnen populatie (%)	Aantal respondenten per provincie	Aandeel binnen responsgroep (%)	Vershil (%)
Drenthe	297	3,3%	87	3,8%	0,6%
Flevoland	164	1,8%	30	1,3%	-0,5%
Friesland	473	5,2%	114	5,0%	-0,2%
Gelderland	1239	13,6%	324	14,3%	0,7%
Groningen	413	4,5%	97	4,3%	-0,3%
Limburg	725	8,0%	191	8,4%	0,4%
Noord-Brabant	1465	16,1%	357	15,8%	-0,4%
Noord-Holland	1203	13,3%	284	12,5%	-0,7%
Overijssel	627	6,9%	179	7,9%	1,0%
Utrecht	619	6,8%	153	6,8%	-0,1%
Zeeland	281	3,1%	72	3,2%	0,1%
Zuid-Holland	1571	17,3%	376	16,6%	-0,7%
Totaal	9077	100%	2264	100%	0%

Provincie

Tot slot is de herkomst van de raadsleden per provincie in kaart gebracht. Op basis van de Chi-kwadraat toets is vastgesteld dat de frequentieverdeling op basis van provincie van herkomst representatief is voor de werkelijke verdeling binnen de populatie. Hierdoor zijn de uitkomsten van het onderzoek met betrekking tot provincie van herkomst te veralgemeniseren voor de totale onderzoekspopulatie.

Conclusie representativiteit

Uit analyse van de demografische en algemene kenmerken van de respondenten blijkt dat deze grotendeels in overeenstemming zijn met de kenmerken van de gehele populatie van gemeenteraadsleden in Nederland. Statistische berekeningen hebben vastgesteld dat er, op drie uitzonderingen na, geen significante verschillen aanwezig zijn tussen de respondenten en de onderzoekspopulatie. Op de vlakken functie, raadspositie en partij wijkt de verdeling onder de respondenten in lichte mate af van de gehele populatie. Deze verschillen zijn echter dermate klein dat de respondenten een goede afspiegeling van de gehele populatie vormen.

De respons onder de raadsleden is hoog en de respondenten vormen een betrouwbare afspiegeling van de gehele populatie. Dit betekent dat de externe validiteit, en daarmee de representativiteit en veralgemeenbaarheid van dit onderzoek, is gewaarborgd.

2.8 Beperkingen van het onderzoek

Een beperking van het onderzoek is dat het uitdrukken van een tijdsbesteding voor een werkzaamheid per maand een complexe opgave is. Er zijn perioden in het jaar waarin het accent op bepaalde activiteiten ligt (denk aan de begrotingsbehandeling). Om deze reden is gevraagd naar een indicatie van het gemiddelde aantal uren per maand. De kosten per activiteit per maand dienen om deze reden niet als zodanig exact te worden geïnterpreteerd, maar als een gemiddelde.

Sommige resultaten uit de driemeting zijn niet vergelijkbaar met de resultaten uit de nul-, één- en/of tweemeting, omdat de vraagstelling in 2014 anders is dan in 2007, 2009 en/of 2012, of omdat de onderwerpen in 2014 voor het eerst zijn onderzocht. Waar mogelijk zijn de resultaten uit de driemeting vergeleken met de resultaten uit de nul-, één- en tweemeting.

De omvang van het onderzoek maakt het onderzoek behalve sterk representatief en empirisch krachtig eveneens complex. Bij een dermate grootschalig onderzoek is het ondoenlijk respondenten veel ruimte te bieden om uitleg of opmerkingen te plaatsen bij de vragen. Om de gegevens doeltreffend te kunnen analyseren is in de vragenlijst zoveel mogelijk gebruik gemaakt van gesloten vragen. Op de laatste pagina van de enquête konden raadsleden eventueel toelichting op hun antwoorden geven, opmerkingen maken of vragen stellen. Deze waardevolle informatie is meegenomen bij het analyseren en interpreteren van de onderzoeksresultaten. Daadkracht neemt enkele aandachtspunten ook mee in de voorbereiding van de viermeting, welke in 2016 verwacht wordt.

3. Theoretisch profiel van het raadslid

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van het literatuuronderzoek en geeft antwoord op de eerste onderzoeksvraag: 'Wat is er in recente onderzoeken bekend over het dualisme in relatie tot de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland?'.
 Aan de hand van bestaande literatuur is inzichtelijk gemaakt wat de belangrijkste recente feiten en ontwikkelingen zijn met betrekking tot het dualisme in relatie tot de gemeenteraad en de tijdsbesteding en werkzaamheden van raadsleden.

3.1 Dualisme op lokaal niveau

Sinds 7 maart 2002 is de Wet dualisering gemeentebestuur van kracht. Dualisering heeft betrekking op de functiescheiding tussen de gemeenteraad en het college van B&W. Het belangrijkste doel van de scheiding is dat de gemeenteraad onafhankelijk(er) optreedt tegenover het dagelijks bestuur van het college.

De scheiding tussen gemeenteraad en college moet er voor zorgen dat de gemeenteraad beter in staat is om het college van B&W te controleren en de bevolking te vertegenwoordigen. De hoofddoelstelling van het dualisme is een cultuurverandering teweeg te brengen in de richting van een nieuw, dualistisch opererend raadslid, dat zich meer gaat concentreren op bestuurlijke activiteiten (kaderstellen en controleren) en volksvertegenwoordigende activiteiten. Om deze hoofddoelstelling te realiseren kent de Wet dualisering gemeentebestuur een drietal doelstellingen, te weten:

- Herstel van de positie van de gemeenteraad als het belangrijkste lokale politieke forum;
- Herstel van de volksvertegenwoordigende functie van de gemeenteraad; en
- Versterking van de herkenbaarheid van het lokale bestuur voor de burger.

Raadsleden hebben in het kader van het dualisme (nieuwe) controle-instrumenten gekregen, te weten initiatiefrecht, recht van amendement, recht van interpellatie, recht op onderzoek, moties, mondelinge en schriftelijke vragen. Verder zijn in het dualisme enkele nieuwe functies in het leven geroepen ter ondersteuning van de gemeenteraad: de rekenkamer en de griffier.

3.2 Onderzoek en evaluatie

Het dualistische gemeentebestuur is sinds de invoering van het dualisme in 2002 veelvuldig onder de loep genomen. De onderzoeksresultaten, conclusies en aanbevelingen die deze onderzoeken en evaluaties in de loop der jaren opgeleverd hebben, bieden een kijkje op de ontwikkeling van het dualisme sinds 2002. In deze paragraaf komen de belangrijkste onderzoeken in chronologische volgorde aan bod.

Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur (2004)

In 2004 heeft de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur onderzoek laten uitvoeren naar de Wet dualisering gemeentebestuur²⁰. Uit de evaluatie blijkt dat de hoofddoelen van het dualisme op dat moment (nog) niet zijn bereikt. Daarnaast blijkt dat het dualisme voor raadsleden heeft geleid tot meer werk. Zo ervaart 43% van de raadsleden dat de duur van de vergaderingen van raad en fractie sterk is toegenomen. De totale tijdsbesteding is volgens de Stuurgroep door de jaren heen niet wezenlijk veranderd, maar de focus van de werkzaamheden is veranderd. Het contact met de burger en maatschappelijke organisaties is eveneens nagenoeg gelijk gebleven.

De stuurgroep publiceert haar bevindingen en aanbevelingen in het rapport 'Aangelegd om in vrijheid samen te werken. Dualisering: bijsturing geboden'²¹. De belangrijkste aanbevelingen gericht op het raadslidmaatschap luiden als volgt:

- Houd het deeltijdkarakter van het raadslidmaatschap in stand: "Raadsleden vervullen hun rol in deeltijd. Zij vervullen hun hoofdtaken doorgaans en bij voorkeur elders in de samenleving. Die verbinding met de wereld buiten de raad moet in stand blijven, zodat het raadslid weet wat er leeft en externe signalen kan oppikken. Bovendien kan het raadslid daardoor gemakkelijker afstand houden van het dagelijkse gebeuren in het gemeentehuis. Die afstand is van essentieel belang voor de onafhankelijke kaderstellende en controlerende functie van de raad en daarmee voor de kwaliteit en de democratische legitimiteit van het lokaal bestuur."
- Beperk de tijd die aan het raadswerk besteed wordt, en verdeel de tijdsbesteding evenredig over volksvertegenwoordigende en bestuurlijke werkzaamheden: Uit de visitatiegesprekken blijkt voorts dat veel raadsleden de vergaderdruk te hoog vinden en zich overbelast voelen. Er wordt teveel over bijzaken gepraat. Men komt het gemeentehuis niet meer uit."
- "De tijdsbesteding van raadsleden is niet wezenlijk veranderd de afgelopen jaren. Het contact met burgers en maatschappelijke organisaties is nagenoeg gelijk gebleven. De raadsleden zijn eerder meer dan minder te vinden op het gemeentehuis." "Het moet mogelijk zijn in een kleine gemeente niet meer dan acht uur en in een grote gemeente niet meer dan vijftien uur per week te besteden aan het raadswerk en bovendien de helft van deze tijd buiten het stadhuis door te brengen. Als zich in een gemeente een situatie voordoet, waarbij het structureel niet mogelijk blijkt aan deze norm te voldoen, wordt het tijd voor bezinning en analyse."

Deze aanbevelingen vormen het uitgangspunt van de eerste editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek, uitgevoerd in 2007.

Nationaal Raadsledenonderzoek: nulmeting (2008)

In 2008 publiceert Daadkracht het rapport 'Het gemeenteraadslid', naar aanleiding van een onderzoek naar de tijdsbesteding en werkzaamheden van gemeenteraadsliden²². Dit onderzoek beoordeelt in hoeverre de tijdsbesteding van raadsleden overeenkomt met de aanbevelingen van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur, en vormt de nulmeting van het Nationaal Raadsledenonderzoek.

De controlerende en/of kaderstellende activiteiten uit de eerder genoemde driedeling (controlerend/kaderstellend/volksvertegenwoordigend) zijn erg diffuus en hierdoor lastig te categoriseren. Om een analyse te kunnen uitvoeren is daarom gebruik gemaakt van een tweedeling naar bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten. Tijd die raadsleden besteden aan bijvoorbeeld commissievergaderingen, raadsvergaderingen en overleg met de fractie vallen onder bestuurlijke activiteiten. Tot de volksvertegenwoordigende activiteiten behoren contacten met burgers in alle vormen, variërend van activiteiten in maatschappelijke organisaties, tot persoonlijk contact met (groepen van) burgers en werkbezoeken.

De onderzoeksresultaten laten zien dat raadsleden in 2007 gemiddeld 14 uur per week aan het raadswerk besteden. Grofweg tweederde daarvan wordt besteed aan bestuurlijke activiteiten, ongeveer een derde aan volksvertegenwoordigende activiteiten.

Gekeken naar de (theoretische) doelstellingen van het dualisme, de aanbevelingen van de stuurgroep en de empirische resultaten van dit onderzoek is de conclusie dat raadsleden anno 2007 te veel tijd aan bestuurlijke taken besteden terwijl de volksvertegenwoordigende taken achterblijven. Meer dan 60% van de raadsleden geeft aan ontevreden te zijn over de huidige tijdsindeling; de meeste van hen willen meer tijd besteden aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Ook besteden raadsleden meer tijd aan het raadswerk dan aanbevolen wordt door de stuurgroep.

'Staat van het Dualisme' (2008)

In 2008 publiceert het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het rapport 'Staat van het Dualisme'²³, naar het gelijknamige traject om een tussenbalans op te maken van het functioneren van de Wet dualisering gemeentebestuur.

Uit het onderzoeksrapport blijkt dat het dualisme geleidelijk 'indaalt' in de dagelijkse praktijk en dat raadsleden het dualisme geleidelijk aanvaarden. Als gevolg ontstaat geleidelijk een cultuurverandering welke per gemeente sterk verschilt. Dit komt mede doordat de omvangrijke en ingrijpende structuurwijzingen enige tijd nodig

hebben om geaccepteerd te worden door en geïntegreerd te worden in hun omgeving. De conclusie van het evaluatieonderzoek is dat de dualisering in voldoende mate is geslaagd, ondanks dat blijkt dat raadsleden (nog) veel tijd besteden aan bestuurlijke activiteiten.

Kijkend naar de aanbevelingen van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur is de tijdsbesteding nog niet gereduceerd en is de verdeling tussen de tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten en bestuurlijke activiteiten nog steeds niet in balans. De balans kan in evenwicht komen door het aantal uren dat raadsleden aan volksvertegenwoordigende activiteiten besteden omhoog te brengen en/of het aantal uren dat zij aan bestuurlijke taken besteden omlaag te brengen. Dit zorgt voor een verschuiving in de relatieve tijdsbesteding.

Ook volgens Denters, De Groot & Klok²⁴ zijn raadsleden sinds de dualisering niet meer belang gaan hechten aan hun volksvertegenwoordigende rol. De tijd die raadsleden besteden aan contacten binnen en buiten het stadhuis is niet veranderd.

'Van werklust naar werklust' (2008)

In 2008 stelt de VNG de 'Commissie Positie wethouders en raadsleden' ('Commissie Aarts') in, om het vermeende toenemend verloop onder raadsleden en wethouders te analyseren. De commissie vindt geen aanwijzingen dat raadsleden anno 2008 eerder stoppen met hun ambt dan voor de invoering van het dualisme, maar constateren wel dat de werkdruk onder raadsleden de laatste jaren alsmat is toegenomen: "Veel papier, veel vergaderen, veel stadhuis, te weinig tijd 'in de stad'."²⁵

Onder de titel 'Van werklust naar werklust' publiceert de commissie enkele aanbevelingen om een betere balans te vinden tussen de verschillende verantwoordelijkheden van het raadslid. Net als uit het evaluatieonderzoek door de stuurgroep in 2004 blijkt uit dit onderzoek dat raadsleden steeds minder vrije tijd hebben. Om deze reden is het niet aan te bevelen het aantal uur dat raadsleden per week aan volksvertegenwoordiging besteden zonder meer te verhogen. Zij zitten vaak al aan het maximaal aantal te besteden uren per maand en kunnen of willen hier geen extra tijd voor vrijmaken. Om de balans tussen volksvertegenwoordiging en bestuurlijke taken gelijk te trekken, is het relevant de bestuurlijke taken van raadsleden anders in te richten en zo het totaal aantal uren te verlagen.

Nationaal Raadsledenonderzoek: éénmeting (2009)

In 2009 herhaalt Daadkracht het onderzoek naar de tijdsbesteding en werkzaamheden van gemeenteraadsleden. De resultaten van de éénmeting worden in 2010 gepubliceerd²⁶.

Gemiddeld besteden raadsleden net als in 2007 ongeveer 14 uur per week aan het raadswerk. 64,5% daarvan wordt besteed aan bestuurlijke activiteiten. Gekeken naar de (theoretische) doelstellingen van het dualisme en de empirische resultaten van dit onderzoek is de conclusie dat raadsleden zich anno 2009 nog steeds meer dan gewenst bezighouden met bestuurlijke taken ten koste van volksvertegenwoordigende taken. Toch komt de tijdsbesteding iets dichterbij de aanbevelingen van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur om tenminste de helft van de tijd buiten het stadhuis door te brengen. Raadsleden besteden in 2009 nog steeds meer tijd aan het raadswerk dan binnen het dualisme wenselijk geacht wordt.

‘Raadsleden en werkdruk’ (2009)

De initiatiefgroep Burgers en Gekozen Burgers heeft in 2009 onderzoek gedaan naar werkvormen van gemeenteraadsleden. De wijze waarop gemeenteraden werken en ondersteund worden door de griffie kan volgens de initiatiefgroep van invloed zijn op de werkdruk van raadsleden en daarmee op de behapbaarheid van het raadswerk. Een (te) hoge werkdruk kan leiden tot het (tussentijds) afhaken van raadsleden en het niet (opnieuw) verkiesbaar stellen na afloop van de huidige periode, omdat zij het raadswerk niet meer kunnen combineren met andere werkzaamheden.

Dualisering heeft bijgedragen aan meer zelfbewustzijn bij veel gemeenteraden en heeft geleid tot professionalisering van raadsleden en ondersteuning van de raad door de griffier. Dit heeft volgens de initiatiefgroep geleid tot druk in urenbelasting, maar ook druk in de vorm van het dragen van verantwoordelijkheid.

“Zolang de feitelijke urenbelasting van het raadswerk echter van die omvang is dat het lastig combineerbaar is met andere activiteiten, zal de drempel voor potentieel geïnteresseerden (te) hoog zijn.”²⁷

Volgens de initiatiefgroep is tijdsbesteding een belangrijke factor, maar niet de enige factor. Ook de mentale druk, zoals raadsleden die beleven, is punt van aandacht. Bijna de helft van de raadsleden geeft aan het raadswerk als zwaarder te beleven dan enkele jaren terug.

De werkdruk van de raadsleden blijkt voornamelijk een probleem te zijn voor raadsleden die jonger zijn dan 50 jaar met een betaalde baan en meestal een gezin. Het combineren van het raadswerk met andere activiteiten wordt als probleem ervaren. Net als de Stuurgroep en de Commissie Aarts is de initiatiefgroep echter van mening dat het raadswerk geen fulltime baan zou moeten worden,

maar een nevenfunctie moet blijven:

“We koesteren de volksvertegenwoordigers die vanuit betrokkenheid bij de samenleving, vanuit politiek idealisme, maar ook vanuit een persoonlijke gedrevenheid inhoud geven aan deze taak.”

‘Staat van het Bestuur 2010’

In het rapport ‘Staat van het Bestuur 2010’ zijn uitspraken gedaan over de problemen bij de kandidaatstelling. Ondanks dat het ledental van politieke partijen in 2010 is gegroeid ten opzichte van 2006, zijn de problemen bij de kandidaatstelling van geschikte kandidaten tussen 2006 en 2010 nagenoeg gelijk gebleven. Zowel in 2006 als in 2010 wordt het grote tijdsbeslag van het raadswerk, gevolgd door de onvoldoende geachte beloning als belangrijkste reden door de afdelingen en lokale partijen genoemd²⁸.

Nationaal Raadsledenonderzoek: tweemeting (2012)

In 2012 voert Daadkracht het onderzoek naar de tijdsbesteding en werkzaamheden van gemeenteraadsleden voor een derde maal uit. De resultaten van deze tweemeting zijn in 2012 gepubliceerd²⁹. Gemiddeld besteden raadsleden anno 2012 iets minder dan 17 uur per week aan het raadswerk; 3 uur per week meer dan in 2009. 66,0% van hun tijd besteden raadsleden aan bestuurlijke activiteiten, 29,8% aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Opnieuw blijkt dat de feitelijke tijdsbesteding aan bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten ver van de aanbevelingen van de Stuurgroep af staat. Desalniettemin is het aandeel raadsleden dat tevreden is over de totale tijdsbesteding gegroeid ten opzichte van voorgaande jaren.

‘Staat van het Bestuur 2014’

In het rapport ‘Staat van het Bestuur 2014’ is opnieuw aandacht geschonken aan de problemen rond rekrutering en kandidaatstelling van raadsleden³⁰. Ten opzichte van 2006 en 2010 blijken partijafdelingen en lokale partijen in 2014 minder moeite te hebben met het vinden van nieuwe kandidaten voor een raadszetel. 40% van de geënquêteerden geeft aan dat hun partij in 2014 moeite heeft gehad bij de rekrutering. In 2006 en 2010 lag dat percentage nog rond de 46%. Deze opmerkelijke ontwikkeling is waarschijnlijk het gevolg van een toenemende bereidheid onder lokale partijen en lokale afdelingen van landelijk opererende partijen om niet-partijleden kandidaat te stellen.

Volgens de geënquêteerden vormen een te klein ledenbestand (56%) en het grote tijdsbeslag van het raadswerk (43%) in 2014 de belangrijkste oorzaken van de problemen bij de rekrutering en kandidaatstelling, net als in 2006 en 2010. Volgens 15% van hen speelt de toegenomen complexiteit van het gemeentebestuur als gevolg van de komende decentralisaties een rol. Slechts 8% denkt dat de hoogte van de vergoeding voor het raadswerk een probleem vormt voor de rekrutering.

Mark den Boer

Voorzitter Raadslid.nu
Raadslid CDA Molenwaard

Molenwaard heeft geen gemeentehuis meer, dus vergaderen we als gemeenteraad regelmatig op locatie. Het verantwoordingsdebat met raad en college over het afgelopen jaar vond bijvoorbeeld plaats in de kantine van een voetbalvereniging. Ook inwoners namen deel aan dit debat. Op deze manier kom je als raadslid dichterbij de inwoners die je vertegenwoordigt. Dit helpt mij in elk geval om mijn volksvertegenwoordigende rol beter in te vullen. Er zijn veel gemeenten en gemeenteraden die momenteel experimenteren met het meer betrekken van inwoners bij de voorbereiding van besluitvorming. Wat dat betreft is het herkenbaar en goed dat raadsleden minder tijd aan bestuurlijke zaken en meer aan volksvertegenwoordigende zaken besteden, zoals blijkt uit dit Raadsledenonderzoek 2014.

Als voorzitter van Raadslid.nu zie ik dat de wereld er anno nu voor raadsleden totaal anders uit ziet dan ten tijde van het vorige Raadsledenonderzoek in 2012. Gemeenten hebben er een aantal omvangrijke nieuwe taken bij gekregen. Voor een groot deel zijn die taken in gemeenschappelijke regelingen ondergebracht. Het vraagstuk 'grip en invloed op regionale samenwerking' leeft daardoor meer dan ooit bij raadsleden. Als Raadslid.nu besteden we daar veel aandacht aan door raadsleden te voorzien van tips, aanbevelingen en praktijkvoorbeelden van hoe gemeenteraden hierin een weg proberen te vinden. Daarnaast heeft burgerparticipatie zich in korte tijd razendsnel ontwikkeld tot overheidsparticipatie. Dat plaatst raadsleden wel voor de vraag hoe zich dit verhoudt tot de representatieve democratie en het mandaat dat raadsleden daaraan ontleen.

Dit zijn allemaal thema's die raadsleden nu en de komende tijd bezighouden. Maar raadsleden kunnen hun werk niet goed doen zonder goede randvoorwaarden zoals voldoende tijd en een passende honorering. Stap voor stap worden die randvoorwaarden ook beter. Maar bovenal is waardering op zijn plaats, juist ook nu er zoveel van raadsleden wordt gevraagd. We mogen trots zijn op die 9.000 raadsleden die zich met passie, hart en ziel inzetten voor hun inwoners en voor de lokale democratie.

 [linkedin.com/pub/mark-den-boer/28/259/372](https://www.linkedin.com/pub/mark-den-boer/28/259/372)

 twitter.com/markdenboer

3.3 Conclusie

De dualisering van het gemeentebestuur is inmiddels grotendeels uitgekristalliseerd; op het moment van schrijven is de vierde raadsperiode sinds de invoering van het dualisme in volle gang. De betrokken actoren (raadsleden, griffiers, wethouders, burgemeesters) zijn vertrouwd geraakt met de rollen die zij vervullen binnen het geheel en de onderlinge verhoudingen zijn duidelijk geworden.

Het duale stelstel staat anno 2014 niet meer ter discussie, maar dat betekent niet dat de doelen die de wetgever in 2002 voor ogen had zonder meer bereikt zijn. De ontvlechting van gemeenteraad en college kan als voltooid gezien worden, maar het ambt van gemeenteraadslid is zeker niet vrij van problemen. Uitkomsten van recente onderzoeken en de bestaande literatuur op dit gebied schetsen zonder uitzondering een beeld van het gemeenteraadslid dat ver van de aanbevelingen van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur af ligt.

Eén van de adviezen van de Stuurgroep luidde dat het aantal uren dat raadsleden aan het raadswerk besteden omlaag gebracht diende te worden om het deeltijd karakter van het raadslidmaatschap te waarborgen. Uit voorgaande edities van het Nationaal Raadsledenonderzoek blijkt echter dat het raadswerk onverminderd veel tijd kost; de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden lag in 2007 en 2009 rond de 14 uur per week, maar liep in 2012 op naar gemiddeld 17 uur per week. De hoge werkdruk die raadsleden ervaren maken het moeilijk om het raadswerk te combineren met een baan of het volgen van een opleiding. Dit gegeven beïnvloedt het rekruteren en (her)verkiezbaar stellen van kandidaten in sterke mate.

De Stuurgroep stelde tevens een evenredige tijdsverdeling over bestuurlijke en volksvertegenwoordigende werkzaamheden voor. In de praktijk blijkt de door de Stuurgroep voorgestelde verhouding structureel onhaalbaar. Raadsleden worden grotendeels in beslag genomen door bestuurlijke zaken, wat ten koste gaat van hun volksvertegenwoordigende werkzaamheden.

4. Tijdsbesteding

Dit hoofdstuk staat in het teken van de beantwoording van de tweede onderzoeksvraag: ‘Wat is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland in 2014 en in hoeverre verschilt deze van de tijdsbesteding in 2007, 2009 en 2012?’. Na de algemene tijdsbesteding komen de tijdsbesteding naar gemeentegrootte, politieke partij, fractiegrootte, rol, leeftijd, geslacht, functie en ervaring in dit hoofdstuk aan de orde.

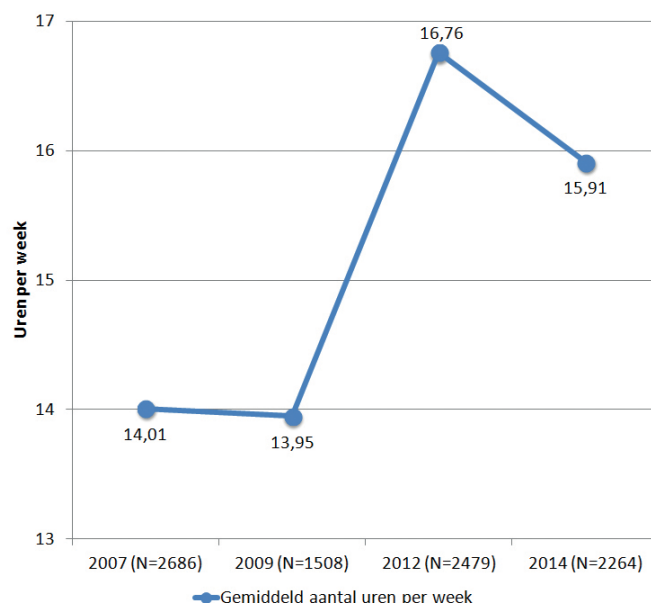
Vervolgens is gekeken naar de tevredenheid over de totale tijdsbesteding en is onderzocht of het hebben van een betaalde baan en/of het volgen van een opleiding naast het raadswerk van invloed is op de totale tijdsbesteding van raadsleden. In navolging van eerdere edities van het Nationaal Raadsledenonderzoek is tevens onderzocht hoe raadsleden tegenover het raadslidmaatschap als fulltime functie staan. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie.

4.1 Algemeen

Aan de gemeenteraadsleden is gevraagd om voor 16 verschillende werkzaamheden aan te geven hoeveel tijd zij daaraan besteden. Op basis hiervan is berekend hoeveel uur gemeenteraadsleden per maand aan het raadslidmaatschap besteden. Hieruit blijkt dat het raadslidmaatschap van de Nederlandse gemeenten in 2014 gemiddeld 68,9 uur per maand vergt. Dit betekent dat raadsleden in 2014 gemiddeld 15,9 uur per week besteden aan het raadswerk.³¹

Gemeenteraadsleden besteden in 2014 gemiddeld 0,85 uur (51 minuten) per week minder aan het raadswerk dan in 2012, een daling van 5,1%. In Figuur 2 is de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden per week over de jaren heen zichtbaar.

Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden in 2007, 2009, 2012 en 2014

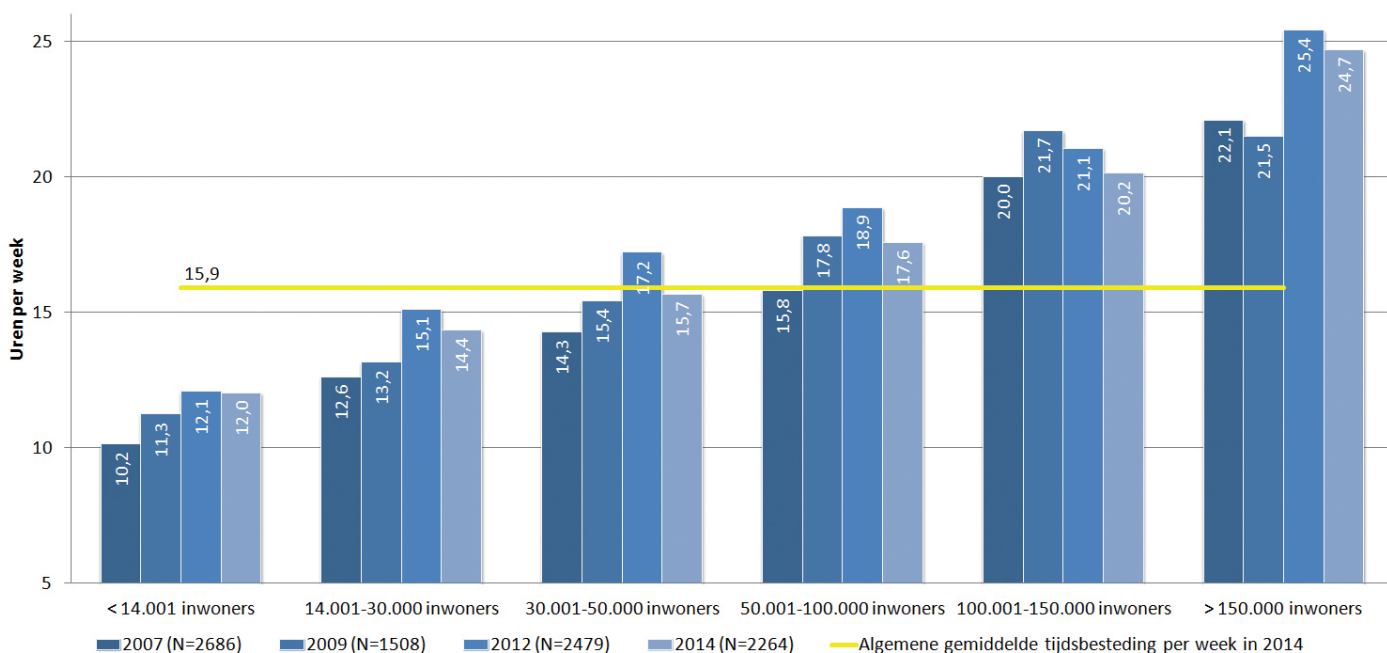

Figuur 2. Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden in 2007, 2009, 2012 en 2014

4.2 Tijdsbesteding naar gemeentegrootte

In Figuur 3 is de gemiddelde tijdsbesteding in uren per week naar gemeentegrootte weergegeven. In Figuur 3 is te zien dat de tijdsbesteding per week van gemeenteraadsleden per gemeentegrootte sterk verschilt. Raadsleden in de grootste gemeenten (meer dan 150.000 inwoners) besteden de meeste tijd aan het raadswerk, net als in 2007 en 2012. Deze raadsleden

Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden naar gemeentegrootte

Figuur 3. Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden naar gemeentegrootte

besteden gemiddeld 24,7 uur per week aan het raadswerk, ruim twee keer zo veel als raadsleden uit de kleinste gemeenten (t/m 14.000 inwoners): zij besteden gemiddeld iets meer dan 12 uur per week aan het raadswerk.

Ten opzichte van 2012 is de gemiddelde totale tijdsbesteding in 2014 binnen alle gemeentegrootten gedaald. In gemeenten met 30.001 t/m 50.000 inwoners vertoont de tijdsbesteding van raadsleden relatief de grootste daling, in gemeenten met minder dan 14.001 inwoners is de daling relatief het kleinst.

In 2014 zakt de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden in gemeenten met 30.001 t/m 50.000 inwoners voor het eerst sinds de start van het Nationaal Raadsledenonderzoek onder het landelijke gemiddelde. Ook de raadsleden uit kleinere gemeenten (tot en met 30.000 inwoners) besteden in 2014 minder uren dan landelijk gemiddeld aan het raadswerk, net als in 2007, 2009 en 2012.

4.3 Tijdsbesteding naar politieke partij

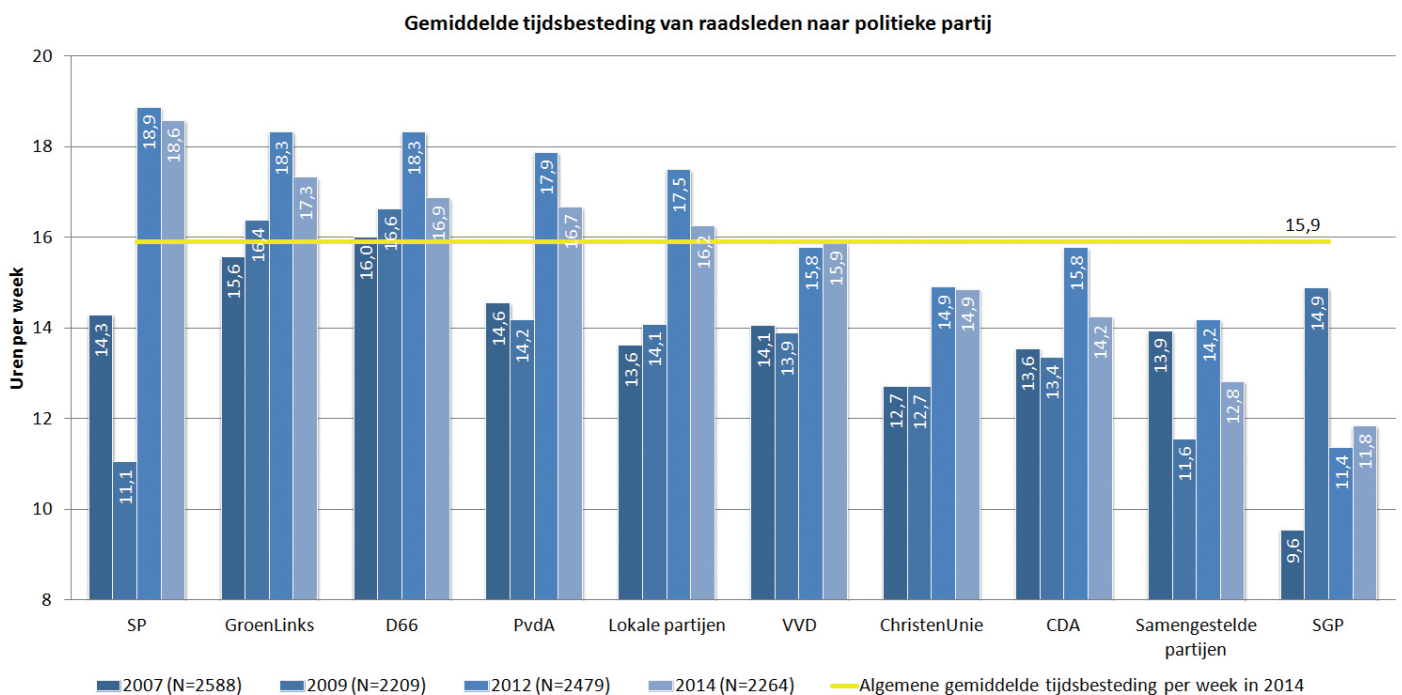
Figuur 4 geeft een overzicht van de gemiddelde tijdsbesteding per week verdeeld naar politieke partij. Raadsleden van de SP besteden met 18,6 uur per week gemiddeld de meeste tijd aan het raadswerk, net als in 2012. De raadsleden van de PvdA, D66, GroenLinks en de lokale partijen besteden meer uren dan gemiddeld aan het raadswerk. De tijdsbesteding van VVD-raadsleden is nagenoeg gelijk aan het landelijke gemiddelde. De tijdsbesteding van raadsleden van het CDA, de ChristenUnie, de SGP en de samengestelde partijen zit onder het landelijk gemiddelde.

Enkel de SGP en de VVD vertonen een stijging in het gemiddeld aantal uren. Desondanks besteden de raadsleden van de SGP net als in 2012 gemiddeld de minste tijd aan het raadswerk: 11,8 uur per week. Het grootste verschil in tijdsbesteding tussen 2012 en 2014 is te zien bij het CDA. De raadsleden van deze partij besteden in 2014 gemiddeld 14,2 uur per week aan het raadswerk, terwijl dat in 2012 nog gemiddeld 15,8 uur per week was.

De factor 'gemeentegrootte' biedt een gedeeltelijke verklaring voor de aanzienlijke verschillen in tijdsbesteding tussen de politieke partijen. Uit paragraaf 4.2 blijkt dat de gemiddelde tijdsbesteding per week stijgt naarmate een gemeente meer inwoners telt. De raadsleden van de SP, GroenLinks en D66 zijn relatief vaak in grote steden actief, terwijl de raadsleden van het CDA, de SGP, de lokale en de samengestelde partijen relatief (en absoluut) meer raadsleden in kleinere gemeenten hebben (zie Figuur 5).

Naast een verdeling naar politieke partij is ook onderzocht hoe de tijdsbesteding is verdeeld naar politieke oriëntatie. De SP, GroenLinks, de PvdA, D66 en de PvdD vallen onder de 'links' georiënteerde partijen. Het CDA, de VVD, de ChristenUnie, de SGP en de PVV zijn ondergebracht in de categorie 'rechts' georiënteerde partijen. Van lokale en samengevoegde partijen is niet geheel duidelijk of deze links of rechts georiënteerd zijn. Deze partijen zijn daarom ondergebracht in de categorie 'overige'.

Net als in 2007 en 2009 besteden 'links' georiënteerde raadsleden meer uren per week aan het raadswerk dan raadsleden van 'rechts' georiënteerde partijen of raadsleden van de 'overige' partijen. De verschillen in tijdsbesteding zijn deels te verklaren door de gemeentegrootte. Raadsleden van links georiënteerde partijen zijn relatief vaker actief binnen grotere gemeenten (meer dan 50.000

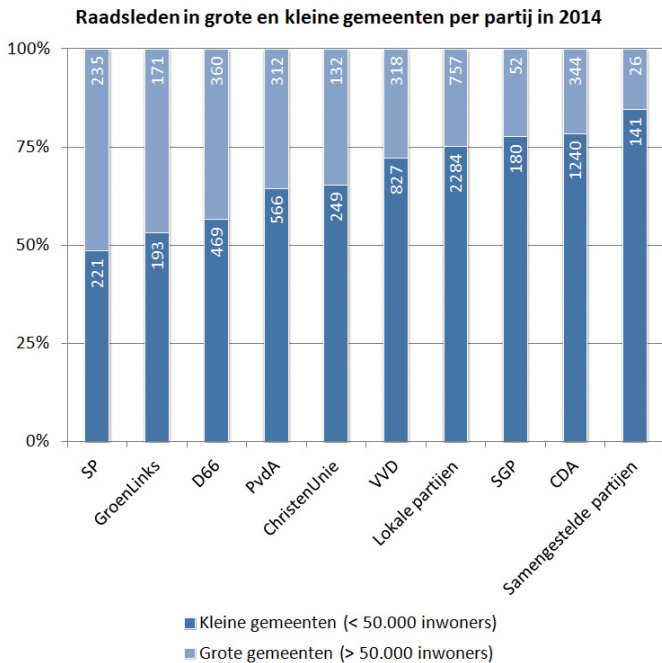

Figuur 4. Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden naar politieke partij

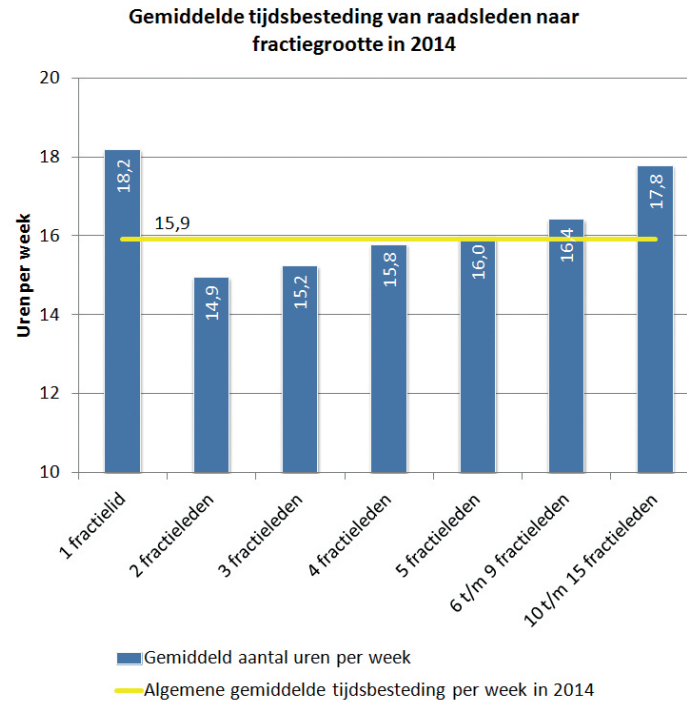

inwoners) en minder vaak in de kleinere gemeenten (minder dan 50.000 inwoners) dan raadsleden van rechts georiënteerde, lokale en samengestelde partijen. Uit paragraaf 4.2 blijkt dat de gemiddelde tijdsbesteding per week stijgt naarmate een gemeente groter is.

De factor gemeentegrootte biedt mogelijk een verklaring voor de relatie tussen fractiegrootte en de gemiddelde tijdsbesteding. Fracties zijn gemiddeld groter naarmate een gemeente groter is (zie Figuur 7), en in paragraaf 4.2 blijkt dat de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden stijgt naarmate de gemeentegrootte toeneemt.

Figuur 5. Raadsleden in grote en kleine gemeenten per partij in 2014

Figuur 7. Gemiddelde fractiegrootte naar gemeentegrootte in 2014

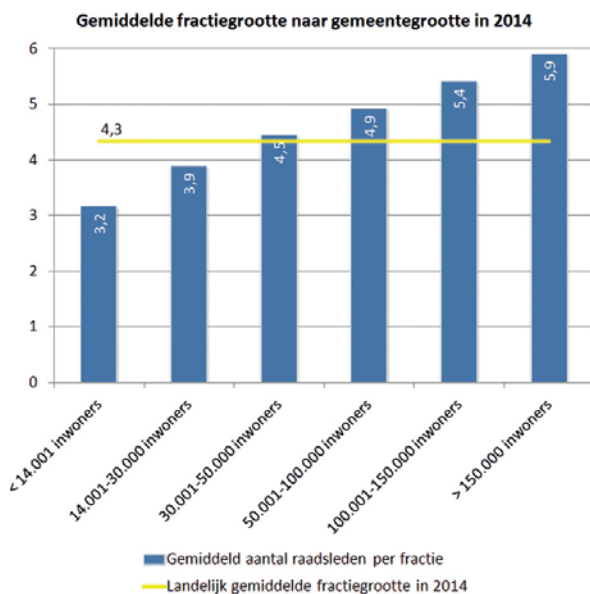
4.4 Tijdsbesteding naar fractiegrootte

In Figuur 6 is de invloed van fractiegrootte op de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden weergegeven. Over het algemeen geldt dat hoe groter een fractie is, hoe meer tijd de raadsleden binnen die fractie gemiddeld aan het raadswerk besteden. Eénmansfracties vormen echter een uitzondering op de regel; deze raadsleden besteden gemiddeld juist de meeste tijd aan het raadswerk.

Contact met burgers leuker dan vergaderen

Raadsleden, Provinciale Statenleden en de leden van het Algemeen Bestuur van de Waterschappen zijn het werk gaan doen omdat ze een bijdrage willen leveren aan de samenleving. Dat zegt 80% van de ondervraagde decentrale volksvertegenwoordigers in een onderzoek van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Overheid in Nederland. Ze zijn gedreven en trots op hun functie. Burgers daarentegen denken dat het veel minder leuk is om volksvertegenwoordiger te zijn.

De uitkomsten van het onderzoek vormen een belangrijke basis voor een actieplan voor het versterken van de aantrekkelijkheid van politieke functies. Dit plan bereidt BZK voor in samenspraak met de vertegenwoordigers van de negen groepen decentrale politieke ambtsdragers van VNG, IPO en Unie van Waterschappen.

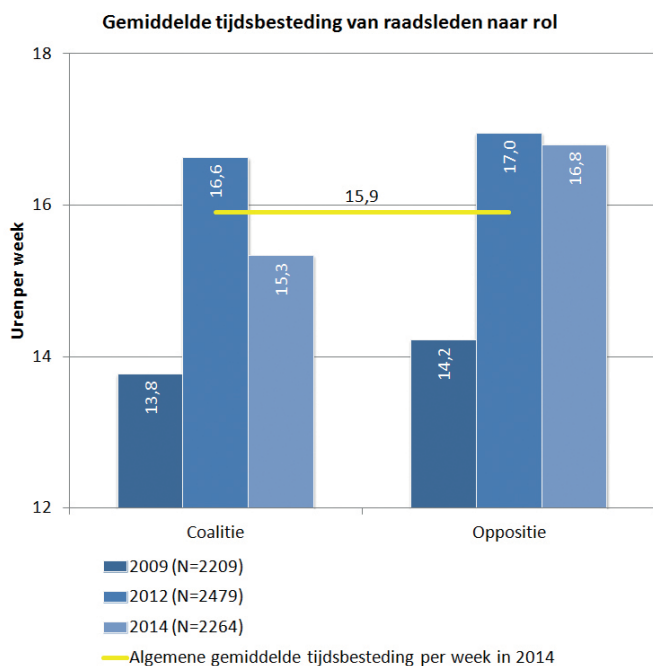

Figuur 6. Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden naar fractiegrootte in 2014

4.5 Tijdsbesteding naar rol

Bij de vergelijking naar rol is onderscheid gemaakt tussen raadsleden die deel uitmaken van een coalitiepartij en raadsleden die deel uitmaken van een oppositiepartij. Raadsleden in de oppositie besteden gemiddeld 16,8 uur per week aan het raadswerk. Raadsleden van coalitiepartijen besteden gemiddeld 15,3 uur per week aan het raadswerk.

Opvallend is dat de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden uit coalitiepartijen met 7,8% is gedaald ten opzichte van 2012, terwijl de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden uit oppositiepartijen slechts met 1,1% is gedaald. Het verschil in gemiddelde tijdsbesteding per week tussen raadsleden die in een coalitiepartij zitten en raadsleden die oppositie voeren is daardoor groter geworden ten opzichte van 2012. Raadsleden uit oppositiepartijen besteden in 2014 gemiddeld 1,5 uur per week meer aan het raadswerk dan raadsleden uit coalitiepartijen. In 2012 was het verschil slechts 19 minuten per week.

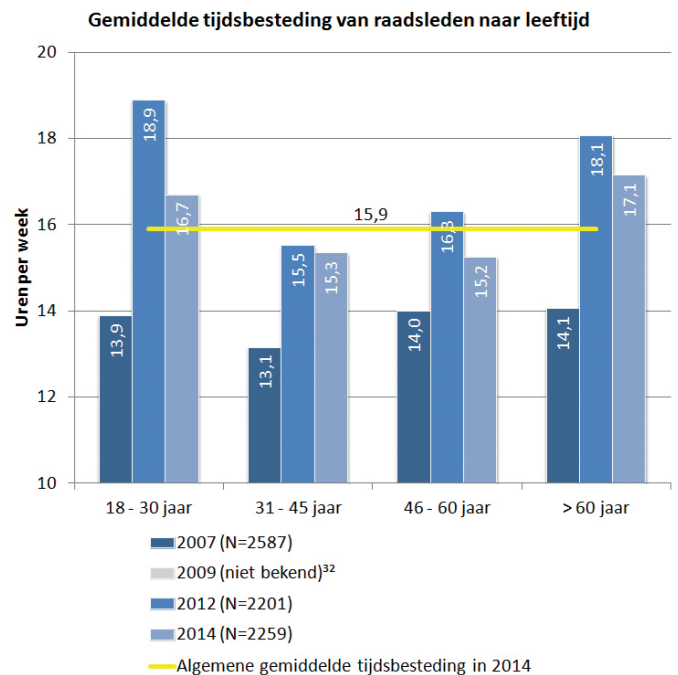
Figuur 8. Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden naar rol

4.6 Tijdsbesteding naar leeftijd

Figuur 9 laat de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden per leeftijdscategorie zien. Net als in 2012 besteden jongere (18 - 30 jaar) en oudere (61 jaar en ouder) raadsleden gemiddeld meer tijd aan het raadswerk dan hun collega's die tussen de 31 en 60 jaar oud zijn. De onderlinge verschillen tussen deze groepen zijn in 2014 echter kleiner geworden.

In elke leeftijdscategorie is de gemiddelde tijdsbesteding gedaald. In de jongste categorie raadsleden is deze daling het grootst; zij besteden in 2014 gemiddeld 2,2 uur per week minder aan het raadswerk dan in 2012.

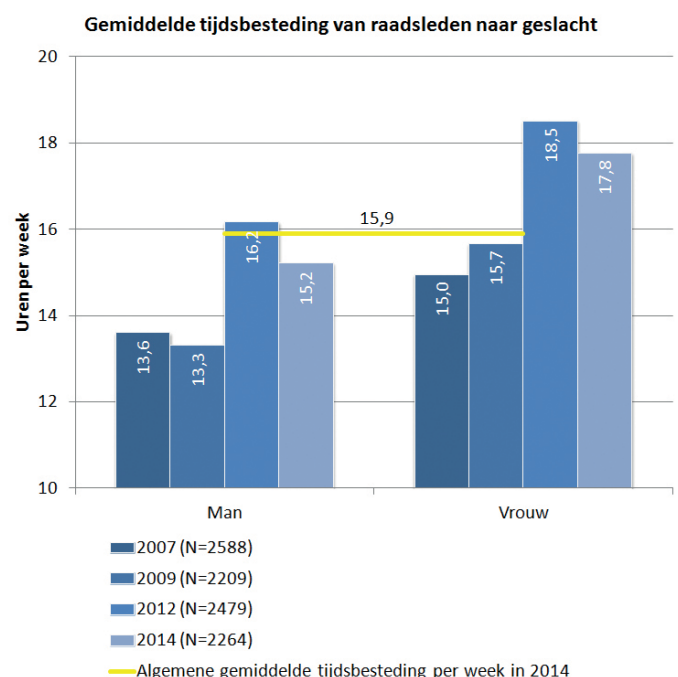
Raadsleden van 61 jaar en ouder besteden de meeste tijd aan het raadswerk: gemiddeld 17,1 uur per week. Raadsleden van 46 tot 60 jaar besteden de minste tijd aan het raadswerk: gemiddeld 15,2 uur per week.

Figuur 9. Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden naar leeftijd

4.7 Tijdsbesteding naar geslacht

Figuur 10 laat de gemiddelde tijdsbesteding van mannelijke en vrouwelijke raadsleden zien. Vrouwelijke raadsleden besteden in 2014 gemiddeld 17,8 uur per week aan het raadswerk. Dat gemiddelde ligt 2,6 uur per week hoger dan dat van hun mannelijke collega's; zij besteden in 2014 gemiddeld 15,2 uur per week aan het raadswerk.

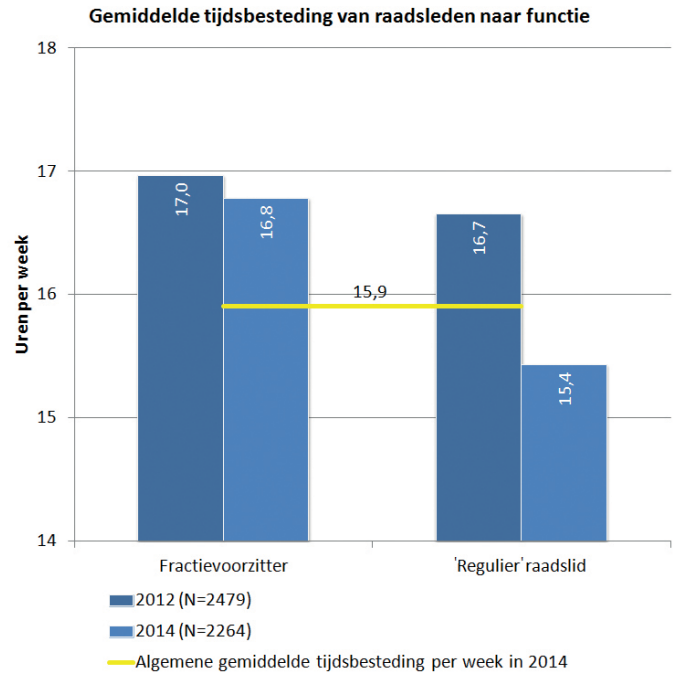
Figuur 10. Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden naar geslacht

Ook in 2007, 2009 en 2012 besteedden de vrouwelijke raadsleden gemiddeld meer tijd aan het raadswerk dan mannelijke raadsleden. Het verschil in tijdsbesteding naar geslacht is toegenomen ten opzichte van 2012.

4.8 Tijdsbesteding naar functie

Bij de vergelijking naar functie is onderscheid gemaakt tussen 'reguliere' raadsleden en fractievoorzitters. Raadsleden die de functie van fractievoorzitter vervullen besteden gemiddeld 1,4 uur per week meer aan het raadswerk dan 'reguliere' raadsleden.

Zowel fractievoorzitters als 'reguliere' raadsleden besteden in 2014 minder tijd aan het raadswerk dan in 2012. Opvallend is wel dat de gemiddelde tijdsbesteding van 'reguliere' raadsleden veel sterker daalt ten opzichte van 2012 dan de gemiddelde tijdsbesteding van fractievoorzitters.

Figuur 11. Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden naar functie

Belastingverordeningen 2015 niet geldig

De Wet elektronische bekendmaking legt decentrale overheden de nodige verplichtingen op rondom regelgeving op internet. Vanaf 1 januari 2014 kunnen algemeen verbindende voorschriften (veelal verordeningen) alleen nog na elektronische bekendmaking in werking treden. Dit kan via de Gemeenschappelijk Voorziening Decentrale Regelgeving (GVOP). Overheden moeten daarnaast de verordeningen geconsolideerd opnemen in de Centrale Voorziening Decentrale Regelgeving (CVDR).

16,5% Van alle in november en december 2014 door gemeenten vastgestelde verordeningen is niet geldig. Het gaat in totaal om ruim 900 (belasting)verordeningen voor het jaar 2015 die niet op de juiste wijze zijn bekendgemaakt. Hierdoor kunnen gemeenten deze verordeningen niet uitvoeren en is er geen basis om belastingen te mogen heffen. Dit blijkt uit onderzoek van bestuurskundig onderzoeks- en adviesbureau Daadkracht.

Niet juist bekendgemaakt

Gemeenten stelden in de maanden november en december 2014 ruim 5.500 verordeningen vast. Het gaat dan in de meeste gevallen om belastingverordeningen. De Wet elektronische bekendmaking schrijft voor dat decentrale overheden hun verordeningen volgens strenge eisen elektronisch bekend moeten maken om deze in werking te laten treden. Daarnaast moeten burgers, bedrijven en instellingen de complete tekst van de verordeningen kunnen raadplegen via www.overheid.nl. 907 Verordeningen zijn niet juist bekendgemaakt. Daarnaast is van 767 verordeningen de tekst niet beschikbaar op www.overheid.nl.

Gevolgen niet juist bekendmaken

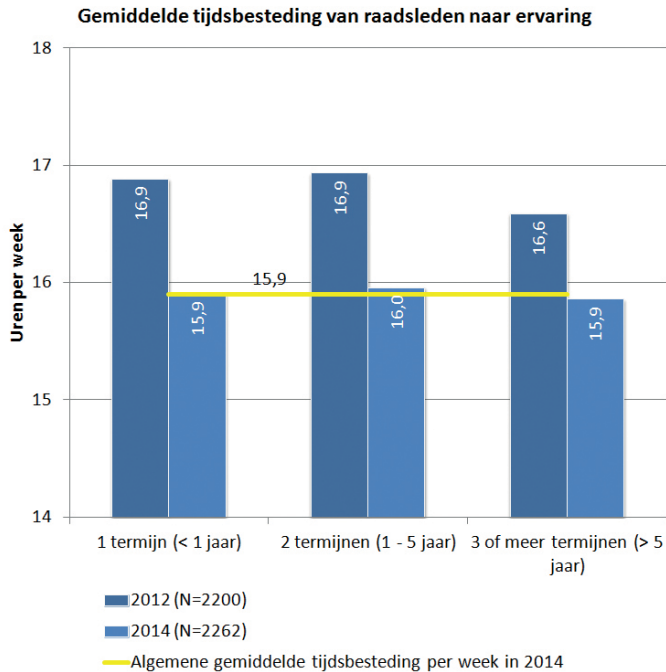
Als gemeenten de verordeningen niet volgens de eisen uit de wet bekendmaken, treden ze niet in werking. Het is dan niet mogelijk om deze uit te voeren en te handhaven. In meer juridische termen; de verordeningen kennen dan geen rechtsgevolg. Veelal gaat het om verordeningen die de basis leggen voor leges en gemeentelijke belastingen. Daadkracht adviseert gemeenten alert te zijn op het tijdig en correct elektronisch bekendmaken en publiceren van verordeningen en daarbij gebruik te maken van de GVOP.

Officielebekendmakingen.nl

Het merendeel van de gemeenten maakt voor het elektronisch bekendmaken gebruik van www.officielebekendmakingen.nl. Omdat de GVOP, de invoerapplicatie achter deze site, volledig voldoet aan alle eisen uit de wet kunnen gemeenten relatief eenvoudig met hun bekendmakingen aan de eisen uit de wet voldoen. Op dit moment maken 46 gemeenten geen gebruik van de GVOP. Zij publiceren de rechtsgeldige elektronische bekendmakingen op de eigen gemeentelijke website. Uiteraard moeten deze bekendmakingen ook voldoen aan de wettelijke eisen. Uit onderzoek blijkt dat tenminste 31 van deze gemeenten de bekendmakingen niet correct volgens de wet publiceren. Hierdoor treden de verordeningen niet in werking.

4.9 Tijdsbesteding naar ervaring

Bij de vergelijking naar ervaring is gelet op het aantal periodes dat men actief is als raadslid. Er zijn drie groepen te onderscheiden: raadsleden die voor het eerst in de raad zitten (minder dan 1 jaar ervaring), raadsleden die voor een tweede termijn in de raad zitten (1 tot 5 jaar ervaring) en raadsleden die voor een derde termijn of langer in de raad zitten (meer dan 5 jaar ervaring).³³

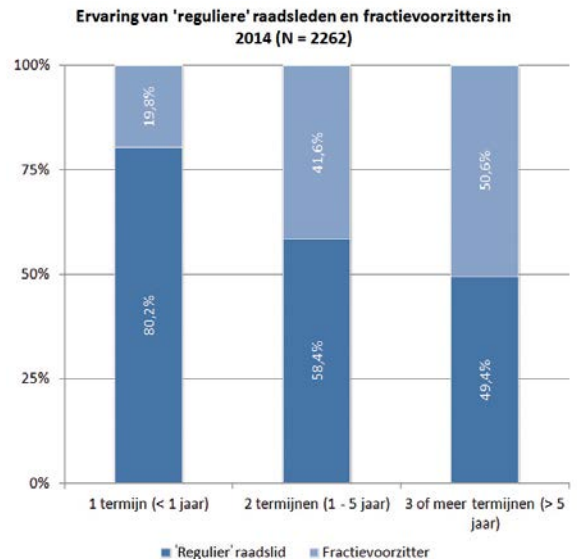

Figuur 12. Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden naar ervaring

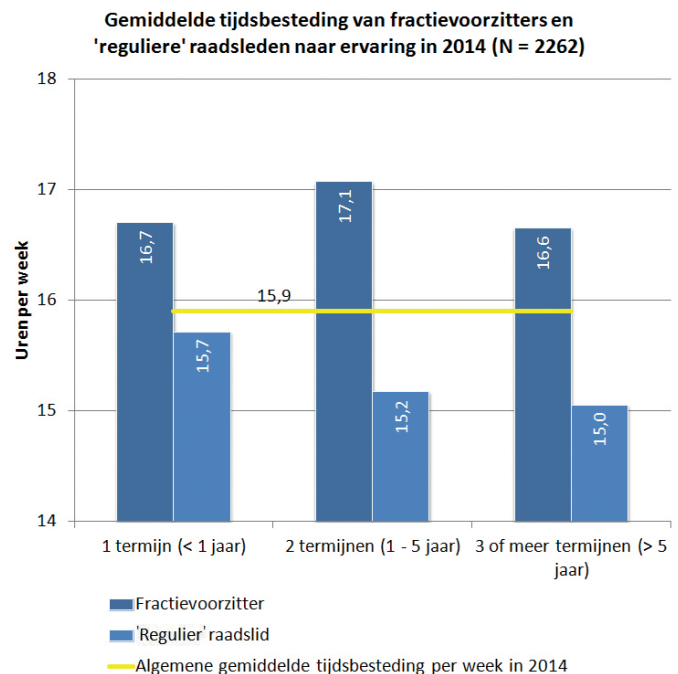
Het gemiddeld aantal uren per week zakt ten opzichte van 2012 voor elke groep, maar wat opvalt is dat de gemiddelde tijdsbesteding per week nauwelijks verschillen vertoont naarmate de ervaring toeneemt.

Dit kan te maken hebben met het feit dat raadsleden met meer ervaring vaker de functie van fractievoorzitter binnen hun fractie vervullen. In paragraaf 4.8 is te lezen dat fractievoorzitters gemiddeld meer tijd aan het raadswerk besteden dan 'reguliere' raadsleden. Figuur 13 laat zien dat meer dan de helft van de raadsleden met meer dan 5 jaar ervaring momenteel fractievoorzitter van zijn/haar fractie is. Van de raadsleden met minder dan 1 jaar ervaring is minder dan 20% op dit moment fractievoorzitter.

Figuur 14 laat zien dat de mate van ervaring wel degelijk invloed heeft op de gemiddelde tijdsbesteding van 'reguliere' raadsleden, maar veel minder van invloed is op de gemiddelde tijdsbesteding van fractievoorzitters. 'Reguliere' raadsleden besteden gemiddeld steeds minder tijd aan het raadswerk, naarmate hun ervaring toeneemt. Het verschil tussen onervaren 'reguliere' raadsleden en zeer ervaren 'reguliere' raadsleden is gemiddeld 0,7 uur per week. Onder de fractievoorzitters is echter geen duidelijk verband tussen de gemiddelde tijdsbesteding en de mate van ervaring te ontwaren.

Figuur 13. Ervaring van 'reguliere' raadsleden en fractievoorzitters in 2014

Figuur 14. Gemiddelde tijdsbesteding van fractievoorzitters en 'reguliere' raadsleden naar ervaring in 2014

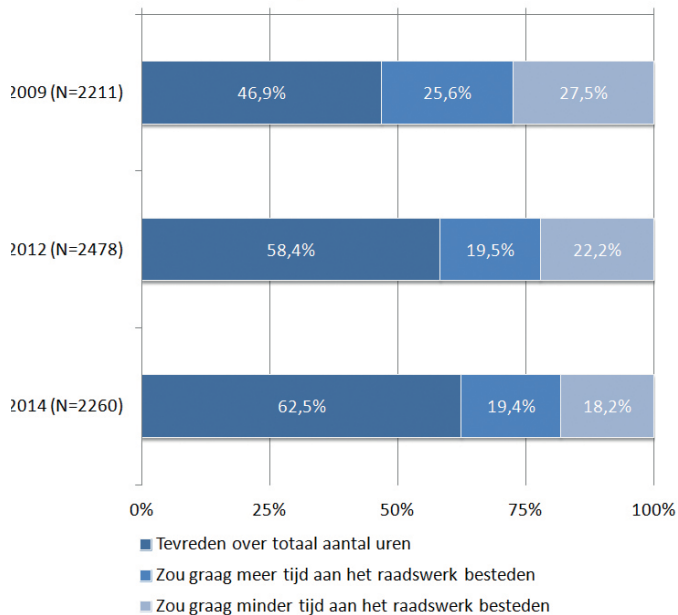
4.10 Tevredenheid over de totale tijdsbesteding

Om te achterhalen in hoeverre raadsleden in 2014 tevreden zijn over de totale tijdsbesteding is hen het volgende gevraagd: 'Bent u tevreden over het totaal aantal uur dat u gemiddeld per maand aan raadswerk besteedt?'.

Een meerderheid van de raadsleden (62,5%) is tevreden met het totaal aantal uren dat hij of zij gemiddeld per maand aan het raadswerk besteedt. 19,4% geeft aan meer tijd te willen besteden aan het raadswerk. De resterende 18,1% zou graag minder tijd aan het raadswerk willen besteden. Het aantal raadsleden dat aangeeft tevreden te zijn met de totale tijdsbesteding is met 4,1% gestegen ten opzichte van 2012. Toen gaf 58,4% aan tevreden te zijn over de totale tijdsbesteding.

Net als in 2012 en 2009 besteden raadsleden die aangeven liever minder tijd aan het raadswerk te willen besteden, met 17,9 uur per week, de meeste tijd aan het raadswerk. Raadsleden die tevreden zijn over hun tijdsbesteding of meer tijd aan het raadswerk zouden willen besteden, zitten net als in 2012 en 2009 onder het landelijk gemiddelde; zij besteden respectievelijk gemiddeld 15,7 uur (tevreden) en 14,8 uur (liever meer tijd) per week aan het raadswerk.

Tevredenheid van raadsleden over totale tijdsbesteding in 2009, 2012 en 2014

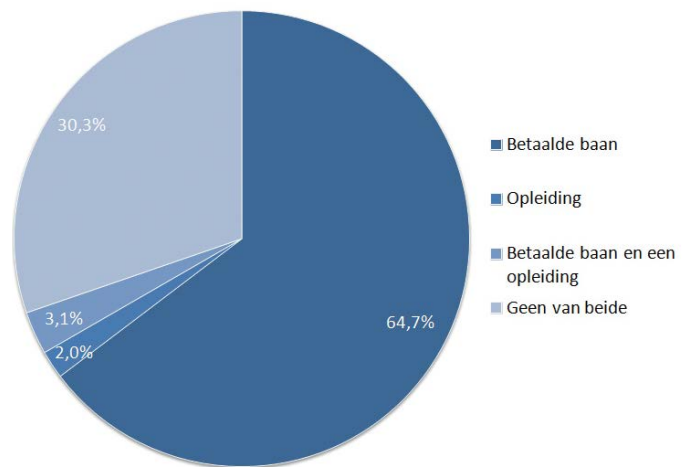
Figuur 15. Tevredenheid van raadsleden over totale tijdsbesteding in 2009, 2012 en 2014

4.11 Betaalde baan en/of opleiding naast het raadswerk

Het raadswerk geldt als een nevenactiviteit. Een groot aantal gemeenteraadsleden heeft een betaalde baan en/of volgt een opleiding naast het raadswerk. De vraag 'Heeft u een betaalde baan en/of volgt u een opleiding naast het raadswerk?' beantwoordt 69,7% van de raadsleden bevestigend. In 2012 lag dat percentage iets hoger (70,9%), net als in 2009 (70,2%) en 2007 (70,9%).

Na de constatering dat meer dan tweederde van de raadsleden naast het raadswerk een betaalde baan heeft en/of een opleiding volgt, is gekeken naar het aantal uur per week dat raadsleden hier aan besteden. Raadsleden die geen betaalde baan hebben en geen opleiding volgen naast hun raadswerk besteden gemiddeld 18,3 uur per week aan het raadswerk. Dat is 3,5 uur per week meer dan raadsleden met een betaalde baan en/of opleiding; zij besteden gemiddeld 14,8 uur per week aan het raadswerk. Naast het raadswerk besteden raadsleden die een betaalde baan hebben en/of een opleiding volgen daar gemiddeld 30,6 uur per week aan. De totale werkbelasting van raadsleden met een betaalde baan en/of een opleiding naast het raadswerk is in 2014 gemiddeld 45,5 uur per week.

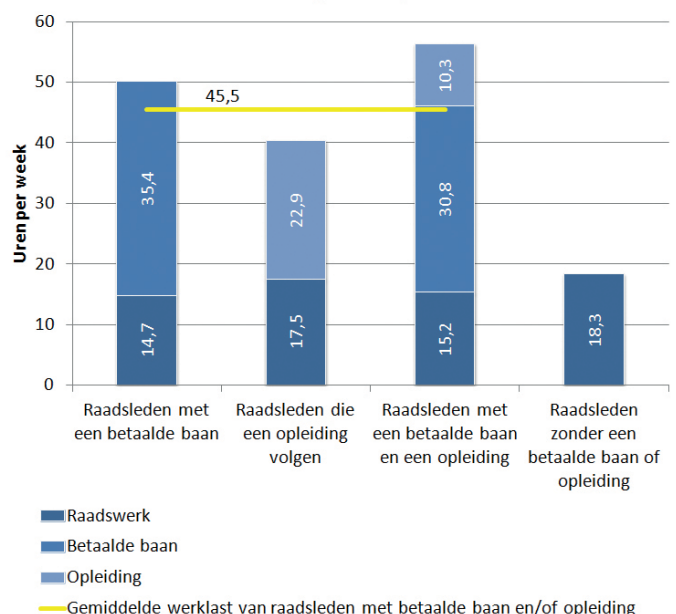
Raadsleden met een betaalde baan en/of opleiding naast het raadswerk in 2014 (N = 2260)

Figuur 16. Raadsleden met een betaalde baan en/of opleiding naast het raadswerk in 2014

Van alle vrouwelijke raadsleden heeft 70,0% een betaalde baan en/of opleiding naast het raadswerk, bij de mannelijke raadsleden is dat in 69,6% het geval. Vrouwelijke raadsleden die een betaalde baan hebben en/of een opleiding volgen besteden daaraan gemiddeld 25,8 uur per week. Mannelijke raadsleden besteden gemiddeld 6,6 uur per week meer aan hun baan en/of opleiding dan vrouwelijke raadsleden: gemiddeld 32,4 uur per week. Vrouwelijke raadsleden met een betaalde baan en/of opleiding besteden gemiddeld 16,5 uur per week aan het raadswerk, 2,3 uur per week meer dan hun mannelijke collega's met een betaalde baan en/of opleiding, die gemiddeld 14,2 uur per week aan het raadswerk besteden. De totale werklast van mannelijke raadsleden met een betaalde baan en/of opleiding is gemiddeld 46,6 uur per week, bij vrouwelijke raadsleden met een betaalde baan en/of opleiding is dat gemiddeld 42,3 uur per week.

Gemiddelde werklast van raadsleden naar dienstverband in 2014 (N = 2260)

Figuur 17. Gemiddelde werklast van raadsleden naar dienstverband in 2014

4.12 Raadswerk als fulltime functie

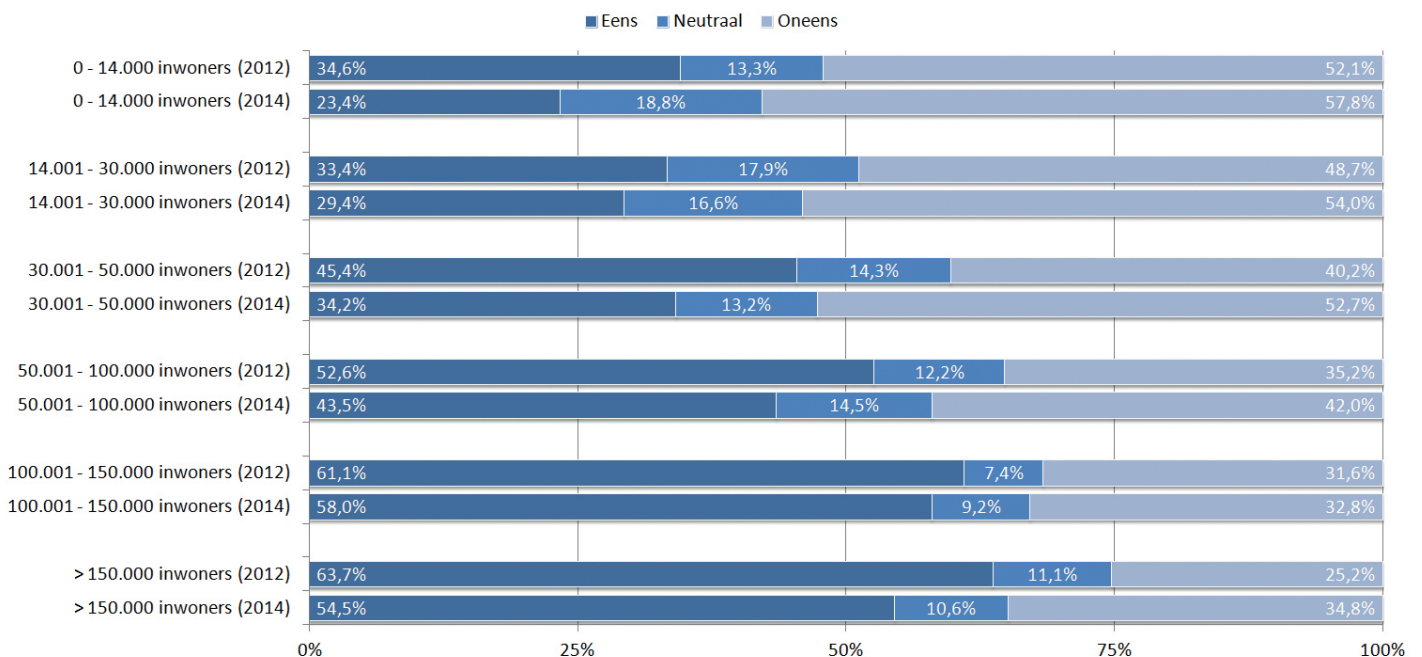
Aangezien de tijdsbesteding van raadsleden hoog is en het niet altijd gemakkelijk is om het raadswerk te combineren met een betaalde baan en/of het volgen van opleiding, is aan raadsleden de volgende stelling voorgelegd: 'De functie van raadslid zou goed als fulltime functie ingevuld kunnen worden'.

49,7% van de raadsleden is het (geheel) niet eens met deze stelling, 35,4% van de raadsleden is het (volledig) eens is met de stelling. De overige 14,9% van de raadsleden heeft aangegeven 'neutraal' tegenover de stelling te staan (N=2232).

Ten opzichte van 2012 is het aantal raadsleden dat met de stelling instemt gedaald (toen: 41,7%), en het aantal tegenstanders gestegen (toen: 42,6%). Het aantal neutrale raadsleden is nagenoeg gelijk gebleven (toen: 14,7%).

In Figuur 18 is te zien dat naarmate een gemeente meer inwoners heeft, meer raadsleden van mening zijn dat het raadswerk goed als fulltime functie ingevuld kan worden. In gemeenten met meer dan 100.000 inwoners is een meerderheid van de raadsleden van mening dat de functie van raadslid goed als fulltime functie ingevuld zou kunnen worden. In 2012 was dat ook het geval in gemeenten van 50.001 tot 100.000 inwoners, maar in 2014 is minder dan 50% van de raadsleden het met de stelling eens.

Stelling: 'De functie van raadslid zou goed als fulltime functie ingevuld kunnen worden.'

Figuur 18. Opvattingen over het raadslidmaatschap als fulltime functie in 2012 en 2014, naar gemeentegroote

4.13 Conclusie

De gemiddelde tijdsbesteding van gemeenteraadsleden bedraagt in 2014 15,9 uur per week. Dit is een daling van 5,1% ten opzichte van 2012. Er bestaan echter aanzienlijke onderlinge verschillen tussen raadsleden, omdat de tijdsbesteding een duidelijke samenhang vertoont met diverse factoren.

De gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden hangt in sterke mate samen met de gemeentegrootte waarin zij actief zijn. Raadsleden in grote gemeenten (> 150.000 inwoners) besteden gemiddeld iets minder dan 25 uur per week aan het raadswerk, ruim twee keer zoveel als hun collega's in de kleinste gemeenten (< 14.001 inwoners). Ten opzichte van 2012 vertoont de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden in elke gemeentegrootte een daling. De onderlinge verschillen in tijdsbesteding tussen raadsleden uit kleine en grote gemeenten zijn in 2014 vergelijkbaar met 2012.

De gemiddelde tijdsbesteding verschilt tevens per politieke partij: raadsleden van linksgeoriënteerde partijen besteden gemiddeld meer tijd aan het raadswerk dan raadsleden van rechtsgeoriënteerde, lokale of samengevoegde partijen. Raadsleden van de SP besteden met 18,6 uur per week gemiddeld de meeste tijd aan het raadswerk, net als in 2012. Met uitzondering van de SGP en de VVD is de gemiddelde tijdsbesteding binnen elke partij gedaald ten opzichte van 2012. De onderlinge verschillen zijn kleiner geworden ten opzichte van 2012.

Raadsleden die deel uitmaken van een coalitiepartij besteden gemiddeld minder tijd aan het raadswerk dan raadsleden die oppositie voeren. Het verschil tussen de twee groepen is in 2014 groter dan in 2012. Raadsleden uit coalitiepartijen besteden in 2014 gemiddeld 15,3 uur per week aan het raadswerk, 1,3 uur per week minder dan in 2012. Raadsleden uit oppositiepartijen besteden in 2014 gemiddeld 16,8 uur per week aan het raadswerk, 0,2 uur per week minder dan in 2012.

Ook de leeftijd en het geslacht van raadsleden vertoont samenhang met de gemiddelde tijdsbesteding. Raadsleden van 31 tot en met 60 jaar oud besteden gemiddeld minder tijd aan het raadswerk dan raadsleden die jonger dan 31 of ouder dan 60 jaar zijn. Vrouwelijke raadsleden besteden in 2014 gemiddeld 17,8 uur per week aan het raadswerk. Dat is meer dan mannelijke raadsleden, zij besteden gemiddeld 15,2 uur per week aan het raadswerk. Het verschil tussen mannen en vrouwen is nu groter dan in 2012.

Het verschil tussen de gemiddelde tijdsbesteding van fractievoorzitters en van 'reguliere' raadsleden is gegroeid ten opzichte van 2012. De gemiddelde tijdsbesteding van fractievoorzitters daalt ten opzichte van 2012 van 17,0 naar 16,8 uur per week. De gemiddelde tijdsbesteding van 'reguliere' raadsleden daalt ten opzichte van 2012 van 16,7 naar 15,4 uur per week.

Bijna 70% van de raadsleden combineert het raadswerk in 2014 met een betaalde baan en/of opleiding. Hieraan besteden zij

gemiddeld meer dan 30 uur per week. De totale werkbelasting van raadsleden met een betaalde baan en/of een opleiding naast het raadswerk is in 2014 gemiddeld 45,5 uur per week.

In 2014 is 62,5% van de raadsleden tevreden over het totaal aantal uur dat hij of zij gemiddeld per week aan het raadswerk besteedt; een lichte stijging ten opzichte van 2012 en 2009. In gemeenten met meer dan 100.000 inwoners is een meerderheid van de raadsleden van mening dat de functie van raadslid goed als fulltime functie ingevuld zou kunnen worden.

Ans Jacobs Raadslid D66 Aa en Hunze

Sinds maart 2014 ben ik gemeenteraadslid voor D66 in de gemeente Aa en Hunze. Dit is een van de grotere plattelandsgemeenten (behorende tot de P10), met de bijbehorende problematiek en uitdagingen. Denk met name aan leefbaarheid, voorzieningen, bereikbaarheid, krimp en kleinere dorpsscholen.

Van 2010 tot 2014 ben ik commissielid geweest, dus was ik al aardig ingewerkt, kende de meeste raadsleden, wist van de vergaderstructuren en had al heel wat stukken gelezen. In die periode werd ook wel duidelijk dat je er heel veel tijd in kunt steken, zeker als je over elk onderwerp wil meepraten. Zelf heb ik de keuze gemaakt dat ik niet meer dan 20 uur per week aan het raadswerk wil besteden. Dat lukt prima, zeker omdat we binnen de fractie een duidelijke keuze hebben gemaakt wie over welke onderwerpen gaat.

De meeste tijd besteed ik aan het voorbereiden, dus het lezen van stukken en informatie opzoeken op internet. Daarnaast vind ik het belangrijk om van het plaatselijke nieuws op de hoogte te zijn, dus naast een landelijke krant hebben we ook de regionale krant. Verder gaat het natuurlijk ook om het bezoeken van activiteiten, wat leeft er in onze gemeente, contact houden met onze inwoners. En tot slot zijn er natuurlijk de bijeenkomsten en vergaderingen van gemeente, fractie en partij. Gemiddeld schat ik dat de tijdsbesteding ongeveer 16 uur per week is.

Raadslid naast een volledige baan resulteert in een erg volle werkweek. Nu ben ik in de gelukkige omstandigheid dat ik sinds 1 jaar parttime werk. Daarvoor, als commissielid, met een bijna volle baan en nog een paar thuiswonende kinderen, had ik dat allemaal niet klaargespeeld. Dus ja, ik ben wel minder gaan werken. En financieel ga ik er niet op vooruit met het 'raadsinkomen'. Maar het geeft veel voldoening, dat is denk ik wat voor elk raadslid belangrijk is.

ajacobs@aaenhunze.nl

5. Werkzaamheden

Het Nationaal Raadsledenonderzoek gaat dieper in op de tijdsbesteding van raadsleden met de derde onderzoeksvraag: 'Wat is de tijdsbesteding gerelateerd aan de werkzaamheden van gemeenteraadsleden in Nederland in 2014 en in hoeverre verschilt de tijdsbesteding aan deze werkzaamheden ten opzichte van 2007, 2009 en 2012?'

Na de behandeling van de werkzaamheden in totaliteit komen de werkzaamheden naar gemeentegrootte, politieke partij, fractiegrootte, rol, leeftijd, geslacht, functie, ervaring en tevredenheid aan de orde. De werkzaamheden worden daarbij getoetst aan de aanbeveling van de Stuurgroep uit de Evaluatie dualisering gemeentebestuur (2004) aan raadsleden om minstens de helft van de tijd te besteden aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Het hoofdstuk besluit met een conclusie.

5.1 Algemeen

Aan de raadsleden is gevraagd om voor 16 verschillende werkzaamheden aan te geven hoeveel uur zij daar gemiddeld per maand aan besteden. Deze werkzaamheden zijn in twee categorieën verdeeld: bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten. Zo wordt onder meer getoetst of raadsleden voldoen aan het streven om tenminste 50% van hun tijd te besteden aan volksvertegenwoordigende activiteiten.

Tabel 1 laat zien wat het relatieve aandeel is van de verschillende werkzaamheden in de totale tijdsbesteding van 2014, 2012, 2009 en 2007. Gezien het lage percentage op de categorie 'overig' (4,3%) zijn de antwoordcategorieën in hoge mate uitsluitend en betrouwbaar.

Internetactiviteiten kunnen zowel een bestuurlijk als volksvertegenwoordigend karakter hebben. De activiteiten lopen uiteen van het mailen met organisaties, burgers en andere politici tot het bijhouden van een weblog en het posten en reageren op social media.

Uit Tabel 1 blijkt dat Nederlandse raadsleden in 2014 64,8% van de tijd besteden aan bestuurlijke activiteiten. Het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten neemt de meeste tijd in beslag. De tijd die raadsleden daar aan besteden is gedaald ten opzichte van 2012, maar vormt nog steeds meer dan een vijfde (20,4%) van de totale tijdsbesteding.

Daarnaast besteden raadsleden veel tijd aan verschillende vergaderingen. In totaal besteden raadsleden bijna één derde (31,1%) van de raadstijd aan vergaderen. Raadsleden besteden in vergelijking met 2012 nu iets meer tijd aan vergaderen; in 2012 bedroeg dit percentage 29,7%. De relatieve tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten is ten opzichte van 2012 gedaald, terwijl in 2012 ten opzichte van 2009 nog sprake was van een stijging. De bestuurlijke activiteiten die ten opzichte van 2012 relatief de grootste stijging in tijdsbesteding laten zien, zijn de raadsvergadering en de commissievergadering. Een daling is zichtbaar bij het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten.

Nederlandse raadsleden besteden in 2014 gemiddeld 30,9% van hun tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Dit is het hoogste percentage sinds de start van de meting in 2007. Activiteiten in maatschappelijke organisaties en persoonlijk contact met burgers vragen daarbij de meeste tijd, net als in voorgaande jaren. Ten

	% van het totaal 2007 (N=2699)	% van het totaal 2009 (N=1507)	% van het totaal 2012 (N=2479)	% van het totaal 2014 (N=2264)	Vershil 2012 - 2014
Bestuurlijke activiteiten					
Lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten	20,1%	19,3%	21,2%	20,4%	-0,8%
Raadsvergadering	8,2%	8,3%	7,1%	8,0%	0,9%
Commissievergadering	9,3%	8,8%	7,8%	8,5%	0,6%
Fractievergadering	10,6%	9,7%	9,5%	9,6%	0,1%
Coalitievergadering	-	1,5%	1,4%	1,5%	0,1%
Partijvergadering/bijeenkomsten	3,9%	3,7%	3,8%	3,6%	-0,2%
Stadhuiswerk: maken van notities en opstellen schriftelijke vragen	4,5%	4,3%	4,0%	4,5%	0,5%
Telefonische contacten	3,9%	3,7%	3,7%	3,8%	0,1%
Internetactiviteiten: e-mail, social media, blogs, fora	6,3%	5,2%	7,4%	4,9%	-2,4%
Totaal bestuurlijke activiteiten	66,7%	64,5%	66,0%	64,8%	-1,2%
Volksvertegenwoordigende activiteiten					
Persoonlijk contact met (groepen van) burgers	6,4%	7,3%	5,6%	5,9%	0,3%
Activiteiten in maatschappelijke organisaties	6,8%	6,8%	7,9%	7,2%	-0,7%
Buurt- en wijkbijeenkomsten	4,1%	4,5%	3,5%	3,8%	0,3%
Werkbezoeken	4,8%	4,4%	4,1%	4,6%	0,5%
Politieke avond/spreekuur	2,7%	3,2%	3,5%	2,8%	-0,7%
Internetactiviteiten: e-mail, social media, blogs, fora	3,1%	2,6%	3,7%	4,9%	1,3%
Contact met media	1,6%	1,9%	1,4%	1,6%	0,2%
Totaal volksvertegenwoordigende activiteiten	29,5%	30,8%	29,8%	30,9%	1,1%
Overige activiteiten					
Overige activiteiten	3,8%	4,7%	4,2%	4,3%	0,1%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%

Tabel 1. Verdeling van tijd naar bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten van raadsleden

opzichte van 2012 besteden raadsleden in 2014 meer tijd aan volksvertegenwoordigende taken, terwijl in 2012 ten opzichte van 2009 nog sprake was van een daling.

De werkbezoeken laten bij de volksvertegenwoordigende activiteiten relatief de grootste stijging in tijdsbesteding zien, samen met het persoonlijk contact met burgers en buurt- en wijkbijeenkomsten. De tijdsbesteding aan activiteiten in maatschappelijke organisaties, verenigingen en vrijwilligerswerk en aan de politieke avond/spreekuur laat een daling zien.

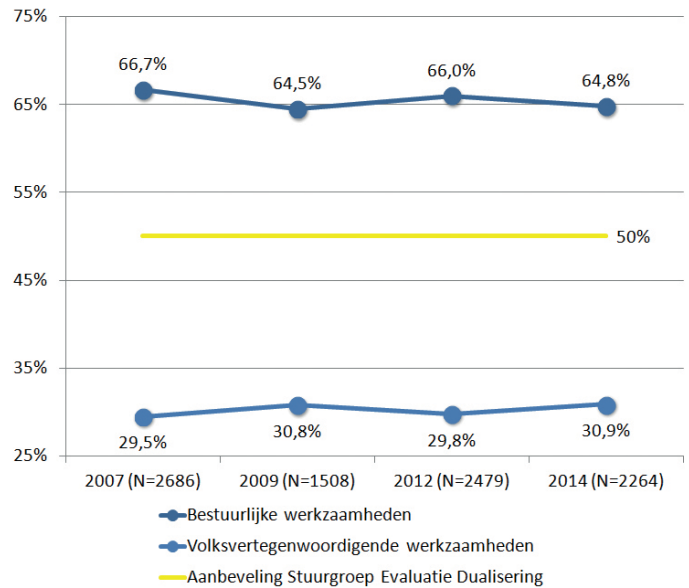
In paragraaf 2.6 is onderbouwd dat de verdeling van internetactiviteiten over bestuurlijke en volksvertegenwoordigende werkzaamheden aangepast³⁴. Hierdoor is de tijdsbesteding aan deze activiteiten niet op dat niveau vergelijkbaar met de vorige edities van het Nationaal Raadsledenonderzoek.

Het is wel mogelijk om de cumulatieve tijdsbesteding aan internetactiviteiten (bestuurlijk en volksvertegenwoordigend) met de voorgaande jaren te vergelijken. In 2014 besteden raadsleden gemiddeld 9,9% van hun tijd aan activiteiten op internet, een afname ten opzichte van 2012. In dat jaar besteedden de raadsleden gemiddeld 11,1% van hun tijd aan activiteiten op internet.

In Figuur 19 is de relatieve verdeling van tijd aan bestuurlijke en volksvertegenwoordigende werkzaamheden per jaar zichtbaar. Door de relatieve stijging van de tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten en een daling van de tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten staat de tijdsbesteding van raadsleden in 2014 iets dichterbij de aanbeveling van de Stuurgroep om minstens 50% van de raadstijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten te besteden dan in 2012 het geval was. Het verschil tussen de feitelijke en de door de Stuurgroep gewenste situatie blijft echter substantieel.

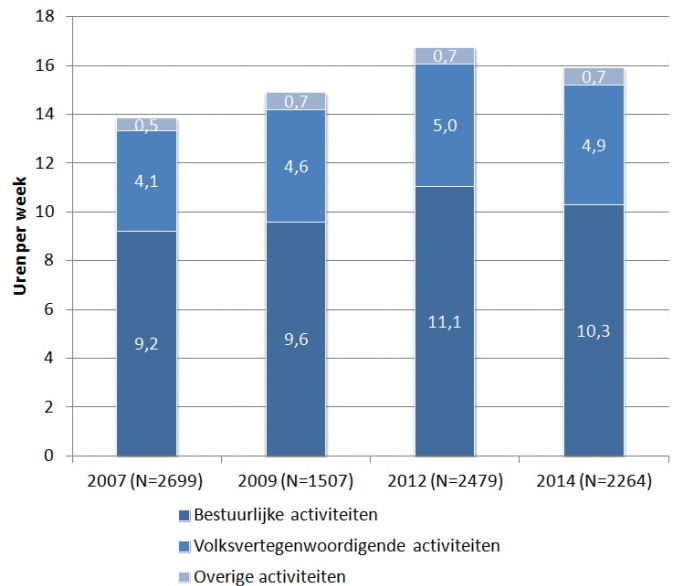
In absolute aantallen zijn raadsleden zowel aan volksvertegenwoordigende als aan bestuurlijke activiteiten minder tijd gaan besteden. In Figuur 20 is de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden aan bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten per week over de jaren heen zichtbaar.

Relatieve tijdsverdeling over bestuurlijke en volksvertegenwoordigende werkzaamheden in 2007, 2009, 2012 en 2014

Figuur 19. Relatieve tijdsverdeling over bestuurlijke en volksvertegenwoordigende werkzaamheden in 2007, 2009, 2012 en 2014

Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden aan bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2007, 2009, 2012 en 2014

Figuur 20. Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden aan bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2007, 2009, 2012 en 2014

5.2 Werkzaamheden naar gemeentegrootte

Figuur 21 toont de relatieve verdeling van de tijdsbesteding aan bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten naar gemeentegrootte in 2014. Raadsleden uit gemeenten met 100.001 tot 150.000 inwoners besteden in 2014 relatief de meeste tijd aan bestuurlijke activiteiten (65,7%), raadsleden uit gemeenten met 30.001 tot 50.000 inwoners het minst (63,5%).

Raadsleden uit gemeenten met 30.001 tot 50.000 inwoners besteden in 2014 relatief de meeste tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten (31,9%). Raadsleden uit gemeenten met 14.001 tot 30.000 inwoners besteden relatief de minste tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten (30,3%).

Ten opzichte van 2012 besteden raadsleden in bijna elke gemeentegrootte relatief minder tijd aan bestuurlijke en meer tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Enkel de raadsleden van de gemeenten met 14.001 tot 30.000 inwoners besteden in 2014 relatief meer tijd aan bestuurlijke en minder tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten dan in 2012.

Een nadere analyse van de verschillende bestuurlijke activiteiten laat zien dat er verschillen zijn in tijdsbesteding tussen de verschillende gemeentegrootten. Naarmate een gemeente groter is, besteden raadsleden relatief minder tijd aan het lezen van stukken en het bijwonen van coalitievergaderingen. Voor commissievergaderingen en stadhuiswerk geldt het omgekeerde; raadsleden besteden relatief meer tijd aan commissievergaderingen en stadhuiswerk naarmate de gemeente groter is.

Ook een nadere analyse van de volksvertegenwoordigende activiteiten laat zien dat er verschillen zijn in tijdsbesteding tussen de verschillende gemeentegrootten. Naarmate een gemeente groter is, besteden raadsleden relatief meer tijd aan werkbezoeken en buurt- en wijkbijeenkomsten. Voor activiteiten in maatschappelijke

organisaties geldt het omgekeerde, naarmate de gemeente groter is besteden raadsleden relatief minder tijd aan activiteiten binnen maatschappelijke organisaties, verenigingen en vrijwilligerswerk.

5.3 Werkzaamheden naar politieke partij

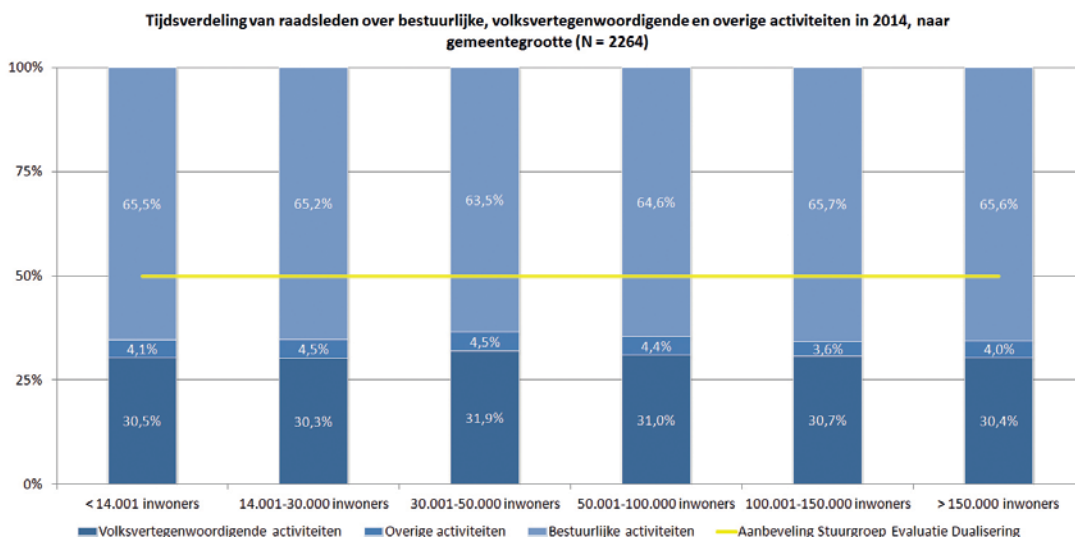
Figuur 22 geeft een overzicht van de relatieve tijdsbesteding aan bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten per partij in 2014. De volgorde is afgeleid van Figuur 4 (paragraaf 4.3); de partijen zijn van hoog naar laag geordend naar het gemiddeld totaal aantal uren per week dat de raadsleden van deze partijen aan het raadswerk besteden.

Raadsleden van de SP besteden relatief de meeste tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten (32,9%). Raadsleden van de SGP besteden relatief de meeste tijd aan bestuurlijke activiteiten (69,2%) en relatief de minste tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten (25,8%). Raadsleden van lokale partijen besteden relatief de minste tijd aan bestuurlijke activiteiten (63,2%).

Ten opzichte van 2012 zijn de meeste partijen in 2014 relatief minder tijd aan bestuurlijke en meer tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten gaan besteden. Raadsleden van de ChristenUnie besteden ten opzichte van 2012 4,2% minder tijd aan bestuurlijke activiteiten, de grootste relatieve afname van alle partijen. De grootste relatieve toename in volksvertegenwoordigende activiteiten ten opzichte van 2012 is zichtbaar bij raadsleden van de SP; zij zijn in 2014 4,7% meer tijd gaan besteden aan werkzaamheden met een volksvertegenwoordigend karakter.

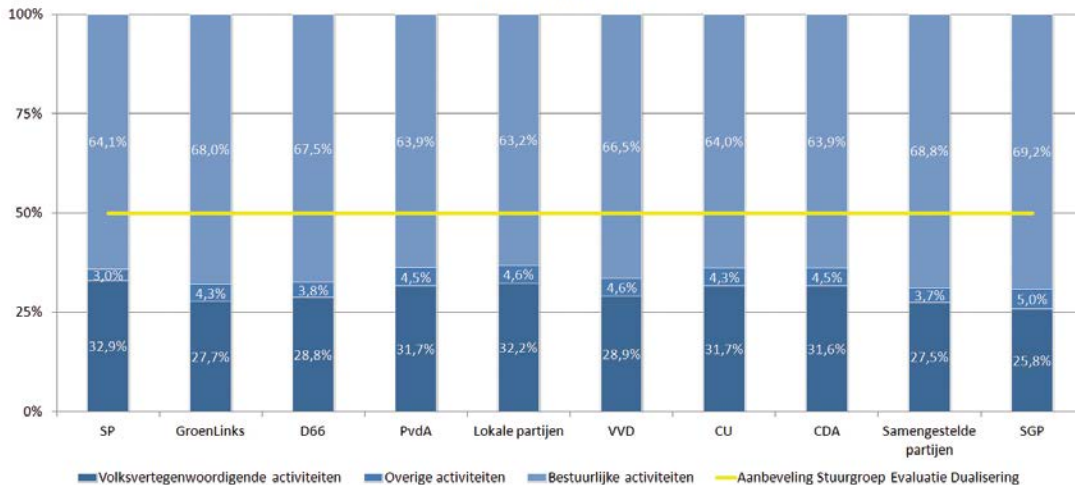
De raadsleden van D66, GroenLinks en de PvdA vormen op dit vlak een uitzondering; zij besteden in 2014 juist relatief meer tijd aan bestuurlijke en minder tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten dan in 2012.

Een nadere analyse van de verschillende bestuurlijke activiteiten laat zien dat raadsleden van de ChristenUnie en de SGP relatief

Figuur 21. Tijdsverdeling van raadsleden over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten naar gemeentegrootte in 2014

Tijdsverdeling van raadsleden over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2014, naar politieke partij (N = 2264)

Figuur 22. Tijdsverdeling van raadsleden over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2014, naar politieke partij

de meeste tijd besteden aan het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten (beide 22,5%). Raadsleden van de SP besteden hier relatief de minste tijd aan (17,8%).

Raadsleden van de SGP besteden ten opzichte van de andere partijen relatief veel tijd aan de raadsvergaderingen (10,4%), raadsleden van de SP besteden relatief veel tijd aan partijvergaderingen (6,3%) en raadsleden van GroenLinks besteden relatief veel tijd aan commissievergaderingen (9,8%) en stadhuiswerk (5,5%).

De grootste verschillen tussen partijen in de tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten zijn zichtbaar bij persoonlijk contact met burgers en activiteiten in maatschappelijke organisaties. Raadsleden van de ChristenUnie besteden relatief de meeste tijd aan activiteiten in maatschappelijke organisaties (8,9%). Raadsleden van de SP besteden relatief de meeste tijd aan persoonlijk contact met burgers (7,8%).

In Tabel 2 is de relatieve tijdsbesteding aan verschillende activiteiten per partij af te lezen, aangevuld met het landelijk gemiddelde.

Naast een verdeling naar politieke partij is ook gezien hoe de tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten en volksvertegenwoordigende activiteiten verdeeld is naar politieke oriëntatie. De verschillen in tijdsbesteding zijn net als in 2007, 2009 en 2012 relatief klein.

Analyse van de bestuurlijke activiteiten laat zien dat alleen de tijdsbesteding aan het lezen van stukken een behoorlijk verschil laat zien. Net als in 2009 en 2012 besteden links georiënteerde raadsleden relatief minder tijd (19,2%) aan deze activiteit dan rechts georiënteerde raadsleden (21,2%) en raadsleden van lokale en samengevoegde (overige) partijen (20,8%).

Analyse van de volksvertegenwoordigende activiteiten laat zien dat de raadsleden van de overige partijen relatief de meeste tijd besteden aan persoonlijk contact met burgers (6,4%) en aan activiteiten in maatschappelijke organisaties (8,4%). De linkse partijen besteden relatief de minste tijd aan activiteiten in maatschappelijke organisaties (5,3%). Rechts georiënteerde raadsleden besteden relatief de minste tijd aan werkbezoeken (4,3%) en persoonlijk contact met burgers (5,4%).

	SP	GroenLinks	D66	PvdA	Lokale partijen	VVD	ChristenUnie	CDA	Samengestelde partijen	SGP	Landelijk gemiddelde
Bestuurlijke activiteiten											
Lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten	17,8%	21,4%	19,7%	18,1%	20,8%	21,6%	22,5%	20,4%	21,7%	22,5%	20,4%
Raadsvergadering	8,3%	7,5%	8,6%	8,2%	7,6%	8,0%	7,9%	7,9%	9,6%	10,4%	8,0%
Commissievergadering	7,8%	9,8%	9,2%	7,9%	8,3%	8,8%	8,0%	8,1%	9,5%	9,1%	8,5%
Fractievergadering	7,8%	10,1%	10,6%	10,4%	9,1%	8,9%	8,7%	10,5%	11,0%	10,6%	9,6%
Coalitievergadering	0,7%	1,4%	1,5%	1,2%	1,5%	1,5%	1,1%	1,8%	2,0%	1,8%	1,5%
Partijvergadering/bijeenkomsten	6,3%	3,1%	3,5%	4,2%	2,9%	4,1%	3,0%	3,6%	2,5%	3,2%	3,6%
Stadhuiswerk: maken van notities en opstellen schriftelijke vragen	4,4%	5,5%	4,9%	5,1%	4,5%	4,6%	4,1%	3,7%	4,7%	3,6%	4,5%
Telefonische contacten	4,8%	3,6%	4,2%	4,0%	3,6%	4,2%	3,2%	3,4%	3,7%	3,9%	3,8%
Internetactiviteiten: e-mail, social media, blogs, fora	6,2%	5,6%	5,2%	4,9%	4,8%	4,8%	5,5%	4,5%	4,1%	4,1%	4,9%
Totaal bestuurlijke activiteiten	64,1%	68,0%	67,5%	63,9%	63,2%	66,5%	64,0%	63,9%	68,8%	69,2%	64,8%
Volksvertegenwoordigende activiteiten											
Persoonlijk contact met (groepen van) burgers	7,8%	5,0%	5,4%	6,7%	6,3%	5,2%	5,2%	5,6%	6,2%	4,5%	5,9%
Activiteiten binnen maatschappelijke organisaties	5,6%	4,4%	5,0%	6,0%	6,7%	8,5%	8,9%	8,7%	4,2%	5,3%	7,2%
Buurt- en wijkbijeenkomsten	4,2%	3,5%	3,6%	4,2%	3,8%	3,4%	3,3%	4,0%	3,8%	3,1%	3,8%
Werkbezoeken	4,9%	4,6%	5,2%	5,2%	4,4%	4,1%	4,9%	4,4%	4,6%	4,3%	4,6%
Politieke avond / Spreekuur	2,6%	2,7%	2,6%	2,9%	2,7%	3,1%	2,3%	3,0%	3,1%	2,9%	2,8%
Contact met media	1,6%	2,1%	1,7%	1,9%	1,6%	1,6%	1,7%	1,4%	1,5%	1,8%	1,6%
Internetactiviteiten: e-mail, social media, blogs, fora	6,2%	5,6%	5,2%	4,9%	4,8%	4,8%	5,5%	4,5%	4,1%	4,1%	4,9%
Totaal volksvertegenwoordigende activiteiten	32,9%	27,7%	28,8%	31,7%	32,2%	28,9%	31,7%	31,6%	27,5%	25,8%	30,9%
Overige activiteiten											
Overige activiteiten	3,0%	4,3%	3,8%	4,5%	4,6%	4,6%	4,3%	4,5%	3,7%	5,0%	4,3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 2. Relatieve tijdsverdeling van raadsleden over verschillende activiteiten in 2014, per partij

5.4 Werkzaamheden naar fractiegrootte

Raadsleden uit fracties van verschillende grootte besteden hun tijd ongeveer in dezelfde verhouding aan volksvertegenwoordigende, bestuurlijke en overige activiteiten. Een nadere analyse van de tijdsbesteding aan de verschillende activiteiten laat een paar subtiele maar duidelijke verschillen zien. Raadsleden uit kleinere fracties besteden relatief meer tijd aan het lezen van stukken dan raadsleden uit grotere fracties. Het omgekeerde is waar in het geval van fractievergaderingen en persoonlijk contact met burgers; raadsleden uit grotere fracties besteden relatief meer tijd aan deze activiteiten dan raadsleden uit kleinere fracties.

5.5 Werkzaamheden naar rol

Er is een klein verschil in de relatieve tijdsbesteding tussen raadsleden van coalitiepartijen en raadsleden van partijen die oppositie voeren. Raadsleden van coalitiepartijen besteden in 2014, net als in 2009 en 2012, relatief meer tijd aan bestuurlijke activiteiten (65,1%) dan raadsleden van oppositiepartijen (64,3%). Raadsleden die oppositie voeren besteden relatief meer tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten dan raadsleden van coalitiepartijen.

Opvallend is dat raadsleden uit oppositiepartijen relatief minder tijd besteden aan vergaderingen dan raadsleden uit coalitiepartijen, maar meer aan het lezen van stukken en stadhuiswerk. De verschillen zijn echter klein. Ook bij de volksvertegenwoordigende activiteiten zijn de verschillen in relatieve tijdsbesteding tussen raadsleden uit coalitie- en oppositiepartijen klein. Raadsleden uit coalitiepartijen besteden relatief de meeste tijd aan activiteiten in maatschappelijke organisaties (7,3%), en werkbezoeken (4,7%). Raadsleden uit oppositiepartijen besteden relatief meer tijd aan persoonlijk contact met burgers (6,2%) en contact met media (1,9%). De overige verschillen zijn relatief klein.

5.6 Werkzaamheden naar leeftijd

Figuur 23 geeft een overzicht van de verdeling van tijdsbesteding aan activiteiten in 2014, gerangschikt naar leeftijd. De verdeling laat zien dat de oudste raadsleden, net als in 2009 en 2012, relatief de minste tijd aan bestuurlijke activiteiten besteden (63,4%). Raadsleden van 18 tot 30 jaar besteden relatief de meeste tijd aan bestuurlijke werkzaamheden (66,0%). Raadsleden in alle leeftijdsklassen laten een daling in tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten zien ten opzichte van 2012, bij raadsleden van 31 tot en met 45 jaar oud is de afname het grootst.

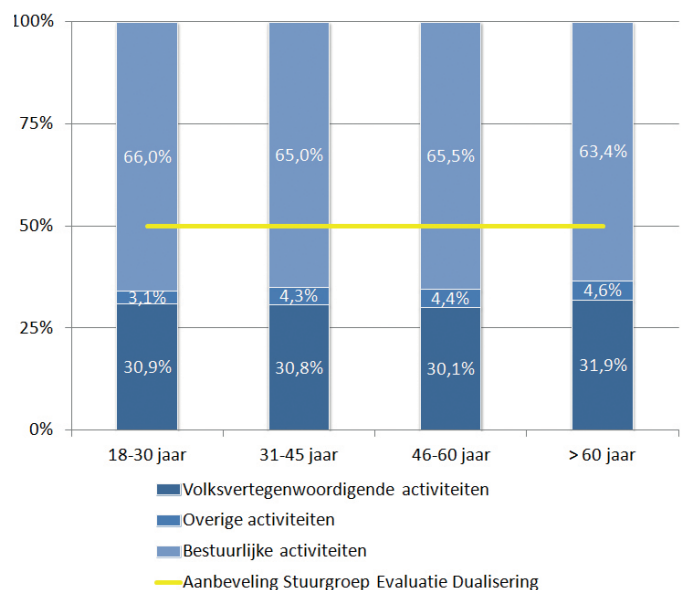
In alle leeftijdsklassen is sprake van een toename in de relatieve tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten ten opzichte van 2012. De stijging is het grootst bij de raadsleden van 31 tot en met 45 jaar. Net als in 2012 besteden de oudste raadsleden (ouder dan 60) relatief de meeste tijd aan

volksvertegenwoordigende activiteiten (31,9%). Raadsleden tussen 46 en 60 jaar oud besteden met 30,1% relatief de minste tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten.

Een nadere analyse van de verschillende bestuurlijke activiteiten naar leeftijd laat zien dat de verschillen tussen de leeftijdsgroepen ook bij de afzonderlijke activiteiten betrekkelijk klein zijn. Naarmate de leeftijd van raadsleden stijgt, besteden zij relatief meer tijd aan coalitievergaderingen maar juist minder aan partijvergaderingen en stadhuiswerk. De tijdsbesteding aan andere bestuurlijke activiteiten laat voor alle leeftijdsklassen een vergelijkbaar beeld zien.

De verschillen tussen de leeftijdscategorieën in tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten is het grootst bij activiteiten in maatschappelijke organisaties. Naarmate raadsleden ouder zijn, besteden zij meer tijd aan deze activiteiten. De jongste raadsleden besteden in 2014 in vergelijking met de andere leeftijdscategorieën relatief de meeste tijd aan werkbezoeken. Raadsleden tussen de 31 en 45 jaar besteden relatief de meeste tijd aan persoonlijk contact met burgers.

Tijdsverdeling van raadsleden over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2014, naar leeftijd (N = 2259)

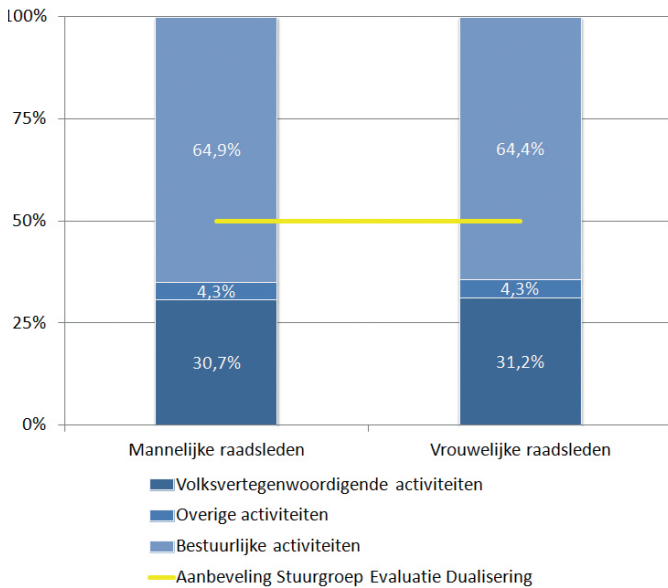
Figuur 23. Tijdsverdeling van raadsleden over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2014, naar leeftijd

5.7 Werkzaamheden naar geslacht

In Figuur 24 is te zien dat vrouwelijke raadsleden in 2014, net als in 2007, 2009 en 2012, relatief minder tijd besteden aan bestuurlijke activiteiten dan hun mannelijke collega's. Ten opzichte van 2012 besteden zowel vrouwelijke als mannelijke raadsleden relatief iets minder tijd aan bestuurlijke werkzaamheden.

Vrouwelijke raadsleden besteden in 2014 relatief meer tijd (31,2%) aan volksvertegenwoordigende activiteiten dan hun mannelijk collega's (30,7%). In 2012 besteedden mannelijke en vrouwelijke raadsleden nog relatief evenveel tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten.

Tijdsverdeling van raadsleden over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2014, naar geslacht (N = 2264)

Figuur 24. Tijdsverdeling van raadsleden over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2014, naar geslacht

Nadere analyse naar tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten laat zien dat mannelijke raadsleden relatief minder tijd dan vrouwelijke raadsleden besteden aan het lezen van stukken, maar meer aan vergaderingen (raadsvergaderingen, coalitievergaderingen, commissievergaderingen en partijvergaderingen). Dit geldt niet voor fractievergaderingen, hieraan besteden vrouwen relatief evenveel tijd als mannen. Vrouwen besteden relatief meer tijd aan stadhuiswerk dan mannen, maar minder aan telefonische contacten.

Nadere analyse van de tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten laat zien dat vrouwelijke raadsleden relatief meer tijd besteden aan werkbezoeken dan mannelijke raadsleden. Mannen besteden daarentegen relatief meer tijd aan activiteiten in maatschappelijke organisaties, verenigingen en vrijwilligerswerk. Bij de overige activiteiten zijn de verschillen in tijdsbesteding tussen mannen en vrouwen relatief klein.

5.8 Werkzaamheden naar functie

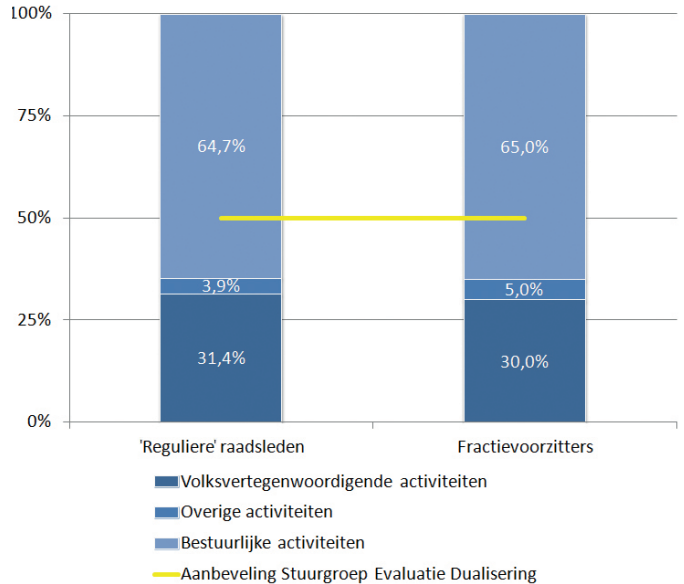
In Figuur 25 is de verdeling van tijd over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten door fractievoorzitters en 'reguliere' raadsleden in 2014 weergegeven.

Nadere analyse van de tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten laat zien dat 'reguliere' raadsleden relatief meer tijd besteden aan raadsvergaderingen, fractievergaderingen en het lezen van stukken dan fractievoorzitters. Fractievoorzitters besteden relatief meer tijd aan commissievergaderingen, coalitievergaderingen, stadhuiswerk en telefonische contacten. De overige verschillen zijn relatief klein.

Nadere analyse naar tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten laat zien dat 'reguliere' raadsleden relatief meer tijd besteden aan activiteiten in maatschappelijke organisaties

en persoonlijk contact met burgers dan fractievoorzitters. Fractievoorzitters besteden relatief meer tijd aan contact met media dan 'reguliere' raadsleden. De overige verschillen zijn relatief klein.

Tijdsverdeling van raadsleden over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2014, naar functie (N = 2264)

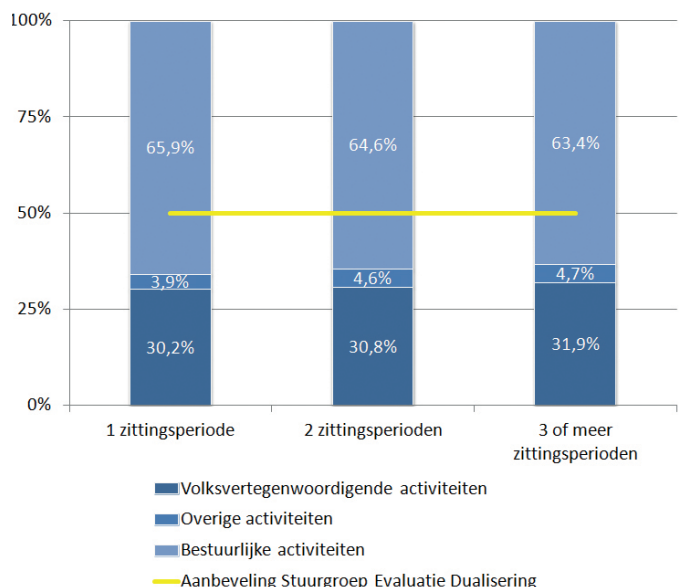

Figuur 25. Tijdsverdeling van raadsleden over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2014, naar functie

5.9 Werkzaamheden naar ervaring

Naarmate de ervaring van raadsleden toeneemt, besteden zij relatief minder tijd aan bestuurlijke activiteiten en meer tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Figuur 26 geeft een overzicht van de verdeling van tijdsbesteding aan activiteiten naar ervaring in 2014.

Tijdsverdeling van raadsleden over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2014, naar ervaring (N = 2262)

Figuur 26. Tijdsverdeling van raadsleden over bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten in 2014, naar ervaring

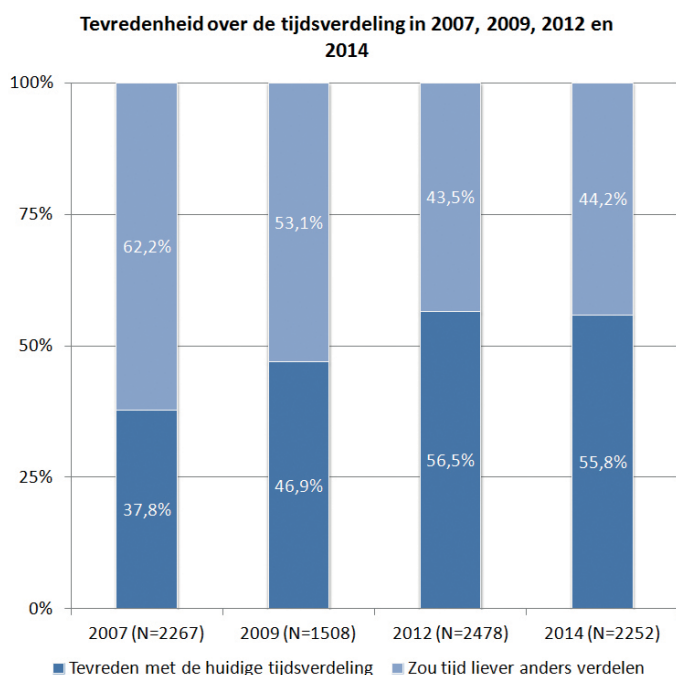
Een nadere analyse van de tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten laat zien dat raadsleden die voor het eerst in de raad zitten relatief meer tijd besteden (22,0%) aan het lezen van stukken dan raadsleden die al 2 perioden (19,9%) of (meer dan) 3 perioden (18,6%) in de raad zitten. Raadsleden met veel ervaring besteden relatief minder tijd aan raadsvergaderingen, fractievergaderingen, partijvergaderingen en stadhuiswerk dan onervaren raadsleden, maar relatief meer tijd aan commissievergaderingen en coalitievergaderingen.

Nadere analyse van de tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende activiteiten laat zien dat naarmate raadsleden meer ervaring hebben, zij relatief meer tijd besteden aan activiteiten in maatschappelijke organisaties en persoonlijke contacten met burgers. Onervaren raadsleden besteden juist relatief meer tijd aan buurt- en wijkbijeenkomsten en werkbezoeken dan meer ervaren raadsleden. Bij de overige activiteiten zijn de verschillen in tijdsbesteding tussen ervaren en onervaren raadsleden verwaarloosbaar.

5.10 Tevredenheid over de tijdsverdeling

Op de vraag “Bent u tevreden over de huidige verdeling van tijd over de verschillende werkzaamheden?” antwoordt 55,8% van de respondenten positief. 44,2% van de raadsleden zou zijn of haar tijd liever anders indelen als dat mogelijk zou zijn.

Raadsleden die tevreden zijn, besteden gemiddeld 15,4 uur per week aan het raadswerk. Raadsleden die hun tijd liever anders indelen, besteden gemiddeld 16,5 uur per week aan het raadswerk. Tevreden en ontevreden raadsleden besteden gemiddeld evenveel tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten: 4,9 uur per week.

Figuur 27. Tevredenheid over de tijdsverdeling in 2007, 2009, 2012 en 2014

Ontevreden raadsleden besteden gemiddeld echter meer tijd aan bestuurlijke activiteiten (10,9 uur per week) dan raadsleden die tevreden zijn over hun tijdsverdeling (9,8 uur per week).

Ten opzichte van 2012 zijn raadsleden iets minder tevreden over de verdeling van tijd over de verschillende werkzaamheden, maar nog wel meer tevreden dan in 2007 en 2009 het geval was. In Figuur 27 is de tevredenheid over de tijdsverdeling over de verschillende jaren zichtbaar.

Aan raadsleden die hun tijd liever anders zouden indelen, is per activiteit gevraagd of zij aan die activiteit ‘lieft minder’, ‘evenveel’ of ‘meer tijd’ zouden willen besteden. Figuur 28 geeft een overzicht van de resultaten. Een aantal activiteiten springt er direct uit: 88,4% van de ontevreden raadsleden zou meer tijd willen besteden aan persoonlijke contacten met burgers. 80,2% van hen zou liever meer tijd besteden aan buurt- en wijkbijeenkomsten, en 78,8% van de ontevreden raadsleden zou meer tijd aan werkbezoeken willen besteden. 65,9% van de ontevreden raadsleden zou liever minder tijd besteden aan het lezen van stukken.

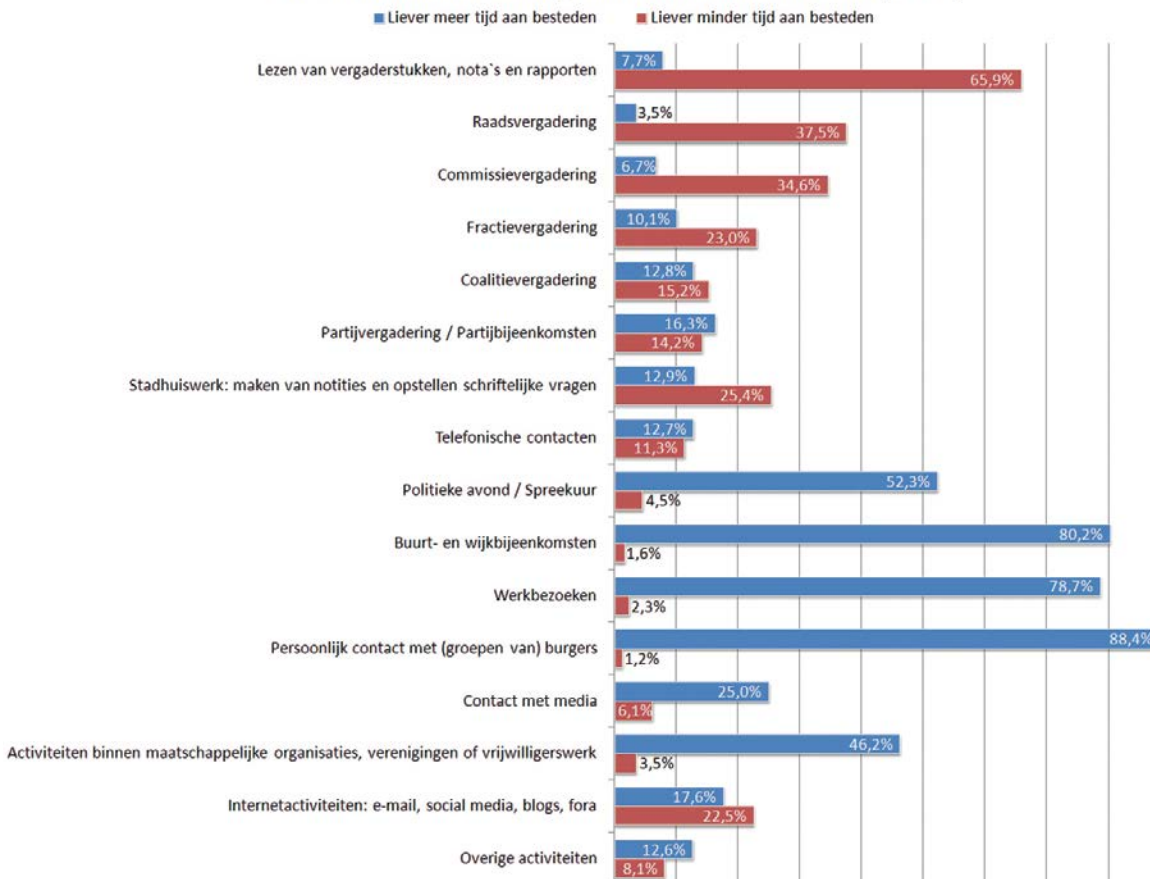
5.11 Conclusie

Nederlandse raadsleden besteden in 2014 gemiddeld 64,8% van de tijd aan bestuurlijke activiteiten en 30,9% van de tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Vergaderen (gemiddeld 31,1%) en het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten (gemiddeld 20,4%) zijn net als in voorgaande jaren de meest tijdrovende activiteiten.

Ten opzichte van 2012 besteden raadsleden relatief minder tijd aan bestuurlijke activiteiten en meer aan volksvertegenwoordigende activiteiten, waardoor de tijdsverdeling van raadsleden dichter bij de aanbeveling van de Stuurgroep (besteed tenminste 50% van de raadstijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten) is komen te staan. Het verschil tussen de feitelijke en aanbevolen verhouding blijft echter aanzienlijk. De balans tussen bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten verschilt behoorlijk per partij. Raadsleden van de SP besteden relatief de meeste tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten, raadsleden van de SGP besteden relatief de meeste tijd aan bestuurlijke activiteiten. De verhouding tussen bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten hangt in beperkte mate samen met de kenmerken gemeentegrootte, rol, fractiegrootte, leeftijd, geslacht, functie en ervaring van raadsleden.

55,8% van de raadsleden is tevreden over zijn of haar tijdsverdeling over de verschillende werkzaamheden. Het merendeel van de ontevreden raadsleden wil minder tijd aan bestuurlijke activiteiten en meer tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten besteden.

Wensen van raadsleden die hun tijd liever anders zouden indelen in 2014 (N = 981)

Figuur 28. Wensen van raadsleden die hun tijd liever anders zouden indelen in 2014 (N = 981)

Jeroen Diepemaat

Raadslid VVD Enschede

Het zijn van gemeenteraadslid kost een hoop tijd. Veel mensen weten misschien niet dat het een parttime functie is, die velen uitvoeren naast hun (fulltime) baan. Voor veel raadsleden gaat het dus ten koste van een hoop vrije tijd in de avonduren. Is dat erg? Nee, ik denk dat dit juist goed is. We verlangen ook van onze politici dat ze met beide benen midden in de maatschappij staan. Dan is het goed om naast je taak als lokaal politicus ook nog een 'gewone' baan te vervullen. Dit sluit wat mij betreft ook aan bij de aanbeveling van de Stuurgroep Dualisering dat raadsleden minimaal 50% van hun raadstijd aan volksvertegenwoordigende taken moeten besteden.

Daadwerkelijk 50% van de tijd in je raadswerk aan volksvertegenwoordiging besteden lukt bijna niemand. Je wordt immers vaak opgeslokt door de bestuurlijke molen, die ook moet blijven draaien. Toch denk ik dat een heleboel raadsleden ook in de rest van hun tijd veel inspiratie opdoen. Ik heb me op menig verjaardagsfeestje moeten verantwoorden voor de keuzes die de Enschedese gemeenteraad heeft gemaakt of nog moet maken. Ook collega's op mijn werk vragen er vaak naar. Raadslid ben je altijd, ook als je niet met het werk zelf bezig bent.

Ik ben nu zo'n vijf jaar gemeenteraadslid. In die tijd zijn er steeds meer taken van Rijk en Provincie naar de Gemeente gegaan. Veelal ook nog eens vergezeld door een financiële taakstelling. In bestuurlijk jargon zijn dat de drie D's. Voor niet-politici: bezuinigingen op de zorg. Als raadslid krijg je over steeds meer wat te zeggen, maar de boodschap is lang niet altijd even positief. Het werk als lokaal politicus wordt er niet makkelijker door, misschien wel interessanter. Het is onze plicht dat ook echt goed aan de inwoners uit te leggen, maar die tijd hebben we lang niet altijd met naast het raadswerk ook nog een baan, misschien ook een gezin en hopelijk een sociaal leven. Het verhaal achter de cijfers in dit onderzoek. Misschien de moeite waard daar met uw eigen raad of de minister van BZK eens de discussie over aan te gaan!

twitter.com/jeroendiepemaat

6. Honorering

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de onderzoeksvraag: 'Welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden in Nederland voor het raadswerk in 2014 en in hoeverre verschilt deze van de vergoeding in 2007, 2009 en 2012?'. Na het overzicht van de totale jaarlijkse kosten voor vergoedingen aan raadsleden wordt ingegaan op de kosten per activiteit, het uurtarief van raadsleden en de tevredenheid van raadsleden met betrekking tot de vergoeding die zij voor het raadswerk ontvangen. Het hoofdstuk besluit met een conclusie.

6.1 Vergoeding

De vergoeding die raadsleden voor hun werkzaamheden ontvangen is afhankelijk van het inwonertal van hun gemeente; hoe meer inwoners een gemeente heeft, hoe hoger de vergoeding voor haar raadsleden is. De hoogte van de vergoeding wordt jaarlijks vastgesteld. In Tabel 3 staan de bedragen die in artikel 2, tweede lid, van het Rechtspositiebesluit raads- en commissieleden voor 2014 zijn vastgesteld³⁵.

Klasse	Inwonertal	Maximum vergoeding werkzaamheden per maand
1	Tot en met 8.000	€ 235,58
2	8.001–14.000	€ 372,25
3	14.001–24.000	€ 580,23
4	24.001–40.000	€ 900,64
5	40.001–60.000	€ 1.172,56
6	60.001–100.000	€ 1.372,07
7	100.001–150.000	€ 1.557,74
8	150.001–375.000	€ 1.814,73
9	375.001–	€ 2.209,35

Tabel 3. Vergoeding voor werkzaamheden van raadsleden

In het verleden kon de gemeenteraad bij verordening maximaal 20% naar beneden afwijken van het in artikel 2 vastgestelde bedrag. Deze bevoegdheid is per 1 juli 2014 geschrapt middels artikel VI, onderdeel B van het Besluit Harmonisering en modernisering rechtspositie decentrale ambtsdragers³⁶. Uit de nulmeting en de tweemeting kwam naar voren dat bijna alle raadsleden in 2007 en 2012 de maximale vergoeding ontvingen. Ook in 2014 ontvangt het gros van de raadsleden de maximale vergoeding voor het raadswerk. Van de raadsleden die (tot 1 juli 2014) niet de maximale vergoeding ontvingen, ligt de vergoeding slechts enkele procenten onder het maximum.

In 2012 en 2014 zijn de afwijkingen meegenomen in het overzicht van de kosten aan vergoedingen op jaarbasis. De berekeningen voor 2012 en 2014 wijken hiermee af van de nul- en éénmeting, waarin enkel is uitgegaan van de maximale vergoedingen conform het Rechtspositiebesluit. De berekening op basis van de oude methode zou een iets hoger totaalbedrag opleveren.

Sinds de vorige editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek heeft er een aantal gemeentelijke herindelingen plaatsgevonden.

Het totaal aantal gemeenten is gedaald van 415 in 2012 naar 403 in 2014. Als gevolg van deze herindelingen is het totaal aantal raadszetels in Nederland afgenomen. Echter, de vergoeding voor de raadsleden in de heringedeelde gemeenten neemt toe, vanwege het stijgende inwonertal.

Figuur 29 biedt een overzicht van de totale kosten voor vergoedingen aan raadsleden in 2007, 2009, 2012 en 2014. In 2014 is € 106.622.948 aan publieke gelden besteed aan de vergoeding voor Nederlandse raadsleden. Dit is een toename van ruim € 2,7 miljoen (+2,6%) ten opzichte van de tweemeting in 2012.

Raadsleden ontvangen naast een raadsvergoeding ook andere vergoedingen. In deze berekening zijn de onkostenvergoedingen, fractievergoedingen, de extra vergoeding aan fractievoorzitters en kosten die gemeenten maken voor het mogelijk maken van het raadswerk, zoals de kosten voor het beschikbaar stellen van vergaderruimte in het stadhuis en automatisering, niet meegenomen. Dit betekent dat het werkelijke bedrag voor de kosten aan vergoedingen ten opzichte van raadsleden hoger ligt.

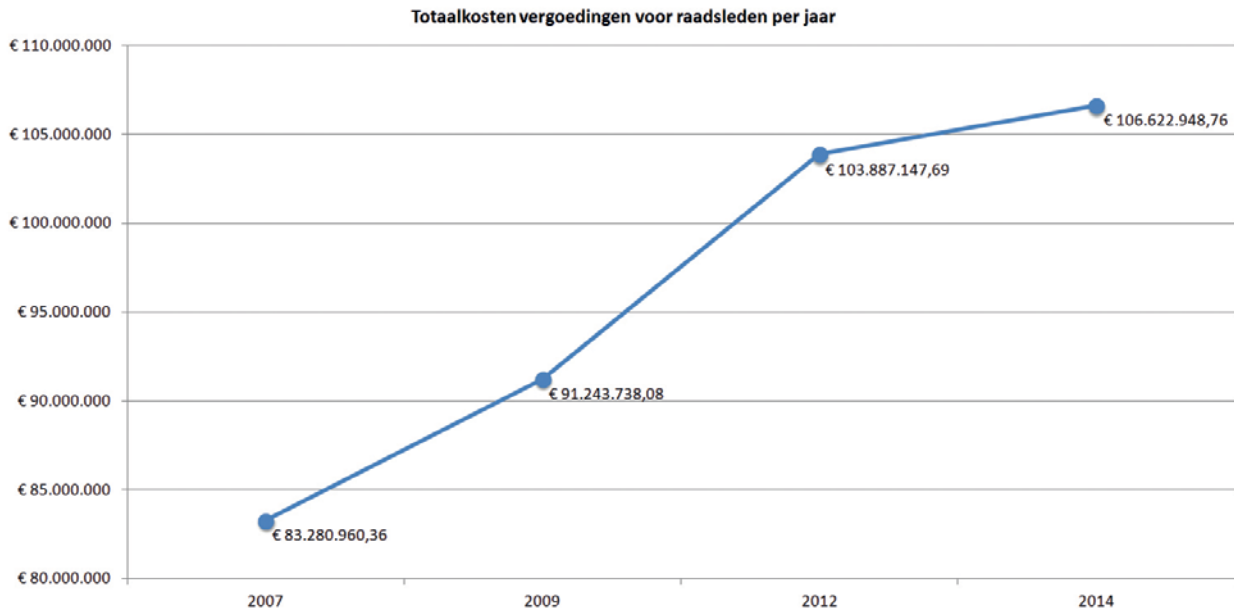
Nederland telde op 31 december 2014 16.902.146 inwoners³⁷. Uitgaande van de totale vergoedingen op jaarbasis betaalt de Nederlandse burger per hoofd van de bevolking € 6,31 per jaar aan vergoedingen voor raadsleden. Ten opzichte van 2012 zijn de kosten per hoofd van de bevolking voor vergoedingen van raadsleden € 0,10 gestegen (+1,7%). In 2012 betaalde de Nederlandse burger per hoofd van de bevolking € 6,20 per jaar aan vergoedingen voor raadsleden. In 2009 was dit € 5,51 per jaar, in 2007 was dit € 5,08 per jaar.

In vergelijking met de gemiddelde inflatie in Nederland, welke is gebaseerd op de consumentenprijsindex (CPI), zijn de vergoedingen ten opzichte van 2012 € 2.523.476³⁸ minder gestegen dan deze zouden stijgen op grond van de gemiddelde inflatie. Op basis van de gemiddelde inflatie zouden de kosten voor vergoedingen € 109.146.425³⁹ bedragen.

6.2 Kosten per activiteit

Uitgaande van de vergoedingen uit het Rechtspositiebesluit en de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden aan verschillende activiteiten, kunnen de kosten van deze activiteiten inzichtelijk worden gemaakt. In Tabel 4 is een overzicht van de kosten per activiteit op jaarbasis opgenomen voor 2007, 2009, 2012 en 2014.

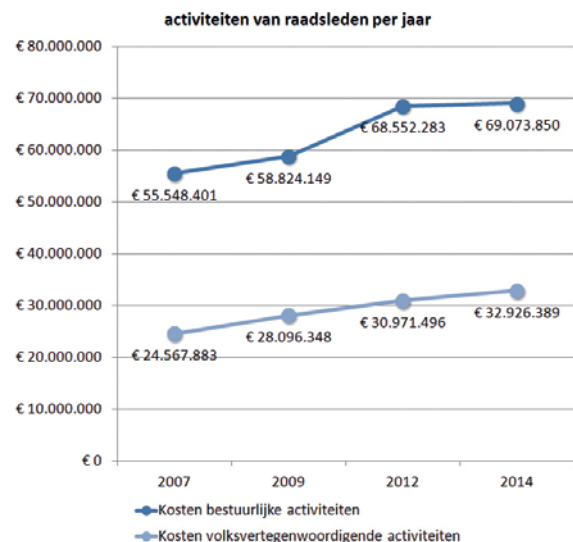

Figuur 29. Totaalkosten vergoedingen voor raadsleden per jaar

De jaarlijkse kosten aan vergoedingen voor bestuurlijke activiteiten van raadsleden bedragen in 2014 ruim € 69 miljoen, een stijging van ruim € 0,5 miljoen ten opzichte van 2012. Aan volksvertegenwoordigende activiteiten wordt ruim € 32,9 miljoen aan vergoedingen voor raadsleden besteed. In vergelijking met 2012 is dit een stijging van bijna € 2 miljoen.

De kosten voor het vergaderen en het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten bedragen meer dan € 54,9 miljoen op jaarbasis. Dit is een stijging van meer dan € 2 miljoen ten opzichte van 2012, meer dan € 6,1 miljoen ten opzichte van 2009 en meer dan € 11,6 miljoen ten opzichte van 2007.

Figuur 30. Kosten op jaarbasis voor bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten per jaar

	Kosten op jaarbasis 2007	Kosten op jaarbasis 2009	Kosten op jaarbasis 2012	Kosten op jaarbasis 2014	Verschil 2012 - 2014
Bestuurlijke activiteiten					
Vergaderingen	€ 26.566.626	€ 29.104.456	€ 30.811.710	€ 33.164.494	€ 2.352.783
Lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten	€ 16.739.473	€ 17.580.549	€ 22.062.644	€ 21.749.830	-€ 312.814
Internetactiviteiten: e-mail, social media, blogs, fora	€ 5.246.701	€ 4.781.496	€ 7.667.793	€ 5.274.166	-€ 2.393.627
Stadhuiswerk: maken van notities en opstellen schriftelijke vragen	€ 3.747.643	€ 3.956.803	€ 4.177.662	€ 4.811.964	€ 634.302
Telefonische contacten	€ 3.247.957	€ 3.400.846	€ 3.832.473	€ 4.073.396	€ 240.923
Totaal bestuurlijke activiteiten	€ 55.548.401	€ 58.824.149	€ 68.552.283	€ 69.073.850	€ 521.567
Volksvertegenwoordigende activiteiten					
Persoonlijk contact met (groepen van) burgers	€ 5.329.981	€ 6.641.773	€ 5.826.114	€ 6.323.261	€ 497.146
Activiteiten in maatschappelijke organisaties	€ 5.663.105	€ 6.240.526	€ 8.202.074	€ 7.642.571	-€ 559.503
Buurt- en wijkbijeenkomsten	€ 3.414.519	€ 4.103.146	€ 3.663.067	€ 4.034.452	€ 371.385
Werkbezoeken	€ 3.997.486	€ 4.005.683	€ 4.276.559	€ 4.917.181	€ 640.621
Politieke avond/spreekuur	€ 2.248.586	€ 2.948.968	€ 3.672.587	€ 2.997.314	-€ 675.273
Internetactiviteiten: e-mail, social media, blogs, fora	€ 2.581.710	€ 2.390.748	€ 3.833.897	€ 5.274.166	€ 1.440.270
Contact met media	€ 1.332.495	€ 1.765.504	€ 1.497.198	€ 1.737.445	€ 240.247
Totaal volksvertegenwoordigende activiteiten	€ 24.567.883	€ 28.096.348	€ 30.971.496	€ 32.926.389	€ 1.954.893
Overige activiteiten					
Overige activiteiten	€ 3.164.676	€ 4.323.241	€ 4.363.369	€ 4.622.710	€ 259.341
Totaal	€ 83.280.960	€ 91.243.738	€ 103.887.148	€ 106.622.949	€ 2.735.801

Tabel 4. Kosten per activiteit op jaarbasis

6.3 Uurtarief gemeenteraadsleden

Op basis van de totale tijdsbesteding van raadsleden op maandbasis en het totaal aan vergoedingen is het gemiddelde uurtarief van raadsleden in 2014 bepaald. Dit is berekend door de gemiddelde vergoeding op maandbasis te delen door de gemiddelde tijdsbesteding op maandbasis. Zowel de gemiddelde totale tijdsbesteding van raadsleden als de gemiddelde vergoeding verschillen per gemeentegrootte.

Het gemiddelde uurtarief dat raadsleden in 2014 voor hun raadswerkzaamheden ontvangen bedraagt € 14,20. Ten opzichte van 2012 is het gemiddelde uurtarief 8,9% gestegen; in dat jaar lag het gemiddelde op € 13,04 per uur.

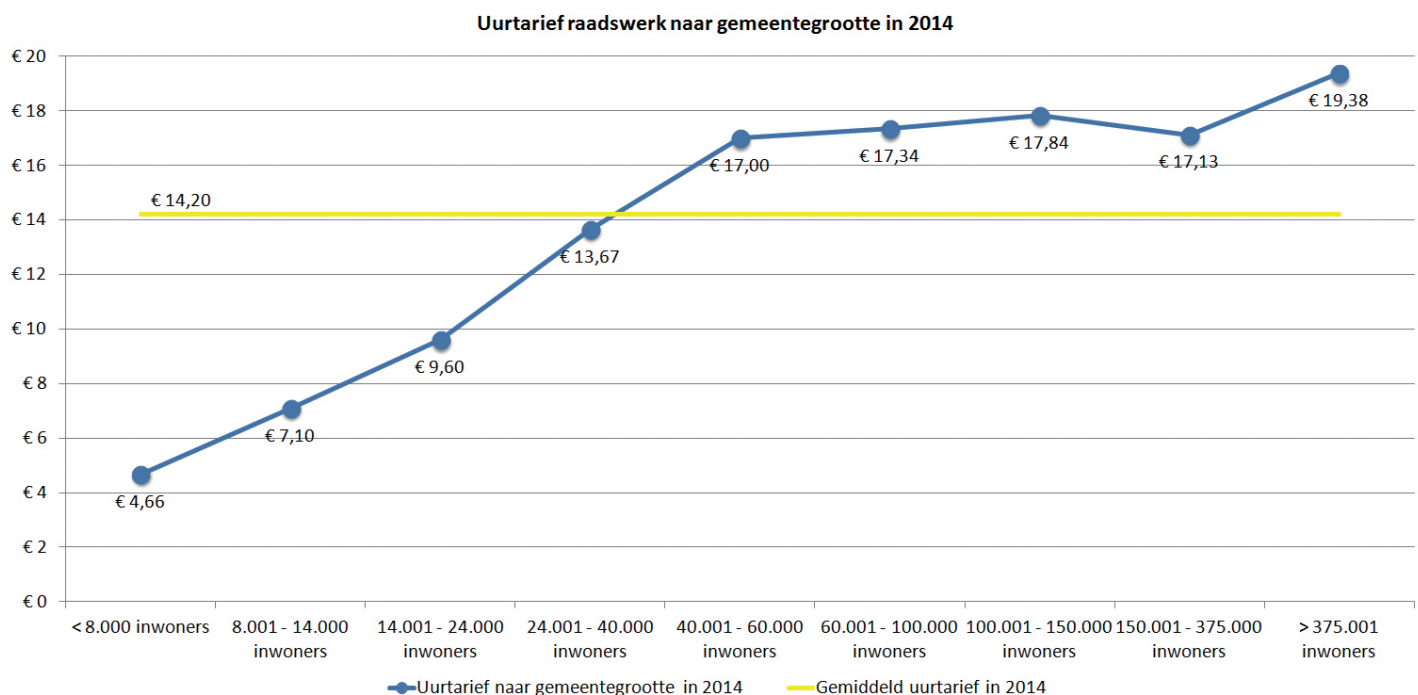
Figuur 31 geeft het uurtarief van raadsleden in 2014 naar de verschillende gemeentegrootten weer. Paragraaf 4.2 laat zien dat raadsleden in grotere gemeenten gemiddeld meer tijd aan het raadswerk besteden dan raadsleden in kleinere gemeenten. De naar gemeentegrootte vastgestelde vergoedingen verschillen echter sterker van elkaar dan de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden uit verschillende gemeentegrootten. Als gevolg loopt het gemiddelde uurtarief van raadsleden in 2014 sterk uiteen.

Raadsleden in de kleinste gemeenten (tot en met 8.000 inwoners) ontvangen gemiddeld de laagste vergoeding; € 4,66 per uur. Dit is € 9,58 (67,2%) lager dan het gemiddelde uurtarief van 2014. De vergoeding ligt net iets boven het minimumloon van 19-jarigen (€ 4,53 per uur in 2014)⁴⁰. Raadsleden in de grootste gemeenten (meer dan 375.000 inwoners) ontvangen gemiddeld de hoogste

vergoeding; € 19,38 per uur. Hun uurtarief is ruim vier keer hoger dan het uurtarief van raadsleden uit de kleinste gemeenten. De raadsleden in gemeenten tot 40.000 inwoners ontvangen een vergoeding die lager is dan het gemiddeld uurtarief van 2014. Raadsleden in gemeenten met meer dan 40.000 inwoners ontvangen een vergoeding die hoger is dan het gemiddelde uurtarief van 2014.

Vergoeding fractievoorzitters

Fractievoorzitters ontvangen naast de reguliere vergoeding voor het raadswerk een toelage vanwege de extra taken die het voorzitterschap met zich meebrengt. De hoogte van deze toelage is afhankelijk van de hoogte van de reguliere vergoeding en het aantal leden dat de fractie buiten de fractievoorzitter telt, en kan nooit meer dan 6,4% van de reguliere vergoeding bedragen⁴¹. Het uurtarief van fractievoorzitters bedraagt in 2014 gemiddeld € 13,04 per uur, inclusief de gemiddelde toelage van € 0,27 voor het voorzitterschap. Ondanks de toelage ligt het gemiddelde uurtarief van fractievoorzitters dus meer dan een euro lager dan het gemiddelde uurtarief van alle Nederlandse raadsleden ('reguliere' raadsleden en fractievoorzitters tezamen). Dit wordt veroorzaakt door het verschil in tijdsbesteding tussen raadsleden en fractievoorzitters. Fractievoorzitters besteden gemiddeld 8% meer tijd aan het raadswerk dan 'reguliere' raadsleden (zie paragraaf 4.8), terwijl de gemiddelde toeslag voor de aanvullende werkzaamheden van fractievoorzitters slechts 2,1% bedraagt.

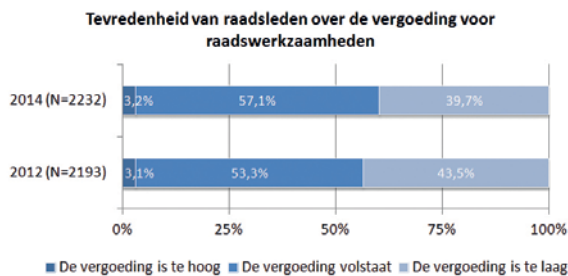

Figuur 31. Uurtarief van raadsleden naar gemeentegrootte

6.4 Tevredenheid over tijdsbesteding en vergoeding

Aan raadsleden is gevraagd wat hun mening is met betrekking tot de vergoeding die zij krijgen voor hun werkzaamheden als gemeenteraadslid. In 2014 vindt 3,2% van de raadsleden dat de vergoeding te hoog is, 57,1% van hen vindt dat de vergoeding volstaat en 39,7% vindt dat de vergoeding te laag is. Ten opzichte van 2012 is een groter gedeelte van de raadsleden van mening dat de vergoeding volstaat. In 2014 zijn er minder raadsleden die vinden dat de vergoeding te laag is dan in 2012. Het aandeel raadsleden dat vindt dat de vergoeding te hoog is, blijft nagenoeg gelijk.

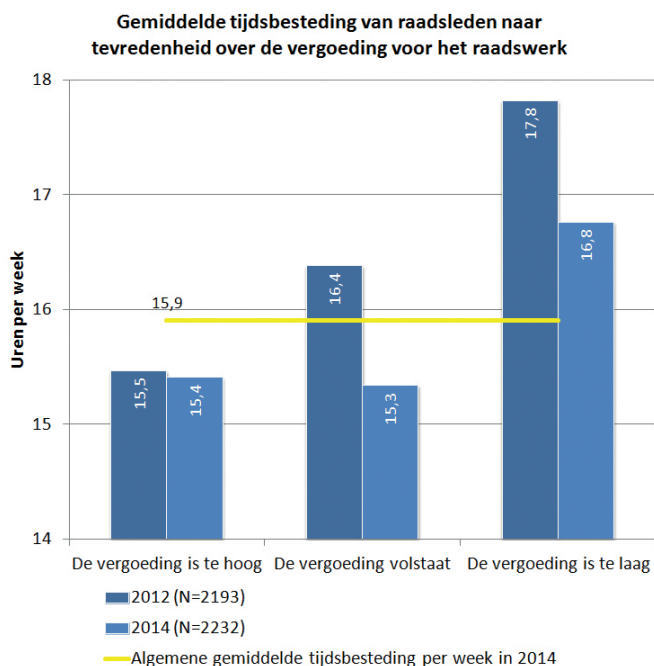
In Figuur 32 is de mening van raadsleden met betrekking tot de vergoeding die zij ontvangen weergegeven voor 2012 en 2014.

Figuur 32. Tevredenheid over de vergoeding voor raadswerkzaamheden

Nadere analyse laat zien dat 62% van de respondenten die de vergoeding te hoog vinden, raadsleden van de SP zijn. Eerder vormden de SP-raadsleden ook een groot aandeel van de respondenten die de vergoeding op dat moment te hoog vonden; in 2012 was 52,2% van hen SP-raadslid.

In Figuur 33 is de gemiddelde tijdsbesteding per week met betrekking tot de tevredenheid over de vergoeding die zij ontvangen weergegeven voor 2012 en 2014. Raadsleden die de vergoeding

Figuur 33. Gemiddelde tijdsbesteding per week naar tevredenheid vergoeding

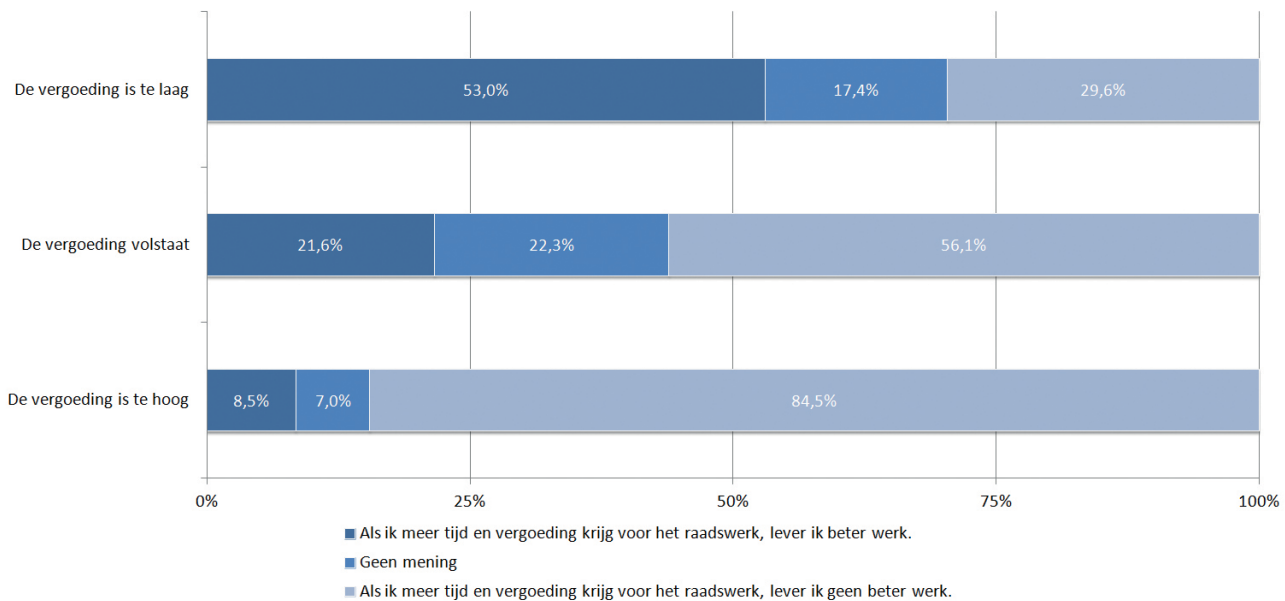
te laag vinden, besteden gemiddeld meer tijd aan het raadswerk dan raadsleden die van mening zijn dat de vergoeding volstaat en raadsleden die van mening zijn dat de vergoeding te hoog is. Raadsleden die van mening zijn dat de vergoeding te laag is, besteden gemiddeld 1,4 uur per week meer tijd aan het raadswerk dan raadsleden die de vergoeding te hoog vinden en gemiddeld 1,5 uur per week meer dan raadsleden voor wie de vergoeding volstaat.

Naarmate de gemeente groter is, zijn minder raadsleden van mening dat de vergoeding te laag is en zijn meer raadsleden tevreden over de vergoeding die zij ontvangen. Meer dan de helft van de raadsleden (54,3%) uit de kleinste gemeenten (tot en met 14.000) is in 2014 van mening dat de vergoeding voor het raadswerk te laag is. De significant lagere uurtarieven van raadsleden uit kleinere gemeenten bieden een logische verklaring voor de hoge mate van ontevredenheid onder deze groep raadsleden. In 2012 was nog 64,7% van de raadsleden uit de kleinste gemeenten van mening dat de vergoeding te laag was. In de grootste gemeenten (meer dan 150.000 inwoners) vindt 25,8% van de raadsleden de vergoeding in 2014 te laag. 65,9% van de raadsleden in de grootste gemeenten is van mening dat de vergoeding voor het raadswerk volstaat.

In de enquête is aan raadsleden de volgende stelling voorgelegd: "Als ik meer tijd en vergoeding krijg voor het raadswerk, dan lever ik beter werk". In Figuur 34 is de mening over de verbetering van de kwaliteit van het raadswerk naar tevredenheid over de vergoeding te zien.

53,0% van de raadsleden die van mening zijn dat de vergoeding te laag is, geeft aan beter werk te kunnen leveren als ze meer tijd en vergoeding krijgen. 8,5% van de raadsleden die van mening zijn dat de vergoeding te hoog is en 21,6% van de raadsleden voor wie de vergoeding volstaat, deelt deze mening. 84,5% van de raadsleden die van mening zijn dat de vergoeding te hoog is, geeft aan géén beter werk te leveren als raadsleden meer tijd en vergoeding voor het raadswerk krijgen.

Kwaliteit van het raadswerk naar tevredenheid over de vergoeding

Figuur 34. Kwaliteit van het raadswerk naar tevredenheid over de vergoeding

6.5 Conclusie

De vergoeding die raadsleden voor hun werkzaamheden ontvangen loopt zeer uiteen. Raadsleden uit de kleinste gemeenten (tot en met 8.000 inwoners) ontvangen gemiddeld de laagste vergoeding: € 4,66 per uur. Raadsleden uit de grootste gemeenten (meer dan 375.000 inwoners) ontvangen gemiddeld de hoogste vergoeding, namelijk € 19,38 per uur. De landelijk gemiddelde vergoeding voor raadsleden is in 2014 € 14,20 per uur, bijna 9% hoger dan in 2012.

Nederlandse raadsleden ontvangen in totaal € 106.622.948,76 aan vergoedingen in 2014. Dit bedrag is ten opzichte van 2012 met ruim € 2,7 miljoen gestegen, wat neerkomt op een stijging van 2,6%. Per hoofd van de Nederlandse bevolking bedraagt de vergoeding aan raadsleden in 2014 € 6,31 per jaar, een stijging van 1,7% ten opzichte van 2012.

De kosten voor het vergaderen en het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten bedragen iets meer dan € 54,9 miljoen op jaarbasis. Dit is een stijging van € 2 miljoen ten opzichte van 2012.

Raadsleden die de vergoeding te laag vinden, besteden meer tijd aan het raadswerk dan raadsleden die van mening zijn dat de vergoeding volstaat en raadsleden die van mening zijn dat de vergoeding te hoog is. Ten opzichte van 2012 is een kleiner gedeelte van de raadsleden van mening dat de vergoeding te laag is. Naarmate de gemeente groter is, besteden raadsleden meer tijd aan het raadswerk, maar zijn relatief minder raadsleden van mening dat de vergoeding te laag is en relatief meer raadsleden tevreden over de vergoeding die zij ontvangen.

Vergoeding raadsleden al jaren punt van discussie

De commissie Dijkstal adviseerde jaren geleden de raadsvergoedingen te laten stijgen. Toen dit advies in 2007 werd verwerkt tot een voorstel voor de ministerraad voor de beloningsstructuur in de publieke sector, gaf de VNG aan dat de voorgestelde vergoeding voor raadsleden volstrekt onvoldoende was voor de werkzaamheden die zij verrichten. In het voorstel was ook de onkostenvergoeding voor onder andere raadsleden fors naar beneden bijgesteld. Uiteindelijk kwam het niet tot een nieuwe beloningsstructuur, zoals de commissie Dijkstal had geadviseerd. Slechts een deel van de adviezen van de commissie Dijkstal is in concrete besluitvorming vertaald. Zo is het bijvoorbeeld, ondanks de inzet van de VNG, niet gelukt de vergoedingen voor raadsleden substantieel te verhogen. In het kader van de democratische legitimiteit van regionale samenwerkingsverbanden is de discussie rondom vergoedingen voor raadsleden opnieuw opgelaaid. Raadsleden zijn nog meer tijd aan hun raadswerk kwijt door de regionale samenwerkingsverbanden. Vooral voor raadsleden uit kleinere gemeenten is dat een behoorlijke taakverzwaring. Om te voorkomen dat raadsleden uit kleine gemeenten aan de kant blijven staan, pleit Raadslid.Nu daarom voor een gelijkmatiger vergoeding voor raadsleden uit grote en kleine gemeenten.

7. Internetgebruik

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de vijfde en laatste onderzoeksvraag: 'In hoeverre maken gemeenteraadsleden in 2014 gebruik van internet in het kader van hun volksvertegenwoordigende taken?'. De ontwikkelingen op digitaal gebied volgen elkaar razendsnel op. In 2014 heeft ruim 96% van de Nederlandse huishoudens toegang tot internet⁴². Bijna 9 op de 10 Nederlanders maakt in 2014 gebruik van social media⁴³. De komst van digitale platforms als Facebook en Twitter heeft ook invloed op de lokale politiek. Internet en met name social media bieden raadsleden en burgers laagdrempelige mogelijkheden om met elkaar in contact te komen en in gesprek te gaan.

De Raad voor het openbaar bestuur heeft in 2012 onderzoek gedaan naar de kansen en risico's van sociale media in de representatieve democratie, en constateert in het bijbehorende rapport dat er "voor politici, politieke partijen en ministeries in sociale media grote kansen liggen besloten"⁴⁴. Reden genoeg om te onderzoeken hoe het internetgebruik en de activiteit van raadsleden op social media eruit ziet anno 2014.

De eerste paragraaf beschrijft het digitale contact tussen raadsleden en burgers in algemene zin. In de tweede paragraaf wordt dieper ingegaan op de verschillende digitale toepassingen die raadsleden gebruiken en mogelijke invloeden van gemeentegrootte, politieke partij, leeftijd en geslacht op de volksvertegenwoordigende internetactiviteiten van raadsleden. In de derde paragraaf komt het gebruik van social media tijdens raadsvergaderingen aan bod. Het hoofdstuk besluit met een conclusie.

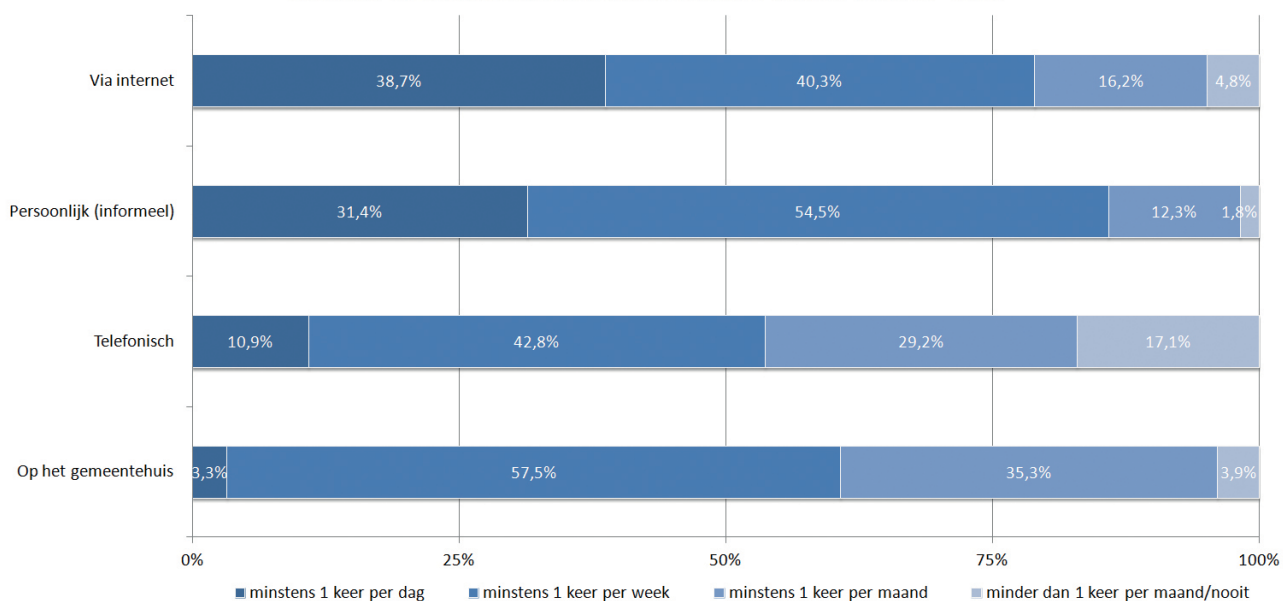
7.1 Algemeen

Raadsleden communiceren op verschillende manieren met burgers binnen hun gemeente. Om de internetactiviteiten van raadsleden op waarde te kunnen schatten, vergelijken we eerst het digitale contact met andere vormen van contact tussen raadsleden en burgers. We onderscheiden naast het digitale kanaal nog drie afzonderlijke kanalen waarlangs het contact verloopt: persoonlijk contact naar aanleiding van dagelijkse bezigheden (zoals met collega's, op de sportclub of in de supermarkt), telefonisch contact en contact naar aanleiding van een bijeenkomst op het gemeentehuis, zoals een (raads)vergadering of spreekuur.

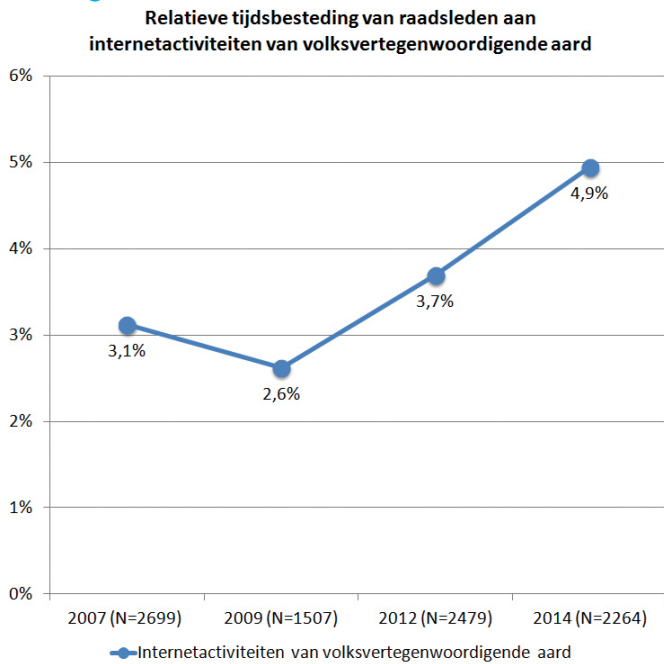
Figuur 35 laat zien hoe vaak raadsleden via de verschillende kanalen met burgers in contact komen. Hieruit blijkt dat het internet anno 2014 een prominente rol speelt in de communicatie tussen raadsleden en burgers. Ruim 38% van de raadsleden heeft dagelijks contact met de burger via internet, 79% van hen communiceert minstens 1 keer per week via internet met de burger.

In hoofdstuk 5 van dit rapport is dieper ingegaan op de tijdsbesteding van raadsleden. Tabel 1 in dat hoofdstuk laat zien dat raadsleden in 2014 gemiddeld 4,9% van hun tijd aan volksvertegenwoordigende internetactiviteiten besteden; gemiddeld iets meer dan 47 minuten per week. In Figuur 36 is te zien dat de relatieve tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende internetactiviteiten sinds 2009 een stijgende lijn vertoont.

Frequentie van contact tussen raadsleden en burgers in 2014 naar kanaal (N = 2193)

Figuur 37. Tevredenheid van raadsleden over tijdsbesteding aan internetactiviteiten

Figuur 36. Relatieve tijdsbesteding van raadsleden aan internetactiviteiten van volksvertegenwoordigende aard

In hoofdstuk 5 van dit rapport komt ook naar voren dat bijna de helft van de raadsleden niet tevreden is over hun tijdsverdeling aan de verschillende raadswerkzaamheden in 2014. Wat betreft de internetactiviteiten lopen de meningen van deze ontevreden raadsleden uiteen: 22,5% van hen zou minder tijd aan internetactiviteiten willen besteden, terwijl 17,6% juist meer tijd aan deze activiteiten zou willen besteden. De verschillen ten opzichte van 2012 zijn weergegeven in Figuur 37.

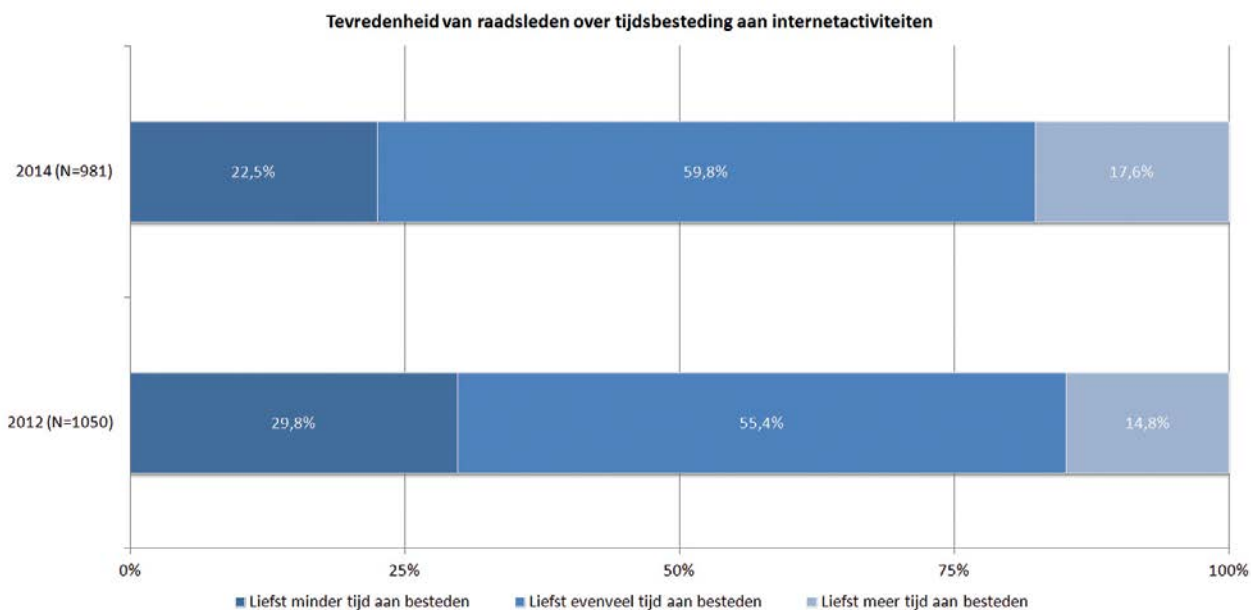
7.2 Digitale toepassingen

Deze paragraaf gaat eerst dieper in op de verschillende digitale toepassingen die raadsleden gebruiken voor contact met burgers, en hoe vaak ze dat doen. Vervolgens is de invloed van gemeentegrootte, politieke partij, leeftijd en geslacht op de volksvertegenwoordigende internetactiviteiten van raadsleden beschreven.

7.2.1 Gebruik van digitale toepassingen

Figuur 38 laat zien welke digitale communicatiemiddelen raadsleden inzetten voor het vervullen van hun volksvertegenwoordigende taak. Het is duidelijk welk medium het meest gebruikt wordt; meer dan 91% van de raadsleden communiceert per e-mail met burgers en organisaties in het kader van het raadswerk. Iets meer dan de helft van de raadsleden (50,4%) zoekt contact via een persoonlijke website of blog, de website van de fractie of websites van de (voornamelijk lokale) media.

Raadsleden maken naast deze ‘traditionele’ internettoepassingen gretig gebruik van verschillende ‘social networking sites’, kortweg ‘social media’. Meer dan de helft van de raadsleden geeft aan als volksvertegenwoordiger actief te zijn op Twitter (57%), op de voet gevolgd door Facebook (51,3%). Meer dan een derde van alle raadsleden (38,4%) is zowel op Twitter als op Facebook te vinden. Een aanzienlijk deel van de raadsleden (32,4%) gebruikt LinkedIn (een zakelijk georiënteerde netwerksite) om met burgers en organisaties in contact te komen ten behoeve van het raadswerk. Meer dan driekwart van de raadsleden (75,6%) maakt gebruik

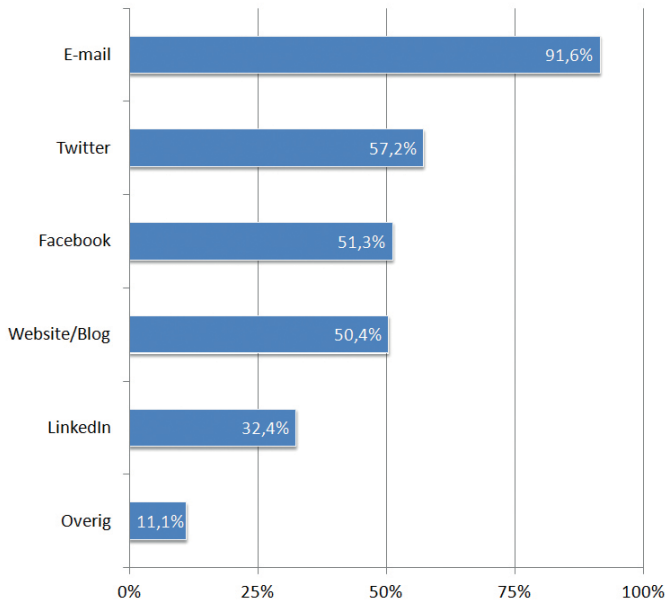
Figuur 35. Frequentie van contact tussen raadsleden en burgers in 2014 naar kanaal

van Twitter, Facebook, LinkedIn, of een combinatie van deze drie in het kader van hun volksvertegenwoordigende werkzaamheden. Een klein gedeelte van de raadsleden (11,1%) is (ook) actief op een ander social media-platform, zoals Google+, YouTube of Instagram.

7.2.2 Frequentie van contact via digitale toepassingen

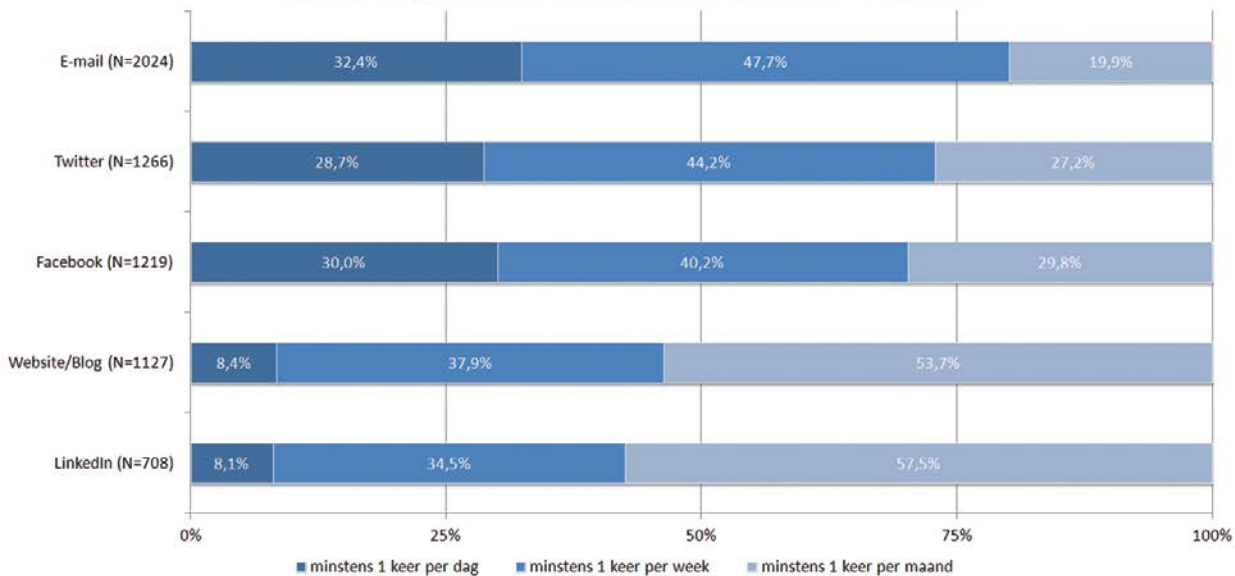
Figuur 39 laat zien hoe vaak raadsleden via de vijf meest door hen gebruikte digitale toepassingen met burgers in contact komen. E-mail wordt het meest gebruikt voor dagelijks contact tussen raadsleden en burgers; bijna een derde van de raadsleden die via e-mail in contact komt met de burger doet dat minstens één keer per dag. Ook gebruiken veel raadsleden dagelijks social media om in contact te komen met de burger; 30% van de raadsleden die vanuit hun volksvertegenwoordigende rol actief zijn op Facebook gebruikt dit platform minstens één keer per dag, onder de Twitterende raadsleden ligt het percentage dagelijkse gebruikers op 28,7%. Contact via een website of persoonlijk blog en LinkedIn vindt aanzienlijk minder frequent plaats; minder dan één op de tien raadsleden die deze toepassingen gebruikt in het kader van volksvertegenwoordigende taken doet dat dagelijks.

Gebruik van digitale communicatiemiddelen door raadsleden in 2014 (N = 2177)

Figuur 38. Gebruik van digitale communicatiemiddelen door raadsleden in 2014

Frequentie van digitaal contact tussen raadsleden en burgers in 2014 naar toepassing

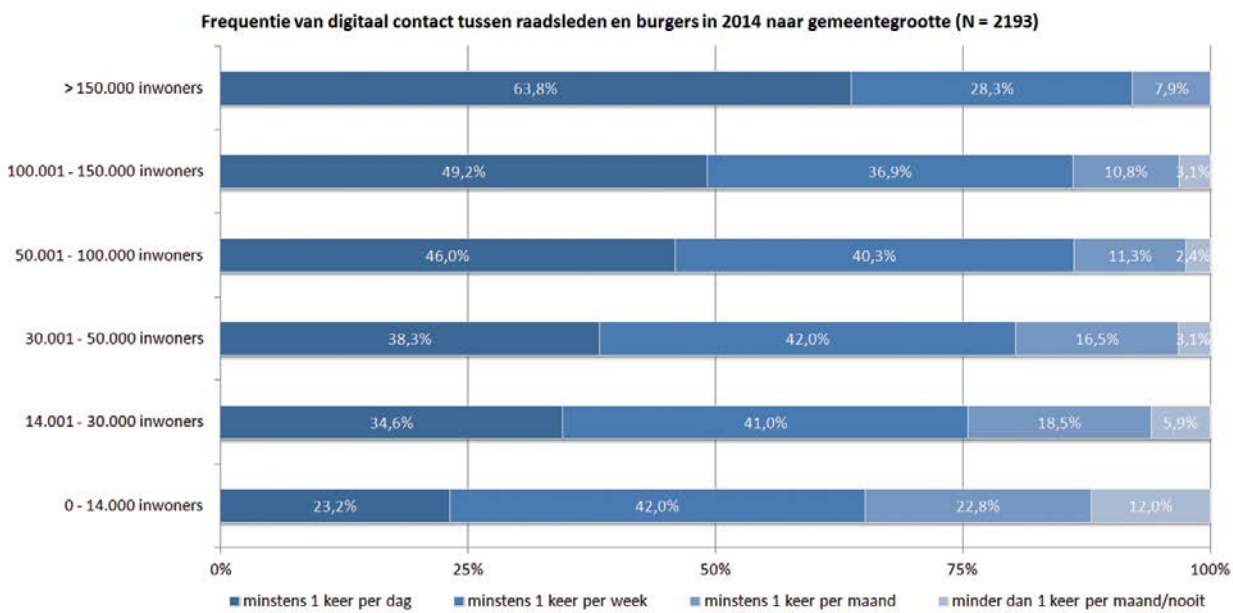

Figuur 39. Frequentie van digitaal contact tussen raadsleden en burgers in 2014 naar toepassing

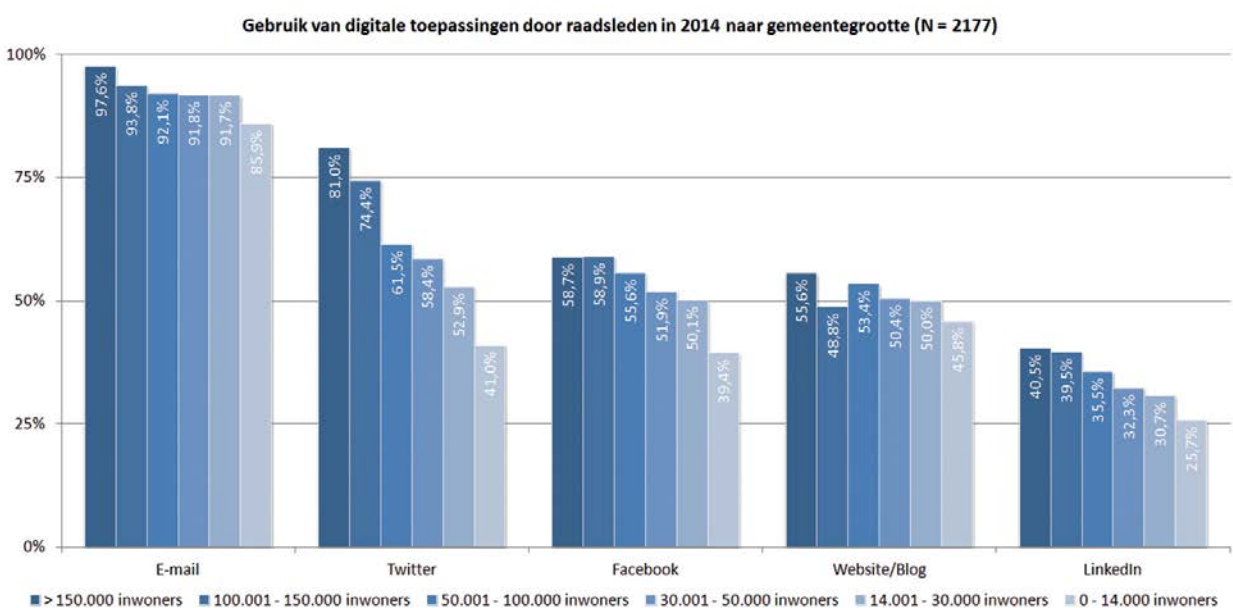
7.2.3 Internetgebruik naar gemeentegrootte

De tijdsbesteding aan internetactiviteiten vertoont samenhang met de gemeentegrootte. Naarmate een gemeente groter is, besteden raadsleden relatief meer tijd aan activiteiten op internet. In Figuur 40 is te zien dat de gemeentegrootte ook invloed heeft op de frequentie van digitaal contact; hoe meer inwoners een gemeente telt, hoe vaker haar raadsleden via internet in contact komen met de burger.

In Figuur 41 is het gebruik van de verschillende digitale toepassingen door raadsleden in 2014 naar gemeentegrootte weergegeven. Er zijn weinig verschillen tussen raadsleden uit kleine of grote gemeenten wat betreft de 'traditionele' digitale toepassingen (e-mail, een eigen website of een persoonlijk blog). Op het gebied van social media is dat echter wel het geval; hoe groter een gemeente is, hoe meer raadsleden verhoudingsgewijs actief zijn op Twitter, Facebook en LinkedIn. In het geval van Twitter zijn de verschillen het grootst; in gemeenten met meer dan 150.000 inwoners is 81% van de raadsleden op Twitter actief, tegenover 41% van de raadsleden in gemeenten met minder dan 14.000 inwoners.

Figuur 40. Frequentie van digitaal contact tussen raadsleden en burgers in 2014 naar gemeentegrootte

Figuur 41. Gebruik van digitale toepassingen door raadsleden in 2014 naar gemeentegrootte

7.2.4 Internetgebruik naar politieke partij

Raadsleden van de SP besteden in vergelijking met andere partijen relatief veel tijd aan volksvertegenwoordigende internetactiviteiten (gemiddeld 6,3% van hun totale tijdsbesteding), raadsleden van de SGP besteden daar relatief de minste tijd aan (gemiddeld 4,1% van hun totale tijdsbesteding).

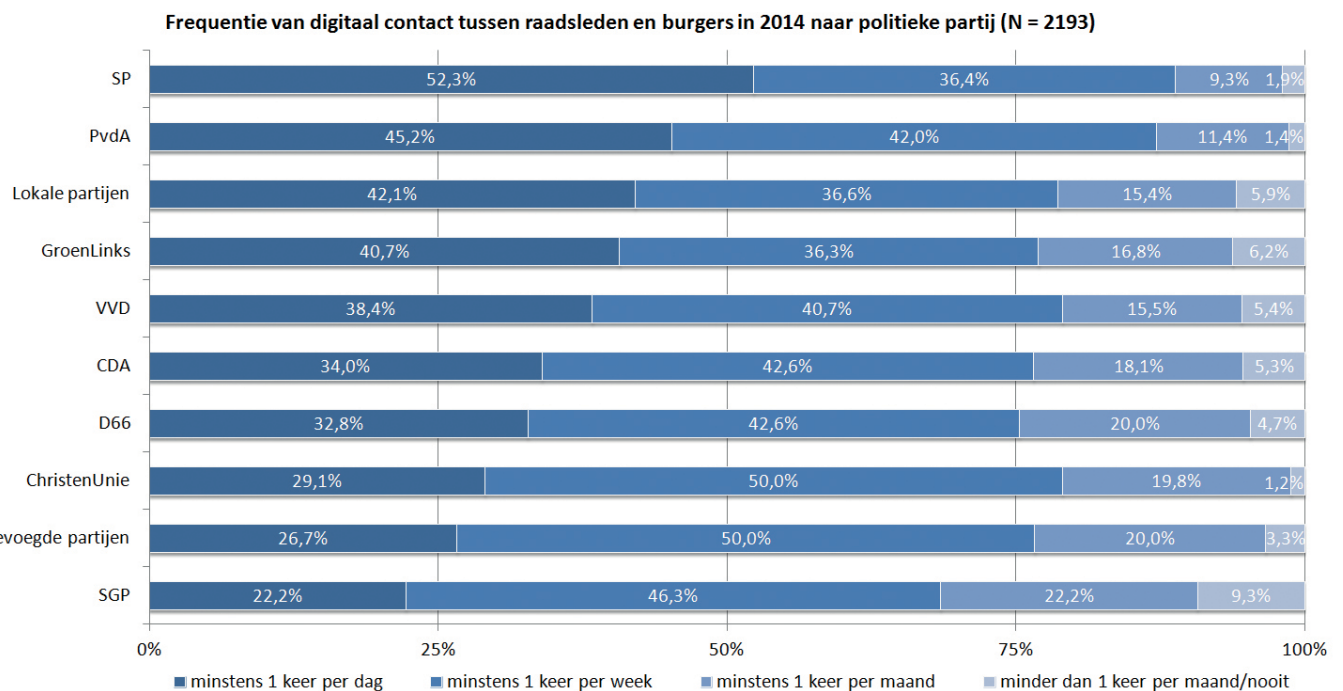
Figuur 42 geeft voor elke partij de frequentie van digitaal contact tussen raadsleden en burgers weer. De partijen zijn geordend naar de mate van dagelijks digitaal contact van hun raadsleden. Meer dan de helft van de raadsleden van de SP geeft aan minimaal 1 keer per dag via internet met de burger in contact te komen. Binnen de andere partijen ligt dat percentage onder de 50%. Binnen de SGP is het aandeel raadsleden dat dagelijks via internet met de burger communiceert het kleinst; 22,2%. Voor alle partijen geldt dat meer dan 90% van de raadsleden minstens 1 keer per maand digitaal contact met de burger heeft.

Er is tevens onderzocht welke digitale toepassingen de raadsleden van de verschillende partijen gebruiken. Het gebruik van e-mail

ligt binnen alle partijen boven de 90%. Het gebruik van een eigen website of blog loopt daarentegen sterk uiteen. Raadsleden van het CDA en de SGP maken hier relatief weinig gebruik van (39%), terwijl het voor raadsleden van GroenLinks juist het meest gebruikte medium na e-mail is (71%).

Wat opvalt is dat de raadsleden van de SGP een stuk minder gebruik maken van social media dan de rest; 35% van de SGP-raadsleden is actief op Twitter, 15% van hen gebruikt Facebook voor het raadswerk. Binnen de andere partijen schommelt het Twittergebruik tussen de 55% (CDA) en 70% (GroenLinks) en het Facebookgebruik tussen de 45% (D66) en 56% (GroenLinks).

Raadsleden van de VVD zijn opvallend veel op LinkedIn te vinden. Meer dan 48% van hen gebruikt de zakelijke netwerksite om in contact te komen met burgers en organisaties in het kader van het raadswerk. Binnen de andere partijen schommelt het percentage raadsleden dat op LinkedIn actief is tussen de 24% (GroenLinks) en de 35% (CDA).

Figuur 42. Frequentie van digitaal contact tussen raadsleden en burgers in 2014 naar politieke partij

7.2.5 Internetgebruik naar leeftijd

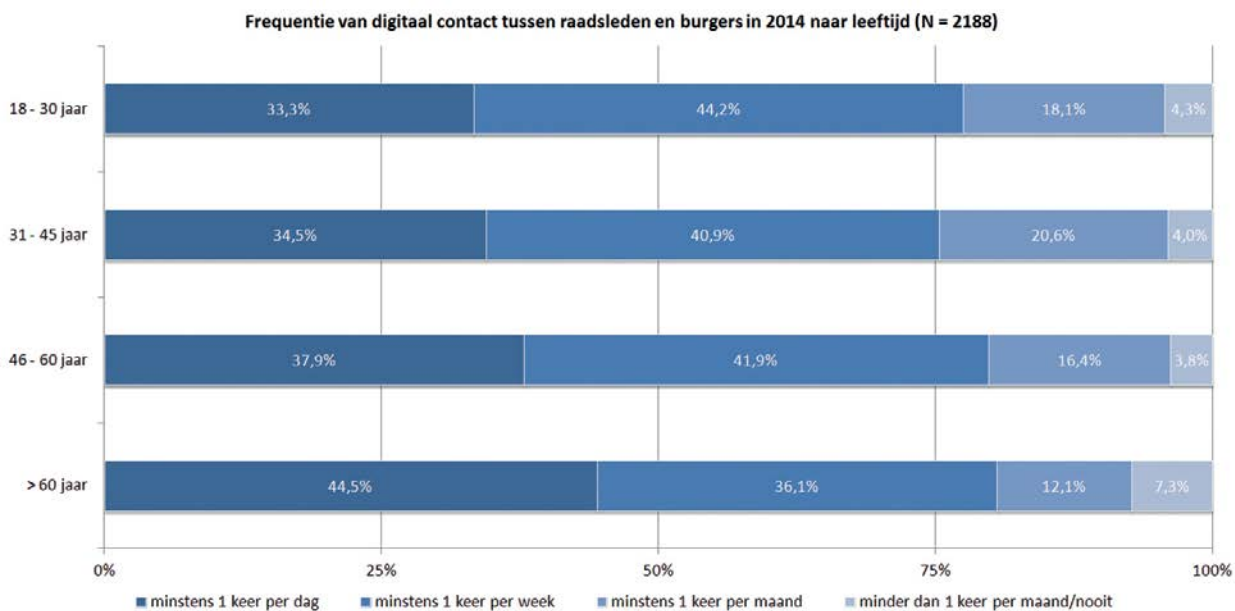
Raadsleden van 60 jaar en ouder besteden gemiddeld de meeste tijd aan internetactiviteiten. Een groot gedeelte van hen komt dagelijks via internet met de burger in contact. In Figuur 43 is te zien dat de frequentie van digitaal contact over het algemeen toeneemt naarmate een raadslid ouder is. Tegelijkertijd bevat de oudste leeftijdscategorie relatief de grootste groep raadsleden die aangeeft zelden (minder dan 1 keer per maand) of nooit via internet contact met burgers te hebben.

In Figuur 44 is het gebruik van diverse digitale toepassingen voor raadsleden in verschillende leeftijdscategorieën weergegeven. Het gebruik van een eigen website, blog, Facebook en Twitter neemt af naarmate raadsleden ouder zijn, maar het gebruik van e-mail en LinkedIn blijft stabiel.

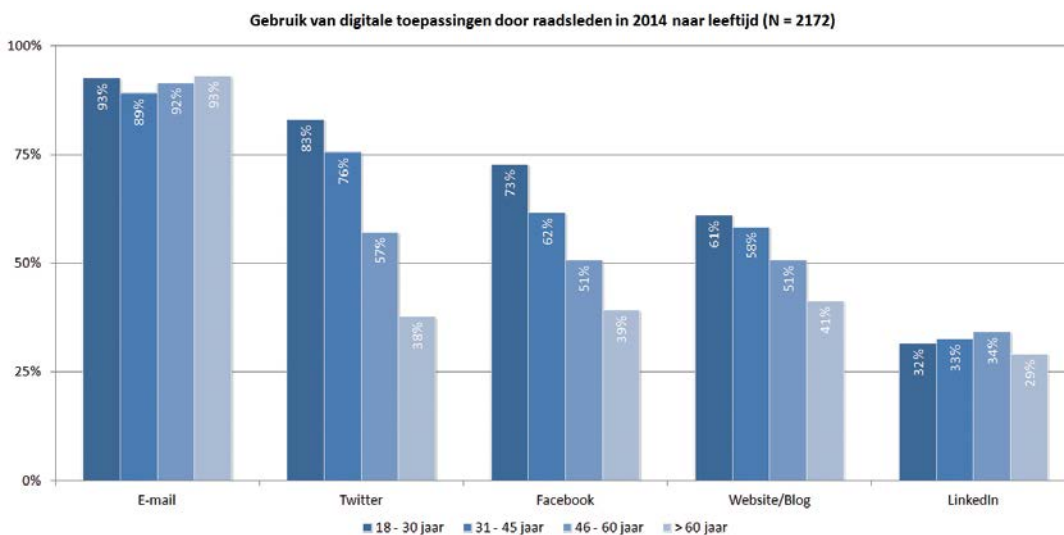
7.2.6 Internetgebruik naar geslacht

Vrouwelijke raadsleden besteden relatief de meeste tijd aan volksvertegenwoordigende internetactiviteiten; 5,3% van het totaal. Bij de mannen ligt dat op 4,8%. De frequentie van digitaal contact vertoont geen noemenswaardige verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke raadsleden.

Vrouwelijke raadsleden zijn vaker dan mannelijke raadsleden actief op Facebook, Twitter en/of LinkedIn, en maken vaker gebruik van een eigen website of blog. Het gebruik van e-mail door mannelijke en vrouwelijke raadsleden is nagenoeg gelijk.

Figuur 43. Frequentie van digitaal contact tussen raadsleden en burgers in 2014 naar leeftijd

Figuur 44. Gebruik van digitale toepassingen door raadsleden in 2014 naar leeftijd

7.3 Gebruik van social media tijdens raadsvergaderingen

De digitalisering van de samenleving en de opkomst van social media zijn ook in de raadszaal niet onopgemerkt gebleven. In de vorige editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek is onder andere papierloos vergaderen onderzocht. Gedurende het onderzoek van 2012 gaf 35% van de raadsleden aan dat de raad in hun gemeente al volledig of gedeeltelijk papierloos vergaderde. In 85% van de gemeenten waar de raadsleden in 2012 nog niet papierloos werkten, bestonden op dat moment wel plannen om in de nabije toekomst op papierloos vergaderen over te stappen⁴⁵.

Bij papierloos vergaderen worden de stukken niet op papier, maar in digitale vorm uitgewisseld. De raadsleden lezen deze stukken op hun eigen computer, laptop of tablet, of op apparatuur die hun gemeente beschikbaar stelt. De webenquête van 2014 bevatte enkele vragen over dit onderwerp. 78% van de gemeenten voorziet de raadsleden van apparatuur ofwel financiële ondersteuning voor de aanschaf ervan. In de meeste gevallen gaat het om een tablet, zoals een iPad. Deze ontwikkeling leidt ertoe dat bijna elk raadslid tegenwoordig een laptop, tablet of smartphone voor zich heeft gedurende vergaderingen of andere bijeenkomsten.

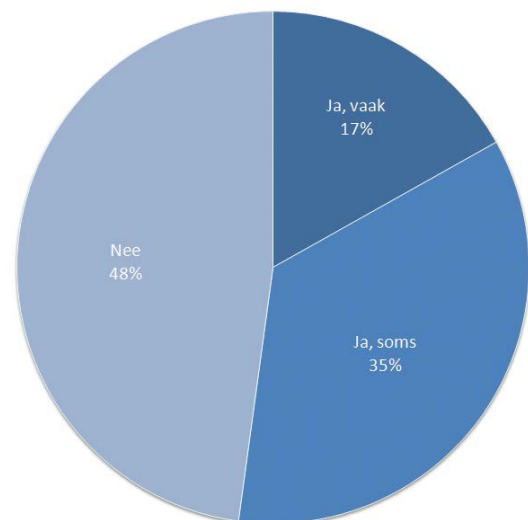
Figuur 45 laat zien dat iets meer dan de helft van de raadsleden wel eens gebruik maakt van social media tijdens een raadsvergadering. 17% van de raadsleden doet dat regelmatig, 35% af en toe. 48% van de raadsleden geeft aan geen social media te gebruiken tijdens een raadsvergadering.

De opvattingen van raadsleden over het gebruiken van social media tijdens een raadsvergadering lopen sterk uiteen. Voorstanders zijn van mening dat het de transparantie van het lokaal bestuur ten goede komt en dat het kan zorgen voor een verlevendiging van het debat. Zij zien social media als een laagdrempelig en dynamisch medium om burgers bij het politieke debat te betrekken en om ideeën en meningen te verzamelen. Tegenstanders zijn van mening dat social media teveel afleidt van het daadwerkelijke debat dat

in de raadszaal wordt gevoerd. Zij waarschuwen tevens voor de mogelijke uitsluiting van mensen die niet actief zijn op social media. Veel raadsleden zijn daarnaast van mening dat het niet fatsoenlijk is om de aandacht van de vergadering af te wenden.

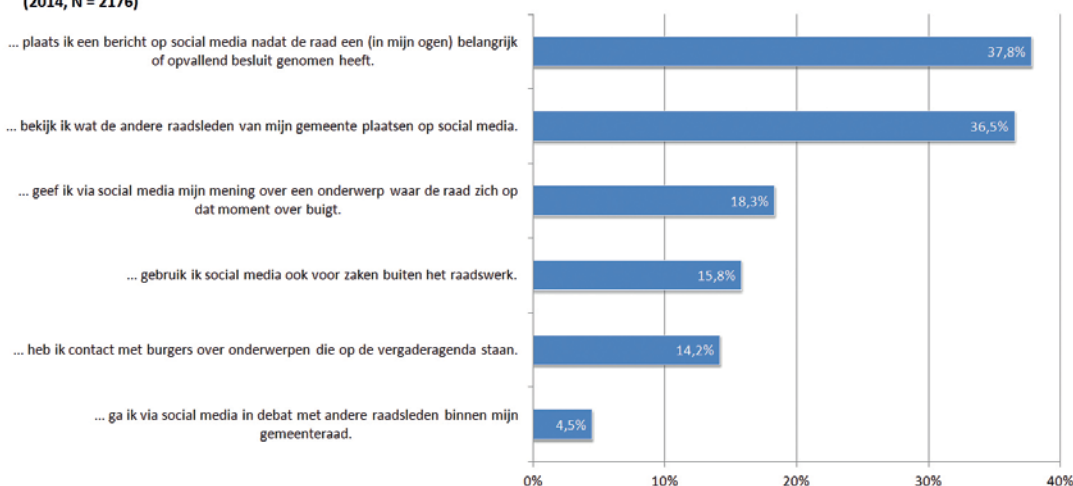
Figuur 46 laat zien waar raadsleden social media precies voor gebruiken tijdens raadsvergaderingen. Een belangrijk of opvallend raadsbesluit vormt voor 37,8% van de raadsleden aanleiding om tijdens een vergadering berichten via social media te verspreiden. Het blijkt tevens dat een groot gedeelte van de raadsleden benieuwd is naar de berichten die door hun collega-raadsleden op social media geplaatst worden; 36,5% van de raadsleden gebruikt om deze reden social media tijdens de raadsvergadering. Slechts een klein gedeelte van de raadsleden (4,5%) gaat tijdens de raadsvergadering via social media in debat met hun collega's. Ook contact met burgers via social media komt relatief weinig voor tijdens raadsvergaderingen. Opvallend genoeg geeft 15,8% van de raadsleden aan dat ze tijdens raadsvergaderingen ook wel eens social media gebruiken voor zaken die niets met het raadswerk te maken hebben.

Maakt u tijdens een raadsvergadering wel eens gebruik van social media? (2014, N = 2176)

Figuur 45. Gebruik van social media tijdens raadsvergaderingen in 2014

Tijdens een raadsvergadering... (2014, N = 2176)

Figuur 46. Aard van social media-gebruik tijdens een raadsvergadering

7.4 Conclusie

Het internet is anno 2014 onmisbaar voor Nederlandse raadsleden. Sinds 2009 zijn raadsleden relatief steeds meer tijd gaan besteden aan internetactiviteiten, bijna 40% van de raadsleden komt in 2014 dagelijks via internet in contact met de burger.

E-mail vormt in 2014 het belangrijkste digitale medium voor raadsleden. Het is de meest gebruikte digitale toepassing, ongeacht gemeentegrootte, partij, leeftijd of geslacht. E-mail is tevens het medium dat raadsleden het meest voor dagelijkse digitale communicatie met de burger gebruiken.

Social media speelt anno 2014 een prominente rol in het vervullen van de volksvertegenwoordigende taken van het raadslid. Meer dan drie kwart van de raadsleden is momenteel als volksvertegenwoordiger actief op Twitter, Facebook, LinkedIn of een combinatie van deze drie platforms. Raadsleden uit grotere gemeenten maken meer gebruik van social media dan raadsleden uit kleinere gemeenten, jongere raadsleden meer dan oudere raadsleden en vrouwelijke raadsleden meer dan mannelijke raadsleden. Ook tijdens de raadsvergadering speelt social media een rol; meer dan de helft van de raadsleden geeft aan wel eens van social media gebruik te maken tijdens de vergadering. Een belangrijk of opvallend besluit van de raad en het bekijken van de social media-activiteit van collega-raadsleden vormen daar de belangrijkste redenen voor.

Eelco Eerenberg @eelcoeerenberg · 18 dec.
Gemeenteraad @Raad053 gunt @fctwente een nieuwe start. Dank aan iedereen die hielp dit mogelijk te maken!

Arnoud Jullens @ArnoudJullens · 17 dec.
Gemeenteraad van Leiden heeft zojuist besloten 1,5mio euro bij te dragen aan het (nu) op te richten centrum voor innovatie&ondernemerschap

WaltervanderCrujisen @wltrrr · 17 dec.
Als een gemeenteraad iets doet wat sommigen niet zien zitten is het volgens hen ondemocratisch. Logica gevolg van jarenlange volksmennenrij.

vraagstaart @vraagstaart · 16 dec.
"Voordat de gemeenteraad een besluit neemt, mogen inwoners hun mening geven." Mij dunkt dat die mening wel helder is. #Geldermalsen

Maarten Driessen @MaartenDriessen · 16 dec.
In gemeenteraad Someren wordt getwijfeld of gemeenteraad Helmond wel juiste en volledige informatie krijgt van Helmondse college #Peel6.1

Pritt @Pritt · 16 dec.
UPDATE - ME GEARRIVEERD IN GELDERMALSEN - GeenStijl: LIVE AZC TV - Gemeenteraad Geldermalsen - geenstijl.nl/mt/archieven/2...

GeenStijl: LIVE AZC TV - CHAOS IN GELDERMALSEN
Politie lost schoten bij gemeentehuis Geldermalsen. Raadszaal ontruimd. #Omroepgld
pic.twitter.com/hUrVOHgJH0 — Petra Kuzee (@petr...
geenstijl.nl

Mohamed el Mokaddem @MohamedMokaddem · 15 dec.
Na een lange tijd te zijn weggeweest, is hij weer terug in de gemeenteraad. Welcome back John! @LPFWestland

David Dessers @David_Dessers · 14 dec.
Leuvense gemeenteraad stemt motie tegen Uplace. Groen, VLD, SP.A en CD&V zijn tegen Uplace gekant. N-VA en VB steunen motie niet. #grleuven

8. Conclusies

Voorliggend onderzoek is ingegaan op de tijdsbesteding, werkzaamheden en honorering van gemeenteraadsleden in 2014, waarbij de vergelijking is gemaakt met de tijdsbesteding, werkzaamheden en honorering van gemeenteraadsleden in 2007, 2009 en 2012. Tevens is onderzoek gedaan naar het gebruik van internet door gemeenteraadsleden in het kader van hun volksvertegenwoordigende taak. Dit hoofdstuk geeft allereerst de antwoorden op de gestelde onderzoeksvragen, waarna de hoofdvraag beantwoord wordt.

8.1 Theoretisch profiel

1. Wat is er in recente onderzoeken bekend over het dualisme in relatie tot de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland?

De dualisering van het gemeentebestuur is inmiddels grotendeels uitgekristalliseerd; op het moment van schrijven is de vierde raadsperiode sinds de invoering van het dualisme in volle gang. De betrokken actoren (raadsleden, griffiers, wethouders, burgemeesters) zijn vertrouwd geraakt met de rollen die zij vervullen binnen het geheel en de onderlinge verhoudingen zijn duidelijk geworden. Het duale stelstel staat anno 2014 niet meer ter discussie, maar dat betekent niet dat de doelen die de wetgever in 2002 voor ogen had zonder meer bereikt zijn. De ontvlechting van gemeenteraad en college kan als voltooid gezien worden, maar het ambt van gemeenteraadslid is zeker niet vrij van problemen. Uitkomsten van recente onderzoeken en de bestaande literatuur op dit gebied schetsen zonder uitzondering een beeld van het gemeenteraadslid dat ver van de aanbevelingen van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur af ligt.

Eén van de adviezen van de Stuurgroep luidde dat het aantal uren dat raadsleden aan het raadswerk besteden omlaag gebracht diende te worden om het deeltijd karakter van het raadslidmaatschap te waarborgen. Uit voorgaande edities van het Nationaal Raadsledenonderzoek blijkt echter dat het raadswerk onverminderd veel tijd kost; de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden lag in 2007 en 2009 rond de 14 uur per week, maar liep in 2012 op naar gemiddeld 17 uur per week. De hoge werkdruk die raadsleden ervaren maken het moeilijk om het raadswerk te combineren met een baan of het volgen van een opleiding. Dit gegeven beïnvloedt het rekruteren en (her)verkiezbaar stellen van kandidaten in sterke mate.

De Stuurgroep stelde tevens een evenredige tijdsverdeling over bestuurlijke en volksvertegenwoordigende werkzaamheden voor. In de praktijk blijkt de door de Stuurgroep voorgestelde verhouding structureel onhaalbaar. Raadsleden worden grotendeels in beslag genomen door bestuurlijke zaken, wat ten koste gaat van hun volksvertegenwoordigende werkzaamheden.

8.2 Tijdsbesteding

2. Wat is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland in 2014 en in hoeverre verschilt deze van de tijdsbesteding in 2007, 2009 en 2012?

Het Nederlandse gemeenteraadslid besteedt in 2014 gemiddeld 15,9 uur per week aan het raadswerk, 5,1% minder dan in 2012.

	2007	2009	2012	2014
Gemiddeld aantal uur per week	14,01	13,95	16,76	15,91

De tijdsbesteding van raadsleden hangt sterk samen met de gemeentegrootte waarin zij actief zijn; hoe groter de gemeente, hoe meer tijd de betreffende raadsleden aan het raadswerk besteden. Raadsleden in de grootste gemeenten (meer dan 150.000 inwoners) besteden gemiddeld twee keer zo veel tijd aan het raadswerk als hun collega's in de kleinste gemeenten (tot en met 14.000 inwoners).

Ook op partijniveau verschilt de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden. Ten opzichte van 2012 zijn de onderlinge verschillen echter kleiner geworden. Raadsleden van linksgeoriënteerde partijen besteden gemiddeld meer tijd aan het raadswerk dan raadsleden van rechtsgeoriënteerde, lokale of samengevoegde partijen.

De gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden verschilt daarnaast naar geslacht (vrouwelijke raadsleden besteden gemiddeld meer tijd aan het raadswerk dan mannelijke raadsleden), leeftijd (raadsleden tussen de 31 en 60 jaar besteden gemiddeld minder tijd aan het raadswerk raadsleden die jonger dan 30 of ouder dan 60 zijn), functie (fractievoorzitters besteden gemiddeld meer tijd aan het raadswerk dan 'reguliere' raadsleden) en rol (raadsleden in oppositiepartijen besteden gemiddeld meer tijd aan het raadswerk dan raadsleden in coalitiepartijen).

Bijna 70% van de raadsleden combineert het raadswerk in 2014 met een betaalde baan en/of opleiding. Hieraan besteden zij gemiddeld meer dan 30 uur per week. De totale werkbelasting van raadsleden met een betaalde baan en/of een opleiding naast het raadswerk is in 2014 gemiddeld 45,5 uur per week.

In 2014 is 62,5% van de raadsleden tevreden over het totaal aantal uur dat hij of zij gemiddeld per week aan het raadswerk besteedt; een lichte stijging ten opzichte van 2012 en 2009.

8.3 Werkzaamheden

3. Wat is de tijdsbesteding gerelateerd aan de werkzaamheden van gemeenteraadsleden in Nederland in 2014 en in hoeverre verschilt de tijdsbesteding aan deze werkzaamheden ten opzichte van 2007, 2009 en 2012?

Nederlandse raadsleden besteden in 2014 gemiddeld 64,8% van de tijd aan bestuurlijke activiteiten en 30,9% van de tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Ten opzichte van 2012 besteden zij relatief minder tijd aan bestuurlijke activiteiten en relatief meer tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Het verschil tussen de huidige verhouding en de aanbeveling van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur om minimaal 50% van de tijd te besteden aan volksvertegenwoordigende activiteiten blijft echter aanzienlijk.

	2007	2009	2012	2014
Bestuurlijke activiteiten	66,7%	64,5%	66,0%	64,8%
Volksvertegenwoordigende activiteiten	29,5%	30,8%	29,8%	30,9%
Overige activiteiten	3,8%	4,7%	4,2%	4,3%

Ten opzichte van 2012 besteden raadsleden van de meeste politieke partijen relatief minder tijd aan bestuurlijke activiteiten en meer tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten, met uitzondering van raadsleden van de PvdA, D66 en GroenLinks. Raadsleden van de SP besteden relatief de meeste tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten, raadsleden van de SGP besteden relatief de meeste tijd aan bestuurlijke activiteiten.

In 2014 is 44,2% van de raadsleden niet tevreden over de verdeling van tijd over de verschillende werkzaamheden. Het merendeel van de ontevreden raadsleden zou graag minder tijd besteden aan bestuurlijke activiteiten (zoals het lezen van stukken, vergaderingen of stadhuiswerk) en meer tijd besteden aan volksvertegenwoordigende activiteiten (zoals contact met burgers, werkbezoeken of buurt- en wijkbijeenkomsten).

8.4 Honorering

4. Welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden in Nederland voor het raadswerk in 2014 en in hoeverre verschilt deze van de vergoeding in 2007, 2009 en 2012?

Nederlandse raadsleden ontvangen in totaal € 106.622.948,76 aan vergoedingen in 2014. Het totaalbedrag is ten opzichte van 2012 ruim € 2,7 miljoen gestegen, een toename van 2,6%. Per hoofd van de Nederlandse bevolking bedraagt de vergoeding aan raadsleden in 2014 € 6,31, een stijging van 1,7% ten opzichte van 2012.

	2007	2009	2012	2014
Totaalbedrag vergoedingen op jaarbasis	€83 milj.	€91 milj.	€104 milj.	€107 milj.
Gemiddeld uurtarief	€12,20	€13,50	€13,04	€14,20

In 2014 bedraagt de gemiddelde vergoeding voor gemeenteraadsleden € 14,20 per uur, bijna 9% meer dan in 2012; toen lag het gemiddelde uurtarief ruim één euro lager op € 13,04 per uur. Het uurtarief van raadsleden loopt echter sterk uiteen; in de kleinste gemeenten (tot en met 8.000 inwoners) ontvangen raadsleden in 2014 gemiddeld € 4,66 per uur, terwijl de raadsleden uit de grootste gemeenten (meer dan 375.000 inwoners) in 2014 gemiddeld € 19,38 per uur ontvangen.

Raadsleden die de vergoeding te laag vinden, besteden meer tijd aan het raadswerk dan raadsleden die van mening zijn dat de vergoeding volstaat of zelfs te hoog is. Ten opzichte van 2012 is een kleiner gedeelte van de raadsleden van mening dat de vergoeding te laag is.

8.5 Internetgebruik

5. In hoeverre maken gemeenteraadsleden in 2014 gebruik van internet in het kader van hun volksvertegenwoordigende taken?

Het internet is anno 2014 onmisbaar voor Nederlandse raadsleden. Sinds 2009 zijn raadsleden relatief steeds meer tijd gaan besteden aan internetactiviteiten, bijna 40% van de raadsleden komt in 2014 dagelijks via internet in contact met de burger.

E-mail is in 2014 het belangrijkste digitale medium onder raadsleden; bijna alle raadsleden gebruiken het, en het is tevens het medium dat raadsleden het meest voor dagelijkse communicatie met de burger inzetten. Ook social media speelt anno 2014 een prominente rol in het vervullen van de volksvertegenwoordigende taken van het raadslid. Meer dan driekwart van de raadsleden is momenteel als volksvertegenwoordiger actief op Twitter, Facebook, LinkedIn of een combinatie van deze drie platforms. Raadsleden uit grotere gemeenten maken meer gebruik van social media dan raadsleden uit kleinere gemeenten, jongere raadsleden meer dan oudere raadsleden en vrouwelijke raadsleden meer dan mannelijke raadsleden.

Ook tijdens de raadsvergadering speelt social media een rol; meer dan de helft van de raadsleden geeft aan wel eens van social media gebruik te maken tijdens de vergadering. Een belangrijk of opvallend besluit van de raad en het bekijken van de social media-activiteit van collega-raadsleden vormen daar de belangrijkste redenen voor.

Lees de beantwoording van de hoofdvraag op pagina 48.

Eindnoten

1. Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur. (2004). Aangelegd samen om in vrijheid samen te werken. Dualisering: bijsturing geboden. Den Haag.
2. De Jager-de Lange, A., & Post, W. E. J. (2008). Het gemeenteraadslid. Nijmegen: Daadkracht
3. Flos, B. J., de Jager-de Lange, A., & Snijder, E. J. (2010). Nationaal Raadsledenonderzoek 2009. Nijmegen: Daadkracht
4. Flos, B. J., de Jager-de Lange, A., & Theuns, L. (2012). Nationaal Raadsledenonderzoek 2012. Nijmegen: Daadkracht
5. Geraadpleegd via http://wetten.overheid.nl/BWBR0006536/geldigheidsdatum_01-01-2014
6. <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/classificaties/overzicht/gemeentelijke-indeling/2014/default.htm>
7. De contactgegevens van raadsleden zijn verzameld van 1 september 2014 t/m 1 december 2014. Hierdoor is het mogelijk dat tussen de inventarisatie en de openstelling van de webenquête veranderingen hebben plaats gevonden in de samenstelling van gemeenteraden.
8. https://almanak.overheid.nl/categorie/2/Gemeenten_A-Z/
9. Deze exportbestanden zijn beschikbaar via <ftp://oorg.asp4all.nl> en <http://oorg.asp4all.nl>. De bestanden worden in XML-formaat aangeboden en mogen vrij worden hergebruikt.
10. <http://oorg.asp4all.nl/20140910220000.xml>
11. Wegens gemeentelijke herindelingen per 1 januari 2015 hebben er in een klein aantal gemeenten op 19 maar t 2014 géén gemeenteraadsverkiezingen plaatsgevonden. In de betreffende gemeenten is de zittingsduur van de raadsleden met 8 maanden verlengd.
12. Verzenddatum 1e herinnering: 19 december 2014. Verzenddatum 2e herinnering: 6 januari 2015.
13. Voorheen hadden gemeenteraden de mogelijkheid om bij verordening maximaal 20% naar beneden af te wijken van de maximale vergoeding voor de werkzaamheden van raadsleden. Deze bevoegdheid is per 1 juli 2014 geschrapt uit het Rechtspositiebesluit raads- en commissieleden: Directie Arbeidszaken Publieke Sector. (2014). Besluit Harmonisering en modernisering rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers. Den Haag: Ministerie van BZK
14. Bij deze respondenten kon de uitnodiging voor de webenquête niet worden afgeleverd. Mogelijke oorzaken hiervoor zijn een foutief e-mailadres, e-mail (spam)filters of gebrek aan ruimte in de mailbox. Naast deze 162 foutmeldingen zijn ook enkele automatische antwoorden ontvangen, waarin raadsleden aangaven dat zij voor een bepaalde tijd niet aanwezig zijn, zij een nieuw e-mailadres hebben of dat de e-mail wordt doorgestuurd naar een ander e-mailadres. Waar mogelijk zijn deze mails naar het juiste adres verzonden.
15. In totaal hebben 2.495 raadsleden deelgenomen aan dit onderzoek. Als gevolg van nadere analyse zijn de antwoorden van drie respondenten ongeldig verklaard. Eén respondent heeft aangegeven dat de verdeling van uren over verschillende werkzaamheden veel overlap bevat, waardoor het totaal aantal uren hoger uitvalt dan werkelijk het geval is. Twee respondenten hebben aangegeven meer dan 100 uur per maand aan 'overige werkzaamheden' te besteden. Vanwege de grote omvang en onbekende aard van deze werkzaamheden zijn de antwoorden van deze respondenten ongeldig verklaard. Het aantal geldige respondenten komt uiteindelijk op 2.492.
16. $(2495 / 8649) * 100 = 28,8\%$
17. $(2495 / 9077) * 100 = 27,5\%$
18. In december 2014 was de gemiddelde leeftijd van de respondenten 52,38 jaar. In maart 2014 waren zij dus gemiddeld 51,63 jaar oud (9 maanden eerder; $52,38 - 0,75 = 51,63$).
19. In het Nationaal Raadsledenonderzoek 2014 vallen onder de categorie lokale partijen ook twee landelijke politieke partijen; de PVV en de PvdD. Deze partijen hebben sinds 2010 in een klein aantal gemeenten deelgenomen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Het aantal zittende raadsleden van deze partijen is relatief klein, waardoor het niet mogelijk is de resultaten van deze partijen afzonderlijk te benoemen in het onderzoek.
20. Berenschot. (2004). Evaluatie van de wet dualisering gemeentebestuur: Eindrapport. Utrecht.
21. Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur. (2004). Aangelegd samen om in vrijheid samen te werken. Dualisering: Bijsturing geboden. Den Haag.
22. De Jager-de Lange, A., & Post, W. E. J. (2008). Het gemeenteraadslid. Nijmegen: Daadkracht
23. B&A Groep. (2008). Staat van het dualisme: Eindrapport. Den Haag.
24. Denters, B., Klok, P., & de Groot, M. (2008). " Een wezenlijke vertegenwoordiging der burgerij ". Over de rollen van de gemeenteraad na de dualisering van het gemeentebestuur. In Congresuitgave Staat van de Dualisering (pp. 59-73). Amersfoort: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
25. Commissie Positie wethouders en raadsleden. (2008). Van werklust naar werklust: Aanbevelingen om het werk van lokale politici (nog) leuker te maken. Den Bosch: VNG
26. Flos, B.-J., de Jager-de Lange, A., & Snijder, E. J. (2010). Nationaal Raadsledenonderzoek 2009. Nijmegen: Daadkracht
27. Initiatiefgroep Burgers en Gekozen Burgers (2009). Raadsleden en Werkdruk. Gemeenten Almere, Apeldoorn, Leeuwarden en Voorst.
28. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2010). Staat van bestuur 2010. Den Haag.
29. Flos, B.-J., de Jager-de Lange, A., & Theuns, L. (2012). Nationaal Raadsledenonderzoek 2012. Nijmegen: Daadkracht
30. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2014). Staat van het Bestuur. Den Haag.
31. Het gemiddeld aantal uren per week is berekend door het gemiddeld aantal uren per maand met 12 te vermenigvuldigen (aantal maanden per jaar) en daarna te delen door 52 (aantal weken per jaar).
32. In 2009 zijn geen gegevens over de tijdsbesteding naar leeftijd verzameld, waardoor enkel een vergelijking met 2007 en 2012 mogelijk is.
33. De lopende raadstermijn was op het moment van onderzoek 10 maanden oud. De duur van eerdere zittingsperioden is maximaal 4 jaar.
34. Deze aanpassing is tevens in de laatste meting van het Nationaal Statenledenonderzoek doorgevoerd.
35. Geraadpleegd via: http://wetten.overheid.nl/BWBR0006536/geldigheidsdatum_01-01-2014
36. Geraadpleegd via: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2014-230.html>
37. Geraadpleegd via: [http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37943NED&D1=0-9&D2=203,220,237,254,271,288,\(I-17\)-I&HD=150312-1716&HDR=T&STB=G1](http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37943NED&D1=0-9&D2=203,220,237,254,271,288,(I-17)-I&HD=150312-1716&HDR=T&STB=G1)
38. Geraadpleegd via: <http://nl.inflation.eu/inflatiecijfers/nederland/historische-inflatie/cpi-inflatie-nederland.aspx>
39. Gemiddelde inflatie NL 2012: 2,34%, 2013: 2,53%.
40. Bedrag vergoedingen op basis van inflatie na 2012: € 103.887.147,69 * 1,0247 * 1,0253 = € 109.146.425,19. Geraadpleegd via: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/minimumloon/vraag-en-antwoord/hoe-hoog-is-het-minimumloon-per-uur.html>
41. Artikel 8b, Rechtspositiebesluit raads- en commissieleden. Geraadpleegd via: http://wetten.overheid.nl/BWBR0006536/geldigheidsdatum_01-01-2014#Hoofdstuk2
42. <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tin00134>
43. Boeke, S., Engels, C., & van der Veer, N. (2014). Nationale Social Media Onderzoek 2014.
44. Raad voor het openbaar bestuur. (2012). In gesprek of verkeerd verbonden? Kansen en risico's van sociale media in de representatieve democratie. Den Haag.
45. Flos, B.-J., de Jager-de Lange, A., & Theuns, L. (2012). Nationaal Raadsledenonderzoek 2012. Nijmegen.

8.6 Antwoord op de hoofdvraag

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

Waaruit bestaan de werkzaamheden van gemeenteraadsleden, wat is de concrete tijdsbesteding voor deze raadswerkzaamheden, welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden voor het raadswerk in 2014, in hoeverre komt dit overeen met de tijdsbesteding, werkzaamheden en vergoeding in 2007, 2009 en 2012, en in hoeverre maken gemeenteraadsleden in 2014 gebruik van internet in het kader van hun volksvertegenwoordigende taken?

De werkzaamheden van gemeenteraadsleden bestaan uit bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten, die weer gesplitst zijn in 16 categorieën. Gemiddeld besteden gemeenteraadsleden in 2014 ongeveer 16 uur per week aan het raadswerk. Dit is gemiddeld bijna een uur per week minder dan gemeenteraadsleden in 2012 besteedden aan het raadswerk.

Ongeveer 65% van de totale tijdsbesteding besteden gemeenteraadsleden in 2014 aan bestuurlijke activiteiten en ongeveer 31% aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Verreweg de meeste tijd besteden raadsleden aan het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten en (het voorbereiden van) diverse vergaderingen; deze werkzaamheden bedragen in 2014 ruim 31% van de totale tijdsbesteding.

Ten opzichte van 2012 besteden de gemeenteraadsleden iets minder tijd aan bestuurlijke en iets meer tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. In het licht van de doelstellingen van de dualisering van het gemeentebestuur en de empirische resultaten van dit onderzoek is de conclusie gerechtvaardigd dat gemeenteraadsleden in 2014 meer tijd aan bestuurlijke activiteiten besteden dan wenselijk is.

Dit gaat ten koste van de volksvertegenwoordigende activiteiten. Op jaarbasis ontvangen gemeenteraadsleden ruim € 106 miljoen aan vergoedingen. Dit komt neer op een landelijk gemiddeld uurtarief voor raadsleden van € 14,20 per uur, een toename van bijna 9% ten opzichte van 2012. Er bestaan wel forse onderlinge verschillen tussen de uurtarieven van raadsleden vanwege de sterke samenhang van hun vergoeding met het inwonertal van de gemeente waarin zij actief zijn.

Bijna elk gemeenteraadslid komt in 2014 regelmatig via internet met de burger in contact, ongeveer 40% van hen zelfs dagelijks. E-mail kent het grootste aantal gebruikers onder gemeenteraadsleden, en raadsleden gebruiken dit medium tevens het meest voor dagelijks contact met burgers. Social media speelt ook een belangrijke rol in het vervullen van de volksvertegenwoordigende taken van het raadslid. Meer dan driekwart van de raadsleden is momenteel als volksvertegenwoordiger actief op Twitter, Facebook, LinkedIn of een combinatie van deze drie platforms.

De kracht van Daadkracht

Daadkracht is een bestuurskundig onderzoeks- en adviesbureau uit Nijmegen. Wij staan voor goed en gedegen onderzoek voor overheden, maar doen ook uit eigen interesse onderzoek in het publieke domein. Daadkracht werkt voor de Rijksoverheid, provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Naast het Nationaal Raadsledenonderzoek is Daadkracht verantwoordelijk voor het Nationaal Statenledenonderzoek, diverse dienstverleningsonderzoeken en onderzoeken naar elektronische publicatie en bekendmaking van regelgeving.

DAADKRACHT
VOOR DE OVERHEID

CVDR/GVOP | Zaakgericht werken | Advies en projecten | Content

Samenwerkingspartner:

Colofon

Onderzoek: Max Beens, drs. Ageeth de Jager - de Lange, drs. Bart-Jan Flos

Redactie: drs. Ageeth de Jager - de Lange, drs. Bart-Jan Flos, Bas van Rens

ISBN

978-90-820746-2-8

Adres

Postbus 6635
6503 GC Nijmegen
Tel. 024 344 6288

Mail info@daadkracht.nl

www.nationaalraadsledenonderzoek.nl

www.daadkracht.nl

@Daadkrachtmedia #NRO2014